
‘Opvoeders met Ballen’

Een kwalitatief onderzoek naar de vraag of en hoe de manier van lesgeven van sportleiders en trainers wordt beïnvloed door de betekenissen die zij geven aan opvoeden door sport.

Annemarie de Mooij
Juni 2011

Opvoeders met ballen

Een kwalitatief onderzoek naar de vraag of en hoe de manier van lesgeven van sportleiders en trainers wordt beïnvloed door de betekenissen die zij geven aan opvoeden door sport.

Rijnsburg, Juni 2011

Opleiding: Universiteit Utrecht
Utrechtse School voor Bestuurs- & Organisationswetenschap
Master Sportbeleid en Sportmanagement

Opdrachtgever: Nederlandse Sport Alliantie

Afstudeerbegeleider: Prof. dr. Annelies Knoppers

Tweede lezer: Dr. Inge Claringbould

Auteur: Annemarie de Mooij
demooij.annemarie@gmail.com
Student nr.: 3452085

Universiteit Utrecht

Abstract

Background The purpose of this study is to compare the sense making of sports club coaches and sports leaders in the neighborhood. What do they consider important in the training courses and sport activities they organize? In what way do they teach children? To what extent do they feel responsible for the upbringing of children? How do coaches and sports leaders differ in their vision and how do they match in this? **Methods** To find answers to all of these questions, a qualitative research is done. Through observations and interviews, the sense making of coaches and sports leaders has emerged. **Results** A striking result of the study is the difference in goals and visions that trainers and sports leaders have. Coaches want to teach children sport related skills, to improve their technique and game understanding. Sports leaders, however, want to give all children the opportunity to participate in sports. Here sport is used as a means to keep children off the streets and to offer them a positive leisure activity. Every action of the coaches and sport leaders, seems to arise from these goals they have. **Discussion** The actions of coaches and sports leaders can be explained by the characteristics of Weick (1995). He says that meanings arise from the context in which people are located. Coaches and sports leaders look back on their own experiences and those around them play a major role in the meanings given. **Conclusion** Coaches in this study do not feel responsible for the upbringing of children. They focus on the development of sport skills only. By acting at the goals they pursue, coaches do have an effect on children's education. Since coaches are not focusing on the upbringing of children, they will not always educate them the 'right way'. They are educators with balls like footballs, baseballs, volleyballs and basketballs. Sports leaders do think that their task is to educate children through sport. They are committed mainly for social and moral development of children. But because the activities in the neighborhood are often without engagement, sports leaders believe that they do not have time to really make a contribution to the upbringing of children. The sports leaders are educators with balls. Despite the limitations they face, they still try to contribute to the education of children. A combination of participating in a sports club and participating in sports activities in the neighborhood, seems to be the best way to optimally educate children.

Voorwoord

Voor u ligt mijn afstudeerscriptie over de verschillen en overeenkomsten in manier van lesgeven tussen sportleiders en trainers en de betekenissen die zij geven aan 'opvoeden door sport'. Dit onderzoek is de afsluiting van de tweejarige masteropleiding Sportbeleid en Sportmanagement aan de Utrechtse School voor Bestuurs- en Organiseringswetenschap (USBO). Het onderzoeksproces is deskundig begeleid door prof. dr. Annelies Knoppers.

Na mijn HBO-opleiding wilde ik graag meer kennis verwerven over de non-profit sportsector in Nederland. De master sportbeleid en sportmanagement leek mij de perfecte uitdaging om mij hierin verder te ontwikkelen. Met plezier kijk ik terug naar de afgelopen twee jaar. Door de gemoedelijke sfeer en het persoonlijke contact met de docenten en studenten, heb ik mij hier zeer op mijn gemak gevoeld. Tevens heb ik veel geleerd door de combinatie van leren en werken. Het geleerde kon meteen in de praktijk gebracht worden.

Het einde van dit onderzoekstraject nadert en daarom wil ik graag stilstaan bij een aantal mensen die hier een bijdrage in hebben geleverd. Allereerst wil ik graag Annelies Knoppers bedanken voor haar deskundige begeleiding. De tips en kritische feedback die zij op mijn werk heeft gegeven, hebben mij geholpen om tot het uiteindelijke resultaat te komen. Na elk gesprek was ik weer gemotiveerd om verder te gaan. Dank daarvoor! Een andere docent vanuit de opleiding die ik graag wil bedanken, is Inge Claringbould. Mede door de competentiebijeenkomsten onder haar begeleiding heb ik mij kunnen ontwikkelen tot de persoon die ik nu ben. Klaasjan Takken van de Nederlandse Sport Alliantie wil ik hartelijk danken voor de begeleiding vanuit mijn stageorganisatie.

Tevens wil ik de mensen bedanken die ik heb mogen observeren en interviewen voor mijn onderzoek. Dankzij hun openhartigheid over de betekenissen aan het onderzoeksonderwerp, werd het voor mij mogelijk gemaakt dit onderzoek tot een goed einde te brengen.

Tot slot wil ik mijn familie bedanken voor de steun en support de afgelopen zes maanden. Mijn zus Marjolein Leeuwenburg en haar collega Ellen Stegers bij TNS NIPO wil ik bedanken voor de tips die zij hebben gegeven over de aanpak van het onderzoek. In het bijzonder wil ik mijn vriend Lex Heemskerk bedanken voor de hulp bij het uittypen van de interviews en de onvoorwaardelijke steun. De chocolade paashaas was meer dan verdiend!

Rest mij jullie nog veel leesplezier te wensen!

Annemarie de Mooij
Rijnsburg, juni 2011

Inhoudsopgave

ABSTRACT	3
VOORWOORD	4
1 INTRODUCTIE	7
1.1 AANLEIDING	7
1.1.1 HET SPORTKLIMAAT IN NEDERLAND	7
1.1.2 METHODEN VOOR EEN SOCIAAL VEILIG SPORTKLIMAAT	7
1.1.3 ONDERZOEKSPROBLEEM	8
1.2 DOEL VAN HET ONDERZOEK	8
1.3 ONDERZOEKSVRAAG	8
1.3.1 BEGRIPSDEFINITIES	8
1.4 MAATSCHAPPELIJKE RELEVANTIE	9
1.5 LEESWIJZER	9
2 LITERATUURSTUDIE	10
2.1 ONTWIKKELING VAN HET KIND	10
2.2 KINDEREN EN SPORTPARTICIPATIE	11
2.2.1 MOTIEVEN	12
2.3 VOORDELEN VAN JEUGDSPORT PARTICIPATIE	12
2.3.1 FITHEID EN GEZONDHEID	12
2.3.2 COMPETENTIE, ZELFVERTROUWEN EN GEVOEL VAN EIGENWAARDE	13
2.3.3 SOCIALE ONTWIKKELING	13
2.3.4 MORELE ONTWIKKELING	13
2.4 WANNEER ZORGT SPORT VOOR POSITIEVE ONTWIKKELING VAN KINDEREN?	14
2.4.1 OPVOEDEN IN EN DOOR SPORT	14
2.5 CONTEXTVERSCHILLEN	17
2.6 CONCLUSIE	17
3 ONDERZOEKSAANPAK	20
3.1 THEORETISCH KADER	20
3.2 WETENSCHAPPELIJKE RELEVANTIE	21
3.3 METHODOLOGIE	21
3.3.1 ONDERZOEKSMETHODEN	21
3.3.2 SELECTIE RESPONDENTEN	22
3.3.3 ANALYSE, VALIDITEIT EN BETROUWBAARHEID	23
3.3.4 POSITIE ONDERZOEKER	24
4 WAT KINDEREN MOETEN VAN TRAINERS EN SPORTLEIDERS	25
4.1 KINDEREN MOETEN 'IETS LEREN'	25
4.1.1 TRAINERS	25
4.1.2 SPORTLEIDERS	27
4.1.3 SAMENGEVAT	29

4.2 KINDEREN MOETEN PLEZIER HEBBEN	30
4.2.1 TRAINERS	30
4.2.2 SPORTLEIDERS	32
4.2.3 SAMENGEVAT	35
4.3 KINDEREN MOETEN HET JUISTE GEDRAG TONEN	35
4.3.1 TRAINERS	36
4.3.2 SPORTLEIDERS	40
4.3.3 SAMENGEVAT	46
4.4 SAMENVATTENDE CONCLUSIE	46
<u>5 TRAINERS EN SPORTLEIDERS, OPVOEDERS?</u>	<u>48</u>
5.1 OPVOEDEN?	48
5.1.1 TRAINERS	48
5.1.2 SPORTLEIDERS	50
5.1.3 SAMENVATTENDE CONCLUSIE	52
<u>6 DISCUSSIE</u>	<u>53</u>
6.1 INSPELEN OP DE ONTWIKKELING VAN HET KIND	53
6.1.1 COMPETENTIE EN ZELFVERTROUWEN	53
6.1.2 SOCIALE ONTWIKKELING	54
6.1.3 CONCLUSIE	54
6.2 DEZELFDE WOORDEN MET ANDERE BETEKENISSEN	54
6.2.2 BETEKENISGEVING AAN FAIR PLAY	56
6.2.3 BETEKENISGEVING AAN GEWENST GEDRAG	56
6.3 DE MACHT VAN HET KIND	58
6.4 DE ROL VAN TRAINERS EN SPORTLEIDERS IN DE OPVOEDING VAN KINDEREN	59
<u>7 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN</u>	<u>61</u>
7.1 CONCLUSIE	61
7.2 AANBEVELINGEN	62
7.2.1 AANBEVELINGEN VOOR DE PRAKTIJK	62
7.2.2 AANBEVELINGEN VOOR TOEKOMSTIG ONDERZOEK	63
<u>8 LITERATUURLIJST</u>	<u>64</u>
<u>BIJLAGEN</u>	<u>68</u>
BIJLAGE I: TOPICLIJST	68
BIJLAGE II: OBSERVATIEPUNTEN	68

1 Introductie

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de onderzoeker tot de onderzoeksvraag is gekomen. Eerst volgt de aanleiding tot onderzoek, vervolgens het doel van het onderzoek, de onderzoeksvraag, de maatschappelijke relevantie van het onderzoek en tot slot de leeswijzer.

1.1 Aanleiding

1.1.1 Het sportklimaat in Nederland

Sport komt steeds centraler te staan in de Nederlandse samenleving. De afgelopen jaren is het aantal mensen dat deelneemt aan sport gegroeid en het aantal inactieve mensen sterk gedaald (Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), 2008; Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) & W.J.H. Mulier Instituut (MI), 2010). Ook is er een contextuele groei geconstateerd in de sport. Op steeds meer plekken kun je sport beoefenen. De sportvereniging neemt nog steeds een prominente rol in, vooral veel kinderen beoefenen een sport in verenigingsverband. Daarnaast is sporten bij commerciële instellingen, op het werk, op school en in de wijk helemaal van deze tijd (Sociaal en Cultureel Planbureau, 2006).

De overheid ziet het belang om te investeren in de sport. Sport wordt niet alleen door de overheid gesubsidieerd omdat het voor veel mensen een leuke vrijetijdsbesteding is, maar vooral omdat sport een groot aantal positieve externe effecten met zich meebrengt (Breedveld, Van der Poel, De Jong & Collard, 2011). De overheid is vooral geïnteresseerd in de positieve effecten van sport op maatschappelijke problemen. *“De maatschappelijke functie maakt de sport gewild én kansrijk voor het realiseren van belangrijke kabinetsdoelen: op het gebied van preventie en gezondheid, jeugdbeleid, onderwijs, waarden en normen, integratie, wijken, veiligheid en internationaal beleid.”* (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), 2007). Het optreden van de positieve effecten van sport, is echter niet altijd even overtuigend aangetoond. De huidige sportwetenschap kan nog maar in beperkte mate aangeven of, hoe en onder welke condities precies welke positieve effecten optreden. De overheid acht het echter wel aannemelijk dat een aantal van die effecten zich voordoet (Breedveld et al., 2011). Daarom ondersteunt zij de sport nog steeds. Door te investeren kan de overheid namelijk wel profiteren van de aangenomen positieve externe effecten van sport. De overheid zet zich vooral in voor kinderen in de sport. Van de positieve effecten die zij ervaren in sport, kunnen kinderen immers nog een leven lang plezier hebben.

Sport kent echter ook negatieve effecten. Zo kunnen er excessen ontstaan en zijn in- en uitsluitingmechanismen erg herkenbaar in de sport. Om ervoor te zorgen dat deze excessen minder voorkomen, zet de overheid in op een veiliger sportklimaat (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), 2011). In een sociaal veilig sportklimaat komen intimidatie, geweld en vandalisme niet voor en worden de genoemde positieve effecten van sport juist bevorderd. Hierin is een grote pedagogische rol voor uitvoerders in de sport weggelegd. Maar is deze pedagogische rol wel zo vanzelfsprekend?

1.1.2 Methoden voor een sociaal veilig sportklimaat

Nee, de pedagogische rol van de uitvoerders in de sport is niet geheel vanzelfsprekend. Niet alle trainers hebben immers een pedagogische achtergrond. Daarom hebben diverse organisaties methoden ontwikkeld om uitvoerders in de sport te helpen in hun manier van lesgeven en de

omgang met conflicten. Deze methoden richten zich voornamelijk op trainers van jonge kinderen. ‘Kanjers in de Sport’ en ‘Positief Coachen’ zijn voorbeelden van methodes die speciaal ontwikkeld zijn om een pedagogisch sportklimaat voor kinderen te bevorderen.

Ook de Nederlandse Sport Alliantie is bezig met het ontwikkelen van een dergelijke methode. De methode ‘Vreedzame Sport’, gebaseerd op de ‘Vreedzame School’, wordt ontwikkeld om een sociaal veilig sportklimaat te creëren waarin iedereen mee kan doen. Sport wordt echter in verschillende contexten beoefend. Veel kinderen sporten en bewegen in verenigingsverband, maar in grote steden is het sporten in de wijk ook erg populair. Omdat wijk sportactiviteiten en sportverenigingen de grootste aanbieders zijn voor kinderen in grote steden, richt de ‘Vreedzame Sport’ zich voornamelijk op deze twee contexten. De vraag is of sportleiders en trainers verschillende methodes nodig hebben om een sociaal veilig sportklimaat te kunnen creëren.

1.1.3 Onderzoeksprobleem

Veel sport- en overheidsorganisaties proberen ‘topdown’ hun ideeën te implementeren in de praktijk. Weinig is bekend over de visies van de uitvoerders zelf. Wat vinden zij belangrijk in de trainingen en sportactiviteiten die zij organiseren? Op welke manier geven zij les? In welke mate voelen zij zich verantwoordelijk voor de opvoeding van kinderen? Hoe verschillen sportleiders en trainers in hun visie en hoe komen zij hierin juist overeen? Zijn de visies van sportleiders en trainers veelal persoonsgebonden of juist gebonden aan de context waarin zij werkzaam zijn? Met dit onderzoek wordt getracht antwoord te vinden op deze vragen. Op die manier zullen de visies van sportleiders en trainers duidelijk worden en kan ervoor gezorgd worden dat methodes gericht op het creëren van een sociaal veilig sportklimaat beter aansluiten op de praktijk.

1.2 Doel van het onderzoek

Dit onderzoek beoogt inzicht te geven in de verschillen en overeenkomsten in manier van lesgeven tussen sportleiders in de wijk en trainers van sportverenigingen. Tevens zal bekeken worden of deze manier van lesgeven gerelateerd is aan de betekenissen die sportleiders en trainers geven aan de rol die zij kunnen spelen in opvoeding van kinderen door sport.

1.3 Onderzoeksvraag

De vraag waar dit onderzoek antwoord op dient te geven, is de volgende:

Welke verschillen en overeenkomsten zijn te constateren in de manier van lesgeven tussen sportleiders en trainers? En hoe spelen de betekenissen die trainers en sportleiders toekennen aan de opvoeding van kinderen door sport daar een rol in?

1.3.1 Begripsdefinities

Om de onderzoeksvraag te verhelderen, volgen hieronder de definities van de verschillende begrippen die in de onderzoeksvraag bevat.

<i>Sportleiders</i>	Uitvoerders van sportactiviteiten voor kinderen in de wijk.
<i>Trainers</i>	Uitvoerders van sporttrainingen voor kinderen bij een sportvereniging.
<i>Kinderen</i>	Personen tussen de 6 en 12 jaar oud

Betekenisgeving Een proces waarin de werkelijkheid vorm krijgt door terug te kijken op ervaringen en gebeurtenissen uit het verleden. Betekenisgeving begint bij de betekenisgever die door bewustwording een bepaalde situatie interpreteert. Betekenisgeving komt voort uit sociale interactie (Weick, 1995).

Opvoeden door sport Sport inzetten om sociale, emotionele en morele vaardigheden van kinderen te bevorderen.

1.4 Maatschappelijke relevantie

Om iedereen die dat wil de mogelijkheid te bieden om te participeren in de sport, is het creëren van een sociaal veilig sportklimaat noodzakelijk. In een dergelijk sportklimaat voelt immers iedereen zich veilig om te participeren in de sport. Uitvoerders in de sport hebben een grote rol in het creëren van een sociaal veilig sportklimaat. Zij zijn immers degene die direct contact hebben met de sporters en ervoor kunnen zorgen dat positieve externe effecten van sport bereikt kunnen worden. Denk maar aan de bevordering van integratie, het aanleren van bepaalde normen en waarden en sociale binding. Weinig is echter bekend over de visie die de uitvoerders zelf hebben op deze rol als 'opvoeder'. Wat willen zij bereiken met de sportactiviteiten die ze organiseren? Dit onderzoek kan laten zien wat er rond dit thema speelt onder de uitvoerders in de sport. Voelen zij de verantwoordelijkheid om een sociaal veilig sportklimaat te creëren en de positieve externe effecten van sport te bevorderen? Het overheidsgeld zou wellicht efficiënter ingezet kunnen worden en methodes om uitvoerders in de sport te helpen in hun opvoedkundige rol, kunnen geoptimaliseerd worden.

1.5 Leeswijzer

Dit onderzoek is verdeeld in een achttal hoofdstukken. In het nu volgende hoofdstuk vindt u allereerst de literatuurstudie. De onderzoeksaanpak wordt in hoofdstuk drie beschreven, deze bevat het onderzoeksperspectief, de wetenschappelijke relevantie en de gebruikte methoden voor het onderzoek. Hoofdstuk vier en vijf behandelen de resultaten uit de data, deze twee hoofdstukken heten respectievelijk 'Wat kinderen moeten van trainers en sportleiders' en 'Trainers en sportleiders, opvoeders?'. Vervolgens zullen in hoofdstuk zes de resultaten aan de hand van de literatuur bediscussieerd worden en hoofdstuk zeven bevat de conclusie en aanbevelingen. Tot slot vindt u de literatuurlijst in hoofdstuk acht en zijn de topiclijst en de observatiepunten aan de bijlagen toegevoegd.

2 Literatuurstudie

De literatuurstudie is bedoeld om de rol van de uitvoerders in de sport (hierna sportbegeleiders genoemd) in de pedagogische ontwikkeling van kinderen te onderzoeken. Deze literatuurstudie zal starten met een beschrijving van de algemene ontwikkeling van kinderen. Vervolgens wordt toegespitst op de sport en wordt bekeken welke relatie kinderen hebben met sporten en bewegen. Daarna zullen de voordelen en nadelen van jeugdsport participatie benoemd worden en wordt er beschreven *wanneer* de sport de voordelen kan bereiken. In deze paragraaf zal ook de rol van de sportbegeleider duidelijk naar voren komen. Tot slot zullen contextverschillen beschreven worden, gevolgd door de conclusie van het hoofdstuk.

2.1 Ontwikkeling van het kind

Eén van de meest vitale periode in de ontwikkeling van het kind blijkt de basisschoolperiode, kinderen in de leeftijd van zes tot en met elf jaar oud (Collins, 1984; Eccles, 1999). In deze periode ervaren kinderen verschillende biologische, psychologische en sociale veranderingen die een basis vormen voor het volwassen leven (Coll & Szalacha, 2004; Collins 1984; Eccles, 1999; McCallister, Blinde & Weiss, 2000). Ook Erikson (1968) laat in zijn 'stadia van psychosociale ontwikkeling' zien dat kinderen in de leeftijd van 7 tot 12 jaar oud belangrijke ontwikkelingen doormaken.

Erikson's stages of psychosocial development				
	Psychosocial crisis	Significant relations	Psychosocial modalities	Psychosocial virtues
I. Ages 0-1: Infant	Trust vs. mistrust	Mother	To get, to give in return	Hope, faith
II. Ages 2-3: Toddler	Autonomy vs. shame and doubt	Parents	To hold on, to let go	Will, determination
III. Ages 3-6: Preschooler	Initiative vs. guilt	Family	To get after, to play	Purpose, courage
IV. Ages 7-12: School age child	Industry vs. inferiority	Neighborhood and school	To complete, to make things together	Competence
V. Ages 12-18: Adoloscense	Ego identity vs. role confusion	Peer groups, role models	To be oneself, to share oneself	Fidelity, loyalty
VI. The 20s: Young adult	Intimacy vs. Isolation	Partners, friends	To lose and find oneself in another	Love
VII. Late 20s-50s: Middle adult	Generativity vs. Self-absorption	Household, workmates	To make be, to take care of	Care
VIII. 50s and beyond: Old adult	Integrity vs. Despair	Mankind or "my kind"	To be, through having been, to face not being	Wisdom

Erikson's stadia van psychosociale ontwikkeling

De omgeving buiten de thuisituatie, is in deze leeftijdsfase erg belangrijk voor kinderen. Hierbij kan gedacht worden aan school, de sportverenigingen of andere activiteiten en organisaties waar kinderen mee in aanraking komen in de leeftijd van 7 tot 12 jaar. Zelfvertrouwen en gevoel van bekwaamheid staan hierin centraal. Kinderen leren in deze periode hoe het is om ergens

goed in te zijn, maar kunnen daarnaast ook juist een gevoel van minderwaardigheid ontwikkelen (Erikson, 1968).

Aan de ontwikkeling van zelfvertrouwen en de mate van betrokkenheid bij taken en activiteiten liggen drie factoren ten grondslag (Eccles, 1999). Allereerst hebben de kinderen in de basisschoolleeftijd te maken met cognitieve veranderingen. Ze ontwikkelen het vermogen om te reflecteren op eigen succes en falen.

Ten tweede wordt de wereld van de kinderen in de basisschoolleeftijd sterk vergroot. Naast de familie, bevinden zij zich ook in contexten als de school, sportvereniging en op straat. Het is belangrijk dat opgroeiende kinderen niet alleen een liefdevol gezin hebben, maar ook een sociale omgeving die hen ondersteunt (Higgins & Parsons, 1983). In de verschillende (nieuwe) contexten komen kinderen in aanraking met leeftijdsgenoten en volwassenen buiten de familie. Succesvolle ervaringen in een breed scala van contexten kunnen helpen om een kind een gezonde, positieve kijk op competentie te geven en een positieve houding ten opzichte van het leren van en de betrokkenheid bij activiteiten en uitdagingen van het leven (Eccles, 1999). Deze positieve ervaringen dienen in de verschillende contexten wel gestimuleerd te worden.

De laatste factor die invloed heeft op de ontwikkeling van zelfvertrouwen en het gevoel van eigenwaarde, is het feit dat kinderen worden blootgesteld aan sociale vergelijking en competitie in schoolklassen en bijvoorbeeld in sportteams. Doordat zij in aanraking komen met leeftijdsgenoten, zullen zij hun vaardigheden sneller met elkaar vergelijken.

De valkuil die door deze factoren ontstaat, is dat kinderen door zichzelf te vergelijken met leeftijdsgenoten, een gevoel van minderwaardigheid kunnen creëren. Kinderen kunnen fouten zien als een aanwijzing van onbekwaamheid en niet als een mogelijkheid om van te leren (Dweck & Leggett, 1988). Wanneer kinderen geloven dat zij onbekwaam zijn in iets, zullen zij begrijpelijkerwijs ontmoedigd worden en afstand doen van de activiteit of taak. Het is belangrijk dat kinderen inzien dat vaardigheden verbeterd kunnen worden wanneer er meer geoefend wordt (Eccles, 1999). De rol van volwassenen is hierin van belang. Wanneer zij de gedachtegang van kinderen kunnen veranderen, kunnen kinderen zich positief ontwikkelen. Eccles (1999) noemt vier punten waar activiteiten of programma's, op zowel de school als daarbuiten, in moeten voorzien:

- De mogelijkheid om te leren, zonder dat kinderen vergeleken worden met sociale normen;
- Kansen om controle te hebben over het eigen leren;
- Respect voor alle deelnemers;
- Sterke sociale en emotionele ondersteuning.

Eén van de contexten waarin veel kinderen in de basisschoolleeftijd terecht komen, is de sport. Zij zijn bijvoorbeeld lid van een sportvereniging of sporten in hun vrije tijd buiten op straat. De relatie tussen kinderen en sportparticipatie wordt in de volgende paragraaf duidelijk.

2.2 Kinderen en sportparticipatie

Sport heeft een prominente rol in het leven van kinderen (McCallister et al., 2000). In Nederland sport 78% van de jongens en 73% van de meisjes in de basisschoolleeftijd minstens 40 keer per jaar (SCP & MI, 2010). Sporten in verenigingsverband is nog altijd populair onder jonge kinderen. Ongeveer 90% van de frequent sportende kinderen is lid van een sportvereniging (SCP & MI, 2010). In veel grote en middelgrote steden is er nog een andere grote aanbieder van (anders-) georganiseerd sporten, die voornamelijk populair is onder jeugd tot 18 jaar oud. Dit

betreft het sporten in de wijk. Veel gemeenten hebben een sportstimuleringsbeleid opgesteld om jeugd meer te laten sporten en bewegen (Hoyng, 2008). Zo stelt gemeente Den Haag in haar sportnota “Den Haag naar Olympisch Niveau” dat de sportparticipatie ervoor zorgt dat sport mensen fysiek en mentaal sterker maakt, het sociale contacten oplevert en dat het vooral zorgt voor veel plezier (Gemeente Den Haag, 2011). Niet alleen sportverenigingen worden ondersteund, ook kinderen in achterstandswijken worden gestimuleerd meer te bewegen. In samenwerking met partners als de Johan Cruijff Foundation en de Krajicek Foundation, stellen gemeenten sportbuurtwerkers aan om sportactiviteiten op de pleintjes, veldjes, courts en playgrounds te organiseren in diverse wijken. Door professionele begeleiding op de veldjes krijgen veel kinderen de kans om te sporten in de wijk en blijven zij weg bij negatieve invloeden als diefstal en drugs (Cevaal, Romijn, Breedveld, Emmen & Wender, 2010).

2.2.1 Motieven

Wanneer aan kinderen wordt gevraagd waarom ze participeren in sport, staat ‘plezier’ consequent bovenaan op de lijst met motieven, gevolgd door sociaal contact (Seefeldt, Ewing & Walk, 1992; Stuij, Wisse, Van Mossel, Lucassen & Van den Dool, 2010). Ook worden het verbeteren en aanleren van vaardigheden, spanning en fitheid benoemd als redenen om te participeren. Opvallend is dat ‘winnen’ veel minder belangrijk wordt bevonden door kinderen dan plezier (Seefeldt et al., 1992; Stuij et al., 2010; White & Rowe, 1996). Plezier heeft verschillende betekenissen. Scanlan, Carpenter, Lobel & Simons (1993) laten zien dat kinderen meer plezier hebben in sport wanneer ze er beter in worden, er sprake is van positieve interactie met en steun van medesporters, wanneer de trainer op een positieve manier ondersteuning biedt en wanneer het kind tevreden is over de eigen prestaties. Persoonlijke factoren als het ervaren van competentie en zelfvertrouwen, en sociale factoren als het maken van vrienden, blijken de belangrijkste elementen te zijn voor plezier in sportdeelname en de blijvende betrokkenheid bij de sport (Hedstrom & Gould, 2004; Scanlan & Lewthwaite, 1986; Wankel & Kreisel, 1985; Wiersma, 2001).

Bronnen van negatieve gevoelens die kinderen door te participeren in sport kunnen voelen zijn de relatie met de trainer, druk van ouders, negatieve interactie met medespelers, gevoel dat ze een lage bekwaamheid hebben, angst om te falen en angst voor negatieve evaluatie door anderen (Gould, 1993; Gould, Feltz, Horn & Weiss, 1982). Ook hieruit blijkt dat persoonlijke factoren als gevoel van eigenwaarde en competentie en sociale factoren als respect voor elkaar en de relatie met leeftijdsgenootjes en de trainer, erg belangrijk worden bevonden door kinderen.

2.3 Voordelen van jeugdsport participatie

Jonge kinderen willen dus graag sporten, voornamelijk omdat zij er veel plezier aan beleven. Participeren in sport kan naast het ervaren van plezier echter vele andere positieve effecten op het kind hebben. Door deel te nemen aan sportactiviteiten kunnen kinderen zich op verschillende gebieden op een positieve manier ontwikkelen. Deze worden hieronder besproken.

2.3.1 Fitheid en gezondheid

Het eerste voordeel voor kinderen die regelmatig participeren in sport, is de verbetering van hun gezondheid en lichamelijke fitheid (Ewing, Gano-Overway, Branta & Seefeldt 2002; Malina & Cumming, 2003). Veel sportprojecten zijn ontwikkeld om de lichamelijke gezondheid van kinderen te verbeteren (SCP & MI, 2010). Dit voordeel gaat over de lichamelijke voordelen van sport. Het doel van dit onderzoek is echter om de rol van een sportleider in de pedagogische

ontwikkeling van kinderen te onderzoeken. Daarom wordt op het voordeel van fysieke gezondheid door de participatie in sport niet dieper ingegaan.

2.3.2 Competentie, zelfvertrouwen en gevoel van eigenwaarde

Naast de lichamelijke fitheid en gezondheid, kunnen kinderen die participeren in sport ook meer zelfvertrouwen en gevoel van eigenwaarde genereren (Ewing et al., 2002; Malina & Cumming, 2003). De ontwikkeling van zelfvertrouwen komt vooral voort uit de verbetering van vaardigheden. Wanneer kinderen merken dat ze beter worden in een bepaalde sport kan hun zelfvertrouwen groeien. Belangrijke voorwaarde hierbij is dat er een klimaat gecreëerd wordt waarin kinderen fouten durven en mogen maken (Eccles, 1999; Ewing et al., 2002). Voor een kind moet het duidelijk zijn dat een fout niet hetzelfde is als een afgang, maar dat zij door te blijven oefenen en te leren van fouten, hun vaardigheden kunnen verbeteren. Wanneer dit niet gebeurt, kan participeren in sport ook leiden tot een verminderd gevoel van eigenwaarden. Bij kinderen die bijvoorbeeld altijd als laatst gekozen worden bij het maken van teams, kan het zelfvertrouwen juist afnemen.

2.3.3 Sociale ontwikkeling

Ook op sociaal gebied kunnen kinderen zich, door te participeren in sport, positief ontwikkelen (Ewing et al., 2002; Howie, Lukacs, Pastor, Reuben & Mendola, 2010; Lawson, 2005; Malina & Cumming, 2003; Zakus, Skinner & Edwards, 2009). Sport leert kinderen samen te werken, vriendschappen worden er geboren en door interactie met volwassenen en leeftijdsgenoten, leren kinderen zich goed te gedragen en hun emoties te beheersen (Ewing et al., 2002; Leadley, 2006). Sport kan echter ook leiden tot asociaal gedrag. Denk maar aan voetbalvandalisme, het schelden op medespelers en tegenstanders, of het op een respectloze manier omgaan met scheidsrechters en trainers.

2.3.4 Morele ontwikkeling

Sport kan tot slot ook het karakter van kinderen vormen (Doty & Lumpkin, 2010). Door te participeren in sport leren sporters mogelijk positieve karaktereigenschappen als integriteit, discipline, respect, verantwoordelijkheid, zelfcontrole en sportiviteit. Kinderen doen specifieke ervaringen op en leren nieuwe handelingsmogelijkheden kennen door te sporten. Zij dienen zich bijvoorbeeld aan een aantal regels te houden die gelden in een specifieke sport (spelregels) of binnen de groep (gedragsregels). Sportende kinderen leren niet alleen de geldende regels en de normen die daarbij horen, maar ook – vaak meer impliciet dan expliciet – de waarden die aan deze regels en normen ten grondslag liggen (Simon, 2000). Dit zijn waarden die ook buiten de sport een rol spelen.

Er bestaat echter ook bewijs dat sport niet bijdraagt aan een positieve karaktervorming (Beller & Stoll, 1995; Bredemeier, 1995; Dunn & Dunn, 1999; Priest, Krause & Beach, 1993). Beller, Stoll en Calmeiro (2004) laten zien dat hoe langer iemand participeert in sport, des te minder positieve karaktereigenschappen hij toont. Ook kwam uit dit onderzoek naar voren dat mannelijke sporters vaker ongewenst gedrag tonen dan vrouwelijke sporters. Tevens blijkt dat teamsporters minder positieve karaktereigenschappen laten zien dan individuele sporters (Beller & Stoll, 1995; Dunn & Dunn, 1999; Priest et al., 1993). Het is dus niet vanzelfsprekend dat sport een positieve invloed heeft op de morele ontwikkeling van kinderen.

2.4 Wanneer zorgt sport voor positieve ontwikkeling van kinderen?

Door alleen te participeren in sport, zullen de in hoofdstuk 2.3 benoemde positieve effecten van sport niet bereikt worden (Bigelow, 2000; Buisman, 2004; Coakley, 2002; Ewing et al., 2002; Larson, 2006; Petitpas, Cornelius, Van Raalte & Jones, 2005). De sleutel tot jeugdontwikkeling door sport ligt voornamelijk in het positieve sportklimaat dat gecreëerd dient te worden (Bredemeier, 1988; Ewing et al., 2002; Horrocks, 1980; Paulson, 1980). Coakley (2002) laat zien dat positieve ontwikkeling van kinderen in de sport alleen ontstaat in een context die:

- Fysiek veilig is; er dient een geweldloze sfeer te zijn, waar iedereen respect voor elkaar heeft.
- Kinderen persoonlijk waardeert; ieder kind ontwikkelt zijn of haar vaardigheden in een ander tempo. Door persoonlijke aandacht te geven aan kinderen krijgen zij het gevoel dat ze erbij horen.
- Sociaal verbindt; activiteiten moeten toegankelijk zijn voor leeftijdsgenoten, zodat kinderen de mogelijkheid krijgen om vrienden te maken door gedeelde ervaringen en interesses.
- Morele en economische ondersteuning biedt; volwassenen moeten een rolmodel zijn voor kinderen door het goede gedrag te laten zien en hen financieel de mogelijkheid te bieden om mee te kunnen doen.
- Persoonlijk en politiek empowered; kinderen moeten er een stem krijgen en gehoord worden. Wanneer kinderen betrokken worden bij het coachen en het ontwikkelen van teamdoelstellingen, zullen zij intrinsiek gemotiveerd blijven om deel te nemen aan de sport (Petitpas et al., 2005). Zij voelen zich op die manier namelijk veel meer betrokken bij de doelstellingen.
- Hoop biedt voor de toekomst; kinderen kunnen leren van rolmodellen in de sport. Voetballers die op straat zijn begonnen met sporten en nu in het Nederlands team spelen, kunnen goede rolmodellen zijn voor kinderen. Kanttekening bij dit punt is dat rolmodellen ook een slechte invloed kunnen hebben op kinderen, doordat kinderen zien dat deze 'rolmodellen' overtredingen maken en schelden op de scheidsrechter.

2.4.1 Opvoeden in en door sport

Het aanleren van vaardigheden en het zorgen voor de positieve ontwikkeling van een kind, hoort bij de 'opvoeding van het kind'. Opvoeden is in wezen het grootbrengen van kinderen in een specifieke samenleving (Ten Dam, Wardekker, Miedema & Veugelers, 2004). Buisman (2004) laat zien dat opvoeding op twee manieren aan sport is verbonden. Vaak wordt het opvoeden 'tussen de bedrijven door' gedaan. Men staat er niet bij stil dat kinderen door bepaalde acties opgevoed worden (Ten Dam et al., 2004). Buisman (2004) noemt deze manier van opvoeden binnen de sport 'opvoeden *in* sport'. Het verplicht douchen na de wedstrijd of de regel dat bij het verzuimen van een training, je niet opgesteld wordt in de wedstrijd, kunnen beiden vormen zijn van opvoeding *in* sport: men staat niet stil bij de bedoeling van deze acties.

Naast opvoeding *in* sport, is er ook opvoeding *door* sport (Buisman, 2004). Deze vorm van opvoeden ontstaat wanneer er gevraagd wordt naar de betekenissen van bepaalde acties. Met welke reden is een bepaalde regel door de sportbegeleider opgesteld? Wanneer een maatregel wordt opgesteld die beoogt het belang van kinderen voor nu en voor later te dienen, is er sprake van opvoeding *door* sport. De maatregel waarbij een kind niet wordt opgesteld in de wedstrijd wanneer hij een training mist, zou een trainer opgesteld kunnen hebben in het belang van het kind. De regel had mogelijk de bedoeling om kinderen te leren zich te houden aan afspraken en verantwoordelijkheid te hebben voor de teamgenoten (Buisman, 2004). Opvoeden in de sportcontext gebeurt dus zowel bewust als onbewust. Opvoeden gebeurt dus altijd. Weinig is

echter bekend over hoe trainers in en door sport opvoeden en in welke mate zij zich verantwoordelijk voelen voor de opvoeding van kinderen.

Sportbegeleiders voeden altijd op in sport. Zij zijn immers degenen die grenzen stellen, regels handhaven en kinderen bepaalde vaardigheden proberen aan te leren. Binnen de opvoeding door sport is de rol van de sportbegeleider dan ook groot (Camiré, Trudel & Forneris, 2009; Ewing et al., 2002; Gould, Collins, Lauer & Chung, 2007; Holt, Tink, Mandigo & Fox, 2008; Larson, 2000; McCallister et al., 2000). Door hun gezaghebbende functie hebben ze veel invloed op de kinderen. De waarden en visies van sportbegeleiders, kunnen direct impact hebben op de ervaringen van de deelnemende kinderen (Steelman, 1995). De kwaliteit van de begeleiders wordt gezien als dé manier om positieve effecten als fysieke, psychologische en sociale ontwikkeling te maximaliseren (Hedstrom & Gould, 2004). Diverse studies suggereren dat er een verband bestaat tussen het ervarings- en opleidingsniveau van sportbegeleiders en de ontwikkeling en ervaringen van sporters. Holt et al. (2008) tonen aan dat hoog opgeleide trainers het belang van communiceren met hun spelers zien, hun spelers betrekken bij het maken van besluiten en betekenisvolle relaties met hen opbouwen. Hierdoor creëert een trainer een bepaalde structuur, waarin kinderen de mogelijkheid krijgen om vaardigheden te leren en het gevoel te geven dat ze erbij horen (Larson, 2000). Kinderen die sporten bij een goed opgeleide trainer, zullen daarnaast ook minder snel stoppen met de sport (Smith, Smoll & Barnett, 1995; Smoll, Smith, Barnett & Everett, 1993).

Maar wat maakt een sportbegeleider 'kwalitatief goed'? Dworkin, Larson en Hansen (2003) verwoorden dit door sportbegeleiders '*facilitators of learning opportunities*' te noemen. Door een positief klimaat te creëren, leren kinderen door vallen en opstaan de gewenste morele, sociale en emotionele vaardigheden. In dit positieve sportklimaat mogen fouten gemaakt worden (Ewing, 2002), betreft de sportbegeleider zijn atleten bij beslissingen en bouwt hij een positieve relatie met hen op (Larson, 2006). Rutten (2007) laat zien dat door een goede relatie met de atleten, de trainer ongewenst gedrag kan verminderen. Door kinderen bloot te stellen aan een hoog niveau van sociomoreel redeneren, of Fair Play, in de directe context van de sportactiviteiten, wordt gewenst gedrag gepromoot en overgenomen door de kinderen.

Ook door kinderen op een goede manier te belonen en te straffen, kan een opvoeder ervoor zorgen dat kinderen het gewenste gedrag gaan tonen. Driesen (2007) laat zien hoe opvoeders dit het beste kunnen doen. Over straffen zegt hij dat het aan de ene kant een noodzakelijk iets lijkt. Kinderen vertonen nu eenmaal ongewenst gedrag en de omgeving reageert daar doorgaans op door te straffen. Straffen blijkt ook een effectief en noodzakelijk middel te zijn om ongewenst gedrag terug te dringen. Anderzijds kan dat straffen ook gevaarlijk zijn. Het kan verdriet veroorzaken, de relatie tussen het kind en de opvoeder kan aangetast worden en het kan een onrechtvaardige aangelegenheid worden (Driesen, 2007). Soms werkt straf ook helemaal niet, omdat kinderen dit gaan vermijden en dus het ongewenste gedrag stiekem vertonen. Er moet dus voorzichtig omgegaan worden met straffen als opvoedmiddel. Driesen (2007) hanteert daarom drie principes bij het gebruik van straf.

1. *Straffen kun je beter voorkomen dan geven.* Het moet zowel voor de kinderen als de opvoeders duidelijk zijn wat er van hen verwacht wordt, dus wat het gewenste gedrag is.
2. *Straffen moet je zo goed mogelijk doen, zodat je het zo weinig mogelijk hoeft te doen.* Een straf moet daarom duidelijk zijn, betekenis hebben voor het kind, consistent doorgevoerd worden, consequent toegepast worden, realistisch, mild en zinvol zijn, snel na het

ongewenste gedrag gegeven worden, gevarieerd en soms stabiel zijn en er moet een duidelijk einde aan de straf zitten.

3. *De beste straf is de straf die je niet hoeft te geven.* Kijk ook naar alternatieven voor het geven van straf, zoals belonen.

Belonen is een goed alternatief voor het geven van straf. Belonen moet echter ook op een goede manier gebeuren. Het is uiteraard niet goed om ongewenst gedrag te belonen (Driesen, 2007). Veel opvoeders doen dit evenwel toch door dit gedrag veel aandacht te geven. Het is veel beter om gewenst gedrag te belonen. Er zijn drie verschillende soorten beloningen te onderscheiden: sociale beloningen, activiteitsbeloningen en materiële beloningen. Er hangen wel een aantal voorwaarden aan het belonen van goed gedrag. Zo moeten opvoeders telkens aangeven welk concreet gedrag beloond wordt, bij het belonen worden gemaakte afspraken nagekomen, beloningen moeten voor het kind zelf ook de waarde hebben van een beloning, door afwisseling dienen beloningen interessant gehouden te worden en goed gedrag hoeft niet voortdurend beloond te worden. Daarnaast is het van belang dat opvoeders kleine verbeteringen in het gedrag belonen en niet te hoge verwachtingen hebben van de kinderen (Driesen, 2007).

Tot slot laten Ewing et al. (2002) zien dat sportbegeleiders twee manieren van leren met elkaar dienen te combineren om kinderen zich moreel laten ontwikkelen. De eerste manier is 'direct leren'. Door de instructies die de sportbegeleiders geven, leren kinderen de normen en waarden die gelden binnen de sport. Communicatie is hierin erg belangrijk. Een tweede manier van leren is het 'indirect leren' (Ewing et al., 2002). Door het gedrag van hun sportbegeleiders te observeren, leren kinderen immers ook bepaalde waarden en normen. Om kinderen op een goede manier te laten ontwikkelen, is het bij indirect leren wel noodzakelijk dat sportbegeleiders het goede voorbeeld geven. Bevlogenheid bij de uitvoerders in de sport heeft hier een positieve uitwerking op. Bevlogenheid wordt door drie kenmerken gekarakteriseerd (Schaufeli & Bakker, 2004). Ten eerste betekent bevlogenheid dat een persoon veel energie heeft, zich fit voelt en lang en onvermoeibaar door kan werken. Men is bereid om veel energie in het werk te steken en vol te houden bij problemen. Ten tweede is de persoon erg toegewijd aan het werk en vindt men het werk zinvol en nuttig. Men is trots op en enthousiast over het werk. Ten derde gaat men op plezierige wijze op in het werk en kan men er moeilijk afstand van nemen. Schaufeli en Bakker (2001) laten in hun onderzoek zien dat bevlogenheid een positief effect heeft op de prestaties van mensen. Zij hebben immers een positieve werkhouding en voelen zich geestelijk en lichamelijk fit. Ook voor sportbegeleiders is bevlogenheid belangrijk. Bevlogenheid kan namelijk overslaan op de kinderen (Bakker, 2005). Wanneer een sportbegeleider enthousiast voor de groep staat, zullen de kinderen zelf ook sneller enthousiast zijn.

Niks (2009) onderzocht welke betekenissen trainers van sportverenigingen zelf geven aan de rol die zij (kunnen) spelen in de opvoeding van kinderen in en door sport. Zij observeerde en interviewde trainers van tennis-, gymnastiek- en voetbalverenigingen. De conclusie die uit dit onderzoek naar voren kwam, was dat de meeste trainers een rol voor zichzelf zien weggelegd in de opvoeding van kinderen, maar dat niet alle trainers zich even bewust zijn van deze rol. Iedere trainer heeft volgens Niks (2009) een opvoedende rol, zolang er een klimaat gecreëerd wordt waarin kinderen zich kunnen ontwikkelen. Hiermee stelt zij dat trainers altijd opvoeden. Opvoeden kan echter zowel op een positieve als op een negatieve manier gebeuren. Het is daarom niet de vraag wat sportbegeleiders onbewust leren aan kinderen, maar wat zij bewust doen om het leren en de ontwikkeling van kinderen te stimuleren. Voelen trainers zich

verantwoordelijk voor de opvoeding van kinderen? Een tweede punt dat Niks (200) benoemd, is het feit dat trainers 'plezier' veelal centraal stellen in de trainingen en dat een aantal van hen plezier koppelt aan winnen. Hoe meer er gewonnen wordt, des te meer plezier kinderen hebben. Maar hoe kijken sportleiders in de wijk aan tegen plezier? Geven zij andere betekenissen dan trainers? En hoe staan de betekenissen die uitvoerders in de sport geven aan plezier in relatie tot datgene wat de literatuur als plezier benoemd en datgene waar kinderen plezier uit halen in sport. McCallister et al. (2000) onderzochten welke waarden en levensvaardigheden trainers belangrijk vinden en in hoeverre zij vinden dat ze deze aanleren aan de kinderen. Daarnaast onderzochten zij de filosofieën van de jeugdsport trainers en de mate waarin deze geïmplementeerd worden. Opvallende uitkomsten uit dit onderzoek waren dat trainers het belang van het aanleren van veel levensvaardigheden en waarden inzagen, maar dat ze moeite hadden deze op een goede manier aan te leren aan kinderen. Daarnaast was er sprake van inconsistentie in de filosofieën die zij uitspraken en de filosofieën die zij werkelijk lieten zien tijdens de trainingen. Deze onderzoeken gaan echter allebei over de georganiseerde sport en specifieke ontwikkelingsgebieden zijn hierin niet meegenomen. Hoe denken sportbegeleiders in andere sportcontexten over dit onderwerp?

2.5 Contextverschillen

Dit onderzoek richt zich op contextverschillen in de sport. Er wordt immers vergeleken welke verschillen en gelijkenissen in de manier van lesgeven te constateren zijn tussen sportleiders en trainers en welke rol hun visie op opvoeden door sport hierin heeft. Dat er waarschijnlijk verschillen zullen zijn in betekenisgeving tussen deze twee contexten, wordt in de onderzoeksaanpak van hoofdstuk 3 benadrukt in de karakteristieken van Weick (1995). Hij geeft hierin aan dat de betekenissen gegeven worden vanuit de omgeving waarin iemand betekenis geeft. Deze omgeving bepaalt tevens het handelen van de mensen die zich hierin bevinden. Ook andere studies wijzen uit dat de wijze van lesgeven niet los is te zien van de sociale en culturele context waarin de sportbeoefening plaatsvindt. Coakley (2004) wijst hier onder andere op en geeft aan dat als de invloed van sport op bijvoorbeeld karaktervorming onderzocht wordt, hierbij altijd de context betrokken moet worden.

2.6 Conclusie

In de literatuurstudie is vanuit twee perspectieven gekeken naar de waarde van sportparticipatie; het perspectief van het kind en het perspectief van de sport zelf. Kinderen hebben voornamelijk behoefte aan de ontwikkeling van zelfvertrouwen en gevoel van eigenwaarde. Volgens Erikson (1968) is dit de belangrijkste ontwikkeling voor kinderen in de leeftijd van 7 tot 12 jaar oud. Door in verschillende omgevingen de mogelijkheid te krijgen om succes te ervaren, worden kinderen zelfverzekerder en ontwikkelen zij een positief gevoel van eigenwaarde. Sport is één van de omgevingen waarin het zelfvertrouwen van kinderen kan groeien (Ewing et al., 2002; Malina & Cumming, 2003). Ze moeten het gevoel krijgen dat ze ergens goed in zijn. Wanneer kinderen deze persoonlijke factoren ontwikkelen zijn zij geneigd te blijven participeren in sport. Andere factoren die invloed hebben op de blijvende sportparticipatie van kinderen, zijn sociale factoren. De relatie met de trainer en leeftijdsgenoten is voor kinderen erg belangrijk. Op die manier vergroten zij hun sociale netwerk (Ewing et al., 2002; Howie et al., 2010; Lawson, 2005; Malina & Cumming, 2003; Zakus et al., 2009). Wanneer de waarde van sportparticipatie vanuit het perspectief van de sport wordt bekeken, komen de ontwikkeling van sociale factoren en persoonlijke factoren ook duidelijk naar voren. Kinderen kunnen zich echter op nog twee andere gebieden positief ontwikkelen. Kinderen kunnen gezonder en fitter worden

door te participeren in sport (Ewing et al., 2002; Malina & Cumming, 2003) en zich daarnaast moreel ontwikkelen (Doty & Lumpkin, 2010). Het karakter van een kind kan gevormd worden in de sport. Verschillende spel- en gedragsregels zijn in de sport opgesteld en kinderen moeten leren hoe zij met deze regels om dienen te gaan.

Een belangrijke conclusie uit deze wetenschappelijke studies is, dat de genoemde positieve effecten niet automatisch door te participeren in sport ontstaan (Bigelow, 2000; Buisman, 2004; Coakley, 2002; Ewing et al., 2002; Larson, 2006; Petitpas et al., 2005). Er dient een klimaat gecreëerd te worden, dat stimuleert om kinderen positief te laten ontwikkelen (Bredemeier, 1988; Ewing et al., 2002; Horrocks, 1980; Paulson, 1980). De rol van de sportbegeleider is daarin van groot belang. In alle genoemde ontwikkelingsgebieden speelt de sportbegeleider een grote rol. Om het zelfvertrouwen van kinderen te vergroten, dient een sportbegeleider ervoor te zorgen dat kinderen het gevoel krijgen dat ze ergens goed in zijn. Een positieve benadering kan hierin een grote rol spelen. Wanneer een sportbegeleider zich richt op wat goed gaat, in plaats van wat fout gaat, wordt een klimaat gecreëerd waarin kinderen fouten mogen maken. Een positieve benadering kan daarnaast ook helpen om sociale vaardigheden te ontwikkelen. Door respectvol met elkaar om te gaan, krijgen kinderen de mogelijkheid om vrienden te maken met leeftijdsgenoten en een goede relatie met de sportbegeleider op te bouwen. Kinderen zullen op die manier met plezier participeren in de sport. In de morele ontwikkeling van kinderen speelt de sportbegeleider ook een belangrijke rol. Hij dient het goede voorbeeld te geven en daarnaast de kinderen te wijzen op gewenst en ongewenst gedrag.

Uit de literatuurstudie blijkt echter dat niet alle sportbegeleiders de mogelijkheid hebben om kinderen optimaal te laten ontwikkelen. Beïnvloedende factoren hierin zijn het opleidingsniveau, de motivatie en de mate van ervaring van de sportbegeleiders. Sportbegeleiders met een hoog opleidingsniveau en veel ervaring blijken hun rol als opvoeder veel serieuzer te nemen dan sportbegeleiders met een laag opleidingsniveau en weinig ervaring (Holt et al., 2008; Smith et al., 1995; Smoll et al., 1993). Schaufeli en Bakker (2001) bemerkten uit hun onderzoek dat bevlogenheid ook een positief effect kan hebben op de prestaties van mensen. Dit komt door de positieve werkhouding die zij hebben, waardoor zij meer tijd en energie willen steken in het werk dat zij doen. Ook kunnen verschillen in contexten een rol spelen in de mogelijkheden die sportbegeleiders hebben om kinderen 'op te voeden'. De twee contexten die in deze literatuurstudie beschreven worden zijn sportvereniging en de wijk. De sportactiviteiten in deze contexten, worden op verschillende manieren georganiseerd. De sportvereniging is gericht op één bepaalde sport en kinderen moeten lid worden om te kunnen participeren. Elke week wordt op hetzelfde tijdstip een training verzorgd. In de wijk worden eveneens sportactiviteiten georganiseerd. Deze sportactiviteiten zijn vaak vrijblijvend. Kinderen mogen komen en gaan wanneer ze willen en het sportaanbod wordt veelal aangepast aan de vraag die er is in de wijk. Indicaties van diverse onderzoeken wijzen uit dat visies en betekenisgeving sterk afhankelijk zijn van de context waarin de betekenisgevers zich bevinden (Weick, 1995; Coakley, 2004). Daarom worden verschillen tussen trainers van sportverenigingen en sportleiders in de wijk verwacht.

Sportbegeleiders lijken een grote rol te hebben in de mate van opvoeden van het kind door sport. Maar in hoeverre voelen zij de verantwoordelijkheid om kinderen op te voeden? Opleidingsniveau en context kunnen een rol spelen in de visie die sportbegeleiders hebben op de opvoeding van kinderen. Maar op welke manier? Welke verschillen en overeenkomsten in visies zijn te constateren tussen sportleiders en trainers? Een onderzoek gericht op verschillende

sportcontexten, kan helpen om verschillen en overeenkomsten tussen contexten te verhelderen. Daarnaast kan 'opvoeden door sport' opgesplitst worden in: persoonlijke ontwikkeling, sociale ontwikkeling en morele ontwikkeling. Dit zijn drie verschillende ontwikkelingsgebieden waar de sport invloed op kan hebben. Eerdere onderzoeken naar de visies van sportuitvoerders, richtten zich alleen op trainers van sportverenigingen (McCallister et al., 2000; Niks, 2009). McCallister et al. (2000) concludeerden dat veel trainers het belang van het aanleren van levensvaardigheden herkenden, maar dat zij niet goed wisten hoe zij deze vaardigheden aan moesten leren aan de kinderen. Niks (2009) liet in haar onderzoek zien dat alle trainers opvoeden, maar dat niet alle trainers zich even bewust zijn van deze rol. De focus moet echter niet liggen op datgene wat trainers onbewust doen, maar juist op datgene wat zij bewust doen om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren. Welke doelen hebben de handelingen van trainers? En op welke ontwikkelingsgebieden kunnen deze handelingen toegespitst worden? Sportuitvoerders in andere contexten geven wellicht andere betekenissen aan de opvoeding van kinderen. Een splitsing in de ontwikkelingsgebieden kan helpen om verschillen en overeenkomsten tussen contexten duidelijker naar voren te brengen.

3 Onderzoeksaanpak

Dit hoofdstuk laat zien op welke manier het onderzoek is uitgevoerd. Achtereenvolgens zullen het theoretisch kader, de wetenschappelijke relevantie en de methodologie aan bod komen.

3.1 Theoretisch kader

Omdat dit onderzoek ingaat op de betekenissen van gedragingen, ervaringen en interacties van trainers en sportleiders, zal ik gebruik maken van een empirisch kwalitatief onderzoek. Middels kwalitatief onderzoek kan immers dieper worden ingegaan op de betekenissen die mensen geven, dan door middel van een kwantitatief onderzoek. Het is belangrijk om de achterliggende gedachte van trainers en sportleiders te achterhalen, omdat dit inzicht geeft op de vraag waarom zij op een bepaalde manier lesgeven en wat dit betekent voor de rol die zij kunnen spelen in de opvoeding van kinderen door sport. De gegevens die uit de data naar voren komen zijn subjectief en worden vervolgens door mij als onderzoeker geïnterpreteerd (Glesne, 2006).

De benadering die ik in mijn onderzoek gebruik, is de interpretatieve constructivistische benadering (Rubin & Rubin, 2005). Deze benadering gaat ervan uit dat iedereen zijn eigen werkelijkheid heeft, die bepaald is door eigen ervaringen en omgevingen. De bron van betekenisgeving is interactie. Gerelateerd aan mijn onderzoek, ga ik er dus van uit dat alle trainers en sportleiders andere werkelijkheden hebben, omdat zij immers allemaal verschillende ervaringen en invloeden hebben gekend in het verleden. Betekenissen van trainers kunnen echter met elkaar overeenkomen, omdat zij in soortgelijke omgevingen hun trainingen verzorgen. Hetzelfde zal gelden voor de sportleiders onderling. Het is daardoor goed mogelijk dat trainers en sportleiders juist verschillende betekenissen geven. Door te vragen waar de betekenissen van trainers en sportleiders vandaan komen, zal ik erachter komen of de betekenissen te maken hebben met een bepaalde cultuur. Groepen mensen creëren volgens Rubin & Rubin (2005) bepaalde definities en wisselen deze onderling uit.

Ook de karakteristieken die Weick (1995) geeft van betekenisgeving, laten zien dat de context een belangrijke rol speelt in de betekenisgeving van mensen. Dit is terug te zien in het schema hieronder, waar de zeven karakteristieken worden beschreven.

1. <i>Grounded in identity construction</i>	De waarde die een actor ergens aan hecht is afhankelijk van hoe de betreffende actor zichzelf ziet in zijn of haar context. Het is dus van belang dat duidelijk wordt wie degene is die de betekenissen aan een bepaalde situatie toekent.
2. <i>Retrospective</i>	Men kan pas betekenis geven aan een situatie nadat men zich in deze situatie heeft bevonden. De betekenisgever neemt immers ervaringen uit het verleden mee in de betekenisgeving.
3. <i>Enactive of sensible environments</i>	Actie is een voorwaarde voor betekenisgeving. De gecreëerde omgeving bepaalt de acties (het handelen) van betrokkenen.
4. <i>Social</i>	Betekenisgeving is ook een sociaal proces, omdat het beïnvloed wordt door de mensen in je omgeving. Het is dus geen individuele aangelegenheid.
5. <i>Ongoing</i>	Het proces van betekenisgeving is een continu proces. Dat wil zeggen dat er geen begin aan te wijzen is voor de betekenisgeving en dat het ook nooit stopt. Je wordt continu beïnvloed door de omgeving.
6. <i>Focused on and by extracted cues</i>	Betekenisgeving gebeurt overal, maar om dit proces zichtbaar te maken, moet ingezoomd worden op de kleine, subtiele aanwijzingen ('cues') die leiden tot betekenisgeving aan een groter geheel of gebeurtenis. Het is daarom voor mij als onderzoeker belangrijk om goed door te vragen, zodat de achterliggende oorzaak voor de betekenissen helder wordt.
7. <i>Driven by plausibility rather than accuracy</i>	Bij betekenisgeving is het vinden van een absolute waarde of waarheid niet het meest relevant, veel belangrijker is dat de gegeven betekenis voor het betrokken individu logisch te beredeneren is. Er zal sprake zijn van relatieve werkelijkheden die subjectief in elkaar zitten.

Weick's karakteristieken van betekenisgeving

Vooraf de tweede en derde karakteristiek van betekenisgeving laten zien dat de context een belangrijke rol heeft in het geven van betekenissen. Betekenissen worden immers volgens Weick (1995) gegeven door ervaringen uit de context. Daarnaast bepaalt de context volgens hem het handelen van mensen. Daarom kan verwacht worden dat de trainers en sportleiders uit mijn onderzoek van elkaar verschillen, omdat zij in verschillende contexten werkzaam zijn.

Het onderzoek zal bottom-up uitgevoerd worden. De theorie die van te voren is bestudeerd, wordt gebruikt als kader waarin de kwalitatieve dataverzameling zal plaatsvinden. De focus wordt gelegd op de trainers en sportleiders en hun waarheden. In termen van Deetz (2000) betekent dit dat het onderzoek local/emergent benaderd zal worden. Daarnaast zal zowel gekeken worden naar consensus als naar dissensus. Er wordt immers bekeken in hoeverre de betekenissen van trainers en sportleiders overeenkomen en verschillen.

3.2 Wetenschappelijke relevantie

Dit onderzoek is wetenschappelijk relevant, omdat een vergelijkend onderzoek tussen sportleiders en trainers over opvoeden door sport nog nooit eerder is uitgevoerd. Eerdere onderzoeken richtten zich voornamelijk op de behoeften van kinderen in hun sportparticipatie en op datgene wat de sport zelf zou kunnen bereiken. Weinig onderzoekers hebben zich specifiek gericht op de uitvoerders in de sport. De onderzoeken die zich wel richten op deze uitvoerders in relatie tot opvoeden, hebben slechts één onderzoeksgroep onderzocht (McCallister et al., 2000; Niks, 2009). Deze onderzoeken hebben 'opvoeden' niet opgesplitst in ontwikkelingsgebieden als sociaal, moreel en emotioneel, iets wat het huidige onderzoek wel doet. Zij spreken alleen over de ontwikkeling van 'levensvaardigheden'. Door de splitsing in ontwikkelingsgebieden te maken en sportleiders en trainers hierin te vergelijken, kunnen verschillen en overeenkomsten in betekenisgeving zichtbaar worden. De samenhang tussen de manier van lesgeven en de betekenissen die zij geven aan opvoeden door sport zal daardoor helder worden. Dit onderzoek zal inzicht geven op de vraag waarom trainers en sportleiders op een bepaalde manier lesgeven en welke rol de betekenissen die zij geven aan 'opvoeden door sport' hierin speelt.

3.3 Methodologie

Deze paragraaf beschrijft de gebruikte onderzoeksmethoden, de manier waarop de respondenten zijn geselecteerd, de analyse, validiteit en betrouwbaarheid en tot slot wordt ook mijn positie als onderzoeker beschreven.

3.3.1 Onderzoeksmethoden

In dit onderzoek zijn diverse onderzoeksmethoden gebruikt om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag. Deze zullen één voor één beschreven worden.

Literatuurstudie

De eerste gebruikte onderzoeksmethode is de literatuurstudie. Diverse artikelen, boeken en onderzoeken over sport, de ontwikkeling van kinderen en de rol die uitvoerders hierin kunnen spelen zijn doorgelicht. De literatuurstudie heeft een kader gevormd voor de topiclijst en de thema's die tijdens de observaties en diepte-interviews zijn geobserveerd en besproken.

Observaties

In totaal zijn er twaalf observaties uitgevoerd, zes bij trainers van sportverenigingen en zes bij sportleiders in de wijk. Deze observaties vormden een opstapje naar de interviews. Doordat

eerst bekeken is hoe een sportleider of trainer lesgeeft, kan tijdens de interviews over de inhoud van de trainingen of sportactiviteiten gesproken worden. Niet alleen ik als onderzoeker, maar ook de trainers en sportleiders kunnen naar de observatie verwijzen tijdens het interview.

Diepte-interviews

De belangrijkste methode die in dit onderzoek is gebruikt om data te verzamelen, is het gebruik van diepte-interviews. Rubin & Rubin (2005) hebben hun benadering van interviewen *responsive interviewing* genoemd. Deze manier van interviewen past goed binnen de interpretatieve constructivistische benadering die is beschreven in het onderzoeksperspectief. Deze manier van interviewen benadrukt dat zowel de interviewer als de geïnterviewden, mensen zijn met gevoel, persoonlijkheid, interesses en ervaringen. Zij vormen een relatie gedurende het gesprek dat ze voeren. Het doel van het interview is om diepgaande inzichten te verkrijgen in plaats van brede inzichten. Daarnaast blijft het ontwerp van het onderzoek flexibel gedurende het hele project (Rubin & Rubin, 2005). Een diepte-interview is een geschikte methode om de ervaringen, gedachten, meningen en gevoelens van personen te achterhalen.

De interviews die uitgevoerd zijn, hadden een semigestructureerd karakter. Voorafgaand aan de interviews is aan de hand van de literatuurstudie een topiclijst gemaakt met thema's die in ieder geval tijdens de interviews naar voren moesten komen. In gespreksvorm zijn de verschillende thema's op een willekeurige manier aan bod gekomen. Deze topiclijst is steeds aangevuld met opvallende situaties die tijdens de observaties geconstateerd zijn. Ook deze werden bevraagd tijdens de interviews.

3.3.2 Selectie respondenten

In totaal zijn veertien respondenten benaderd voor het onderzoek. Guest (2006) geeft aan dat om basisthema's helder te krijgen, er minimaal zes interviews per onderzoeksgroep moeten plaatsvinden. Uiteindelijk zijn zeven trainers van sportverenigingen en zeven sportleiders van wijksportactiviteiten geïnterviewd. Van beide onderzoeksgroepen zijn zes personen voorafgaand aan het interview tevens geobserveerd.

De respondenten zijn allen geselecteerd in de stad Den Haag. Deze stad is gekozen, omdat hier naast veel sportverenigingen ook veel wijksportactiviteiten worden georganiseerd. Dit betekent dat het gemakkelijker was om sportleiders te vinden voor mijn onderzoek. De geselecteerde sportleiders zijn via de gemeente en via de HBO sportopleiding in Den Haag gevonden. Belangrijk was dat deze sportleiders werkzaam zijn met kinderen tussen de zes en twaalf jaar oud. Ook de trainers van sportverenigingen moesten lesgeven aan kinderen in deze leeftijdsgroep. Daarnaast is ervoor gezorgd dat alleen trainers van teamsporten zijn geïnterviewd, omdat deze sporten ook voornamelijk in de wijk beoefend worden. Tevens verwacht ik dat teamsporten gemakkelijker met elkaar te vergelijken zijn, omdat zij meer met elkaar gemeen hebben. De trainers en sportleiders zijn aan de hand van deze criteria willekeurig gekozen. Uiteindelijk zijn onderstaande trainers en sportleiders geïnterviewd.

<i>Trainers</i>	<i>Sportleiders</i>
2 voetbaltrainers	4 sportleiders met diverse sportactiviteiten op pleintjes in de wijk
2 honk- en softbaltrainers	3 sportleiders met een lessenreeks voor kinderen in de wijk
1 volleybaltrainer	
1 basketbaltrainer	
1 handbaltrainer	

3.3.3 Analyse, validiteit en betrouwbaarheid

De gevonden data wordt op een bepaalde manier geanalyseerd. Belangrijk hierbij is dat de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek in acht worden genomen.

Analyse

Middels een geluidsrecorder zijn de interviews, na goedkeuring van de geïnterviewden, opgenomen. Aan de geïnterviewde personen is anonimiteit beloofd in de uitwerking van de data, wat hen de kans gaf om vrijuit te spreken. Het gebruik van opnameapparatuur zorgt ervoor dat het interview inhoudelijk meer kwaliteit krijgt. De onderzoeker heeft immers meer tijd om door te vragen en goed te luisteren naar de antwoorden van de respondent. De interviews zijn door middel van de geluidsoptname vervolgens volledig uitgetypt tot transcripten. Door de transcripten is het mogelijk om volledige citaten van de respondenten op te nemen in het onderzoeksrapport. Zo kan de interpretatie van de onderzoeker onderbouwd worden met citaten van de respondenten (Boeije, 2005). Na het uitwerken van alle transcripten, zijn er codes toegekend aan de data. Uitspraken en observaties die met elkaar overeenkwamen, hebben eenzelfde code gekregen. Op die manier was het gemakkelijker om later snel fragmenten te lokaliseren uit de diverse interviews die over hetzelfde onderwerp gaan en hen samen te onderzoeken (Rubin & Rubin, 2005). De gevonden codes zijn vervolgens gebundeld naar vier hoofdthema's, namelijk: 'iets leren', 'plezier', 'gewenst gedrag' en 'opvoeden'. Door de uitspraken en observaties binnen de hoofdthema's met elkaar te vergelijken, zijn verschillen en overeenkomsten tussen trainers en sportleiders helder naar voren gekomen. Het softwareprogramma MAXQDA is gebruikt om te helpen met het coderen van de data. Dit programma zorgt ervoor dat gecodeerde stukken tekst gemakkelijk samengevoegd kunnen worden.

Validiteit en betrouwbaarheid

Kwalitatief onderzoek wordt vaak bestempeld als subjectief, waarmee de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek ter discussie gesteld worden. De nauwkeurigheid van de metingen en de herhaalbaarheid ervan, zorgen voor een betrouwbaar onderzoek. De betrouwbaarheid wordt bewaakt door de respondenten goed in te lichten over wie ik als onderzoeker ben en waar ik over wil praten. Dit zorgt ervoor dat iedereen op de hoogte is van het doel van de observaties en interviews. Wel is er voor gekozen om niet direct te vertellen dat het om 'opvoeden door sport' gaat, om sociaal wenselijke antwoorden te voorkomen. Direct na de observaties zijn deze uitgewerkt in Word, zodat de gevonden informatie nog vers in het geheugen zat. Ook de interviews zijn niet lang na het opnemen volledig uitgewerkt in transcripten. Dit heeft ervoor gezorgd dat naderhand precies terug te lezen was wat de geïnterviewde trainers en sportleiders gezegd hebben. Doordat de interviews op band staan, is het daarnaast mogelijk voor anderen om deze interviews terug te luisteren en de interpretaties van mij als onderzoeker daarmee te vergelijken.

Ook de validiteit van het onderzoek is belangrijk. Komt uit de data datgene wat ik als onderzoeker zou willen weten? En zijn de resultaten generaliseerbaar? De validiteit in dit onderzoek is deels gewaarborgd door de meerdere onderzoeksmethoden die gebruikt zijn. Binnen deze triangulatieaanpak (Glesne, 2006) is in dit onderzoek gebruikt gemaakt van zowel observaties als interviews, waardoor dezelfde situatie vanuit verschillende perspectieven wordt belicht.

Door in de interviews te vragen naar de geobserveerde handelingen van de respondenten, kunnen deze verklaard en beter begrepen worden. Door meerdere mensen te interviewen en te observeren, is er tevens voor gezorgd dat de resultaten niet afhankelijk zijn van één respondent. Meerdere mensen hebben hun betekenissen gegeven, waardoor het onderzoek meer valide wordt. Een andere manier waarop de validiteit gewaarborgd is, is doordat er vooraf een topiclijst is opgesteld met daarop thema's die gedurende de interviews in ieder geval aan bod moesten komen. Dit zorgt ervoor dat achteraf de interviews beter met elkaar te vergelijken zijn. De resultaten zijn echter niet zonder meer generaliseerbaar. Het onderzoek geeft inzicht in de betekenissen van trainers en sportleiders, waardoor verschillende werkelijkheden zichtbaar worden. Er wordt dus niet uitgegaan van één werkelijkheid. Elke respondent geeft zijn eigen werkelijkheid weer in de betekenissen die hij of zij geeft.

3.3.4 Positie onderzoeker

Als onderzoeker zorg ik ervoor dat ik me bewust ben van mijn eigen positie. Ik moet zo neutraal mogelijk de observaties en interviews afnemen, goed luisteren naar de antwoorden en deze allen voor waar aannemen. Er is immers niet één werkelijkheid. Mijn eigen aannames en denkbeelden kunnen echter een rol spelen in de interviews en de interpretatie van de resultaten. Ik ben immers zelf een sporttrainer en heb ook een eigen visie op opvoeden door sport. Om mijn aannames en denkbeelden te ondervangen, is de topiclijst opgesteld vanuit de literatuur over het onderwerp. Daarnaast zijn suggestieve vragen vermeden. De interpretaties zullen echter altijd subjectief zijn, omdat ze door een mens geïnterpreteerd zijn. Deze subjectiviteit is inherent aan kwalitatief onderzoek en de interpretatieve benadering. Het doel van dit onderzoek is dan ook niet om generaliserende uitspraken te doen, maar door middel van gedeelde en tegenstrijdige betekenissen tot kennis te komen over manier van lesgeven en de mate van verantwoordelijkheid voor de opvoeding van kinderen onder sportleiders en trainers.

4 Wat kinderen moeten van trainers en sportleiders

De trainers en sportleiders hebben in de diepte-interviews en observaties aangegeven wat kinderen moeten tijdens de trainingen en sportactiviteiten. Dit hoofdstuk zal ingaan op drie subthema's binnen dit hoofdthema. Deze subthema's zijn: kinderen moeten iets leren, kinderen moeten plezier hebben in de sport en kinderen moeten het juiste gedrag tonen tijdens de trainingen en sportactiviteiten. Zowel de betekenissen die trainers geven, als de betekenissen die sportleiders geven aan deze verschillende thema's zullen in dit hoofdstuk naar voren komen.

4.1 Kinderen moeten 'iets leren'

Aan zowel de trainers als de sportleiders is gevraagd wat zij belangrijk vinden tijdens de trainingen of sportactiviteiten. Beide gaven aan het belangrijk te vinden dat kinderen iets leren. De focus die zij hierin leggen verschilt echter. Hoe de visie van sportleiders en trainers hierop overeenkomt en verschilt, wordt in de rest van deze paragraaf, aan de hand van citaten, duidelijk gemaakt.

4.1.1 Trainers

Tijdens de trainingen die trainers van sportverenigingen geven, staat de sport veelal centraal. Zij zetten de sport centraal door de focus te leggen op het verbeteren van sportvaardigheden. Kinderen dienen gedurende het seizoen het spelletje te begrijpen en stappen te zetten in de verbetering van hun techniek.

"Ik wil ze het spelletje leren hè. En dat is eigenlijk een beetje wat de bedoeling is." (Trainer 1)

"Je moet ze gewoon leren basketballen." (Trainer 5)

Het doel van trainers is om kinderen te leren hoe de sport gespeeld moet worden en hen helpen hun sportvaardigheden te verbeteren.

Waarom moeten kinderen iets leren?

In de trainingen die trainers geven, wordt sport dus als doel ingezet. Wanneer kinderen hun sportvaardigheden verbeteren, wordt het doel van de trainers bereikt. Een aantal trainers geeft aan dat de reden waarom kinderen beter moeten worden in de sport, te maken heeft met de vervolgstappen in de vereniging. Kinderen moeten de stap naar een oudere leeftijdsgroep kunnen maken en daar zijn bepaalde basisvaardigheden voor nodig. Twee trainers vertellen over hun ervaringen hiermee.

"Ik ben dus nu met deze club meiden begonnen (...) en het is toch wel leuk om die op een goede manier over te loodsen naar een oudere leeftijdscategorie (...). Met juist de basisonderdelen die ze moeten beheersen." (Trainer 4)

"(...) ik train het laatste niveau vóór de echte jeugd (...). En ik wil ze heel graag daarop voorbereiden, dus dat ze alle basistechnieken beheersen, zodat ze die stap kunnen maken om verder te gaan." (Trainer 6)

Hoe proberen trainers dit te bewerkstelligen?

Het doel van de trainers bepaalt tevens de sfeer van de training. Om te bereiken dat de sportvaardigheden van kinderen verbeteren, hechten veel trainers namelijk belang aan een serieuze training. Er is ook wel ruimte voor een grapje, maar zolang dat niet ten koste gaat van de uitvoering van de oefeningen.

“Dat ze ook serieus een training in gaan, dollen kan altijd, maar dat ze gewoon ook serieus blijven.” (Trainer 1)

Tevens dienen de kinderen goed hun best te doen. Alleen wanneer kinderen goed hun best doen, kan hun techniek verbeterd worden.

“En als je de beste wilt zijn dan moet je dus wel, (...) dan moet je er dus voor gaan werken. Het komt niet zomaar naar je toe. Als je iets wilt bereiken moet je hard werken.” (Trainer 5)

De trainingen bij een sportvereniging richten zich dus voornamelijk op de verbetering van de sportvaardigheden. Volgens trainers leren kinderen hun sportvaardigheden te verbeteren door veel te herhalen. Door verschillende oefeningen telkens opnieuw in de training te behandelen, worden vaardigheden steeds vanzelfsprekender en zullen kinderen spelsituaties herkennen tijdens de wedstrijden. Bij de aanpak van trainers om sportvaardigheden aan te leren, wordt het concentratievermogen van kinderen veel benoemd. Omdat kinderen zich volgens een aantal trainers maar kort kunnen concentreren, moet de training daar op aangepast worden. Tempo en variatie in de les zijn van belang om de training goed te kunnen geven. Dit is ook in de visie van onderstaande trainer te merken.

“Als jij een half uur lang dezelfde opdracht gaat doen, dan wordt het saai, dan duurt het lang dan is het niet meer leuk.” (Trainer 6)

Er zijn echter ook trainers die niet inspelen op het lage concentratievermogen van kinderen, of niet weten hoe zij daar mee om kunnen gaan. Zo was er een trainer die, toen twee van de vier kinderen op de grond lagen tijdens een balspel, gewoon verder ging met het spel (Observatie Trainer 2).

Om als team goed te kunnen presteren, vinden trainers niet alleen het verbeteren van individuele vaardigheden belangrijk, maar hechten zij ook veel waarde aan het bevorderen van het teamgevoel. Een team kan volgens hen pas goed presteren wanneer er goed wordt samengewerkt en wanneer de kinderen elkaar helpen. Ook het groepsproces is hierin van belang. Een team moet zich ook als team presenteren. Eén van de trainers verwoordt dit als volgt:

“Dat is belangrijk om alle neuzen dezelfde richting op te laten staan (...). Om ook, naar de buitenwereld is het goed om je als team te presenteren. Als een team tegelijkertijd de kleedkamer uitkomt daar straalt iets vanuit. Dan sta je vaak al met 1-0 voor, tegen een ongeregeld zootje waarbij de één daar loopt en de ander daar.” (Trainer 3)

Om het teamgevoel te bevorderen, organiseren veel trainers ook nevenactiviteiten voor de kinderen. Hierbij kan gedacht worden aan een sinterklaasfeest, een discoavond, een barbecue of

een dagje uit met het team. Trainers geven aan dat dit een positieve invloed heeft op het teamgevoel en de onderlinge sfeer.

De trainingen die trainers geven zijn zo opgebouwd, dat zij zowel de individuele kwaliteiten als het teamgevoel bevorderen. Om ervoor te zorgen dat de trainingen op een, volgens hen, goede manier opgebouwd worden, kiezen een aantal trainers ervoor om doelen te stellen bij trainingen die zij geven. Vooraf aan de training bepalen ze wat de kinderen aan het eind van de training geleerd moeten hebben en daar passen zij hun oefeningen op aan. Of zoals één van de trainers zegt: *“Je werkt ergens naartoe, dus je werkt ook aan bepaalde doelen”* (Trainer 6).

Trainers stellen doelen om hierbij de juiste oefeningen te kunnen kiezen, zodat de kinderen op een logische manier de vaardigheden aangeleerd krijgen. Daarnaast proberen sommige trainers de kinderen ook uit te leggen waarom een bepaalde oefening gedaan wordt, zodat het voor de kinderen duidelijk wordt dat die oefening van belang is voor hun ontwikkeling. Dat vindt ook de trainer uit het volgende citaat.

“Ik wil graag dat ze weten waarom ze iets doen en niet omdat ik vind dat ze iets moeten doen.”
(Trainer 3)

Wat duidelijk blijkt uit deze resultaten, is dat het beter worden in de sport voor trainers van sportverenigingen erg belangrijk is. Zij richten zich hierbij op de individuele ontwikkeling van sportvaardigheden van kinderen en het ontwikkelen van teamgevoel. Hierdoor wordt zowel het individu als het team beter in de sport. Sport wordt hier als doel gezien.

4.1.2 Sportleiders

Het doel van sportleiders is om kinderen te motiveren en te stimuleren om bezig te zijn met sport en bewegen. Aan de ene kant wordt sport dus als einddoel gezien. Het doel van sportleiders is immers om kinderen aan het sporten te krijgen.

“Ja, ons doel is gewoon het stimuleren van jongeren in achterstandswijken om te gaan sporten.”
(Sportleider 6)

De sportleiders gebruiken sport echter niet alleen als doel, maar ook als middel om andere doelen te bereiken. Dit blijkt uit de nadruk die zij leggen op de kinderen. Kinderen staan centraal tijdens de sportactiviteiten. Kinderen leren niet alleen dat sporten en bewegen leuk is, om het leuk te maken dienen kinderen ook te leren hoe zij op een respectvolle manier met elkaar om moeten gaan. *“Wederzijds respect”* wordt daarom veel benoemd als belangrijk aspect tijdens de sportactiviteiten.

Waarom moeten kinderen iets leren?

De reden waarom sportleiders het belangrijk vinden dat kinderen plezier ondervinden in sport en op een respectvolle manier met elkaar omgaan, heeft voornamelijk te maken met de locatie waarin de sportactiviteit plaatsvindt en de kinderen die komen sporten. Wijk sportactiviteiten worden namelijk vooral georganiseerd in achterstandswijken, omdat daar veel kinderen wonen die niet snel in contact komen met sport. Dat deze kinderen niet snel in contact komen met sport, kan verschillende oorzaken hebben. Zo kan er weinig speelruimte zijn in die wijken of ouders hebben het geld niet om hun kinderen te laten sporten bij een sportvereniging. Door de

sportactiviteiten in de wijk, komen kinderen toch in contact met sport en wordt er een zekere mate van sociale betrokkenheid in de wijk gecreëerd. De kinderen worden van de straat gehouden en de sportleiders zorgen ervoor dat iedereen mee kan doen in een sociaal veilige omgeving. Kinderen moeten dus sporten en bewegen, omdat zij daarmee positief beïnvloed worden. Zij zullen namelijk op die manier niet op straat hangen en minder snel in contact komen met negatieve invloeden als stelen, drugs en vechten. Dit is ook wat onderstaande sportleiders willen bereiken.

“En als wij ze sport gaan aanbieden en fanatiek doen, dan vinden die kinderen dat leuk en dan komen ze steeds terug. Dan hangen ze niet op straat en dan doen ze eigenlijk sportieve dingen om het zo te zeggen. En dat is mooi. En dat is eigenlijk ook het doel een beetje. Dus de kinderen van de straat houden bij de negatieve dingen en alleen maar positieve dingen doen met de kinderen.” (Sportleider 2)

“De gemeente wil graag niet kinderen op die straat stelen ruzie vechten. Waarom? Die gemeente niet accepteert, dus daarom activiteiten hier. En dan (...) wij doen elke keer weer sportief met die kinderen.” (Sportleider 3)

De reden waarom sportleiders graag willen dat kinderen leren om op een goede manier met elkaar om te gaan, heeft vooral te maken met de verschillen die zij ondervinden in normen en waarden. Veel sportleiders merken dat zij andere normen en waarden hebben dan de kinderen. Het is volgens de sportleiders belangrijk dat de kinderen de normen en waarden van de sportleiders gaan hanteren, omdat dit de normen en waarden zijn die de kinderen in de toekomst ook nodig zullen hebben. Onderstaande sportleider vertelt waarom zij het belangrijk vindt dat kinderen de normen en waarden van de sportleiders gaan hanteren.

“Want dat is uiteindelijk wel de sfeer waarin ze solliciteren en waarin ze hun HBO gaan doen (...). Dus het is ook wel echt belangrijk voor die kids, voor hun toekomst. Dat ze wel leren om een beetje in de samenleving op te gaan laat maar zeggen. Zich daarin weten te gedragen en mogelijkheden te creëren.” (Sportleider 7)

Hoe proberen sportleiders dit te bewerkstelligen?

Op diverse manieren proberen sportleiders ervoor te zorgen dat hun doelen bereikt worden. Eén van de manieren om ervoor te zorgen dat kinderen blijven participeren in de sport, is door de doorstroom naar sportverenigingen te verbeteren. Op die manier krijgen kinderen de kans om structureel te sporten bij een club. In het volgende citaat is te lezen dat één van de wijk sportorganisaties dit graag zou willen bereiken met de sportactiviteiten die zij organiseren.

“(...) wat de bedoeling is van de [naam organisatie] is dat die kinderen aan de hand worden genomen van een trainer van een vereniging op een hele bekende en vertrouwde plek (...). Zo in aanraking komen met die sport, zodat die kinderen als ze enthousiast genoeg zijn kunnen zeggen van, oké ik ga op die sport, ik meld me aan.” (Sportleider 7)

Voor een aantal sportleiders is alleen ‘kinderen aan het sporten krijgen’ niet genoeg. De doorstroming naar sportverenigingen is namelijk vaak niet haalbaar en daarom hechten zij ook veel belang aan de pedagogische waarde van sport. Kinderen moeten leren om samen te werken, het zelfvertrouwen moet groeien en zij moeten leren zich te houden aan bepaalde normen en

waarden. Op die manier wordt immers de mate van plezier verhoogd en dit draagt bij aan de toekomst van de kinderen buiten de sport.

“Ja, ik wil ze gewoon wel wat dingen meegeven zeg maar. Die ze, waarvan ik hoop dat het ze de rest van hun leven eigenlijk alleen maar kan helpen. (...) Het vertrouwen dat ik net al noemde, maar ook niet bang zijn om nieuwe dingen te proberen. Toch ook wel gewoon lol in het sporten te hebben. Respect voor elkaar, respect voor anderen. Nou dat soort dingen probeer ik ze toch wel mee te geven.” (Sportleider 4)

Sportleiders zien zichzelf ook veelal als voorbeeld voor de kinderen die komen sporten. Door zelf het goede voorbeeld te geven, zullen de kinderen dit volgen omdat ze naar hen opkijken.

“Ja, ik zelf denk dat het een hele grote invloed heeft op kinderen, een sportleider. Ik bedoel je kan kinderen neerplaatsen op een pleintje zonder begeleiding. Ik denk dat daar niet veel uit zal komen. Alleen als je begeleiding hebt dan kan je ze, (...) die kunnen naar je op kijken.” (Sportleider 2)

Verschillende sportleiders zien tot slot een rol voor zichzelf weggelegd om ervoor te zorgen dat meedoen voor iedereen mogelijk is. Doordat er een sportleider op het veldje staat, kunnen ook kinderen die minder goed zijn in sport meedoen. De sportleider moet het veldje of pleintje toegankelijk maken voor iedereen. Onderstaande sportleider bemerkt dat wanneer hij er niet zou zijn, niet iedereen mee zou kunnen doen.

“Als ik er niet was dan zou [naam jongen] hier echt niet kunnen voetballen. Dan gaan ze zeggen van ga weg je kan niet voetballen, maar als ik er ben dan hoor je niks. (...) Het plein is van iedereen, dus iedereen moet mee kunnen voetballen.” (Sportleider 6)

Uit de citaten van de sportleiders wordt duidelijk dat het doel dat zij hebben met de sportactiviteiten, voornamelijk te maken heeft met het kind. Het kind wordt centraal gezet in de sportactiviteiten. Sportleiders zien graag dat kinderen leren om op een goede manier met elkaar om te gaan, leren samenwerken en meer zelfvertrouwen krijgen.

4.1.3 Samengevat

De resultaten uit de interviews laten zien dat trainers vooral op de sport georiënteerd zijn en dat sportleiders vooral het kind centraal zetten in hun activiteiten. Beiden vinden het wel belangrijk dat kinderen iets leren tijdens de sportactiviteiten en trainingen, maar zij leggen de focus anders. De trainers willen dat kinderen de sport leren en hier beter in worden. De sport wordt hier ingezet als doel. Sportleiders willen in eerste instantie kinderen motiveren en stimuleren om te gaan sporten en bewegen. De sportactiviteiten worden georganiseerd om de kinderen ‘van de straat te houden’ en om ‘meer positieve activiteiten voor ze te organiseren’. Sportleiders hechten echter ook veel waarde aan het ontwikkelen van zelfvertrouwen, sociale vaardigheden en normen en waarden. Het lijkt alsof datgene wat sportleiders en trainers willen bereiken met de sportactiviteiten en trainingen, niet afhankelijk is van hun eigen achtergrond, maar van de context waarin zij werkzaam zijn. Het doel van de organisatie lijkt bepalend voor datgene waar zij zich op focussen. Sportverenigingen zijn opgezet om de sport aan te leren, wijk sportactiviteiten om kinderen ‘van de straat te houden’. In de volgende paragrafen zal dieper worden ingegaan op de verschillen en overeenkomsten tussen de contexten wijk en sportvereniging.

4.2 Kinderen moeten plezier hebben

Plezier speelt een belangrijke rol in de sportactiviteiten en trainingen die sportleiders en trainers organiseren. Ook de literatuur geeft aan dat kinderen voornamelijk sporten omdat het 'leuk is'. Het ontwikkelen van competentie, zelfvertrouwen en sociale ontwikkeling worden gezien als belangrijkste elementen in de mate van plezier van kinderen (Hedstrom, & Gould, 2004; Scanlan & Lewthwaite, 1986; Wankel & Kreisel, 1985; Wiersma, 2001). Uit de data komt eveneens naar voren dat plezier belangrijk is. Sportleiders en trainers geven echter verschillende betekenissen aan 'plezier'. Deze betekenissen hangen samen met de zojuist benoemde doelen van de sportleiders en trainers.

4.2.1 Trainers

Zoals uit de voorgaande paragraaf naar voren is gekomen, is het doel van trainers om de kinderen vaardiger te maken in de sport. 'Plezier' wordt door diverse trainers benoemd als belangrijk onderdeel in de trainingen die zij geven.

"Ja, plezier is gewoon heel belangrijk, als je het echt niet leuk vindt, ja dan leer je het ook niet. Dan ga je met tegenzin er naartoe en dan bereik ik mijn doel ook niet." (Trainer 4)

"Ik bedoel de kinderen moeten het wel leuk blijven vinden, want als ze het niet leuk vinden dan leren ze sowieso al niks." (Trainer 6)

Uit deze citaten wordt de relatie tussen het doel van de trainer en de mate van plezier al enigszins duidelijk. Bovenstaande trainers geven immers aan dat kinderen plezier moeten ervaren in de sport, omdat zij anders niks leren.

Waarom moeten kinderen plezier hebben?

Voor trainers is plezier bij kinderen vooral van belang om het doel dat zij hebben met de trainingen te bereiken. Wanneer kinderen meer plezier beleven aan de trainingen, zullen zij meer gemotiveerd zijn en hun best doen om hun vaardigheden te verbeteren. Een andere reden waarom kinderen plezier moeten hebben in de sport, is omdat kinderen anders niet meer komen opdagen. Eén van de trainers gaf een voorbeeld van een situatie waarin kinderen niet opgesteld werden tijdens wedstrijden. Dit had een groot effect op de mate van plezier van de kinderen.

"In een uitwedstrijd hadden ze weer drie jongens niet laten spelen. Dat er kinderen huilend terugkwamen met boze ouders en dat was eigenlijk de druppel." (Trainer 3)

Het plezier van kinderen is voor trainers dus van belang om hun doelstellingen te behalen en om de leden van de sportvereniging te behouden.

Hoe wordt ervoor gezorgd dat kinderen plezier hebben?

De trainingen die trainers geven zijn allen in eerste instantie gericht op de verbetering van sportvaardigheden. Dit is immers wat zij willen bereiken met de trainingen bij een sportvereniging. Het plezier-element wordt op verschillende manieren door de trainers verwerkt in de training.

Plezier door belonen, opbouw trainingen

Een eerste manier die trainers gebruiken om kinderen plezier te laten beleven aan de trainingen, is door hen te belonen wanneer zij goed hun best hebben gedaan. Zo worden ze bijvoorbeeld beloond met een partijvorm of een spel wanneer zij gedurende het eerste deel van de training goed hebben gewerkt.

“Als het gewenste gedrag wordt vertoond, dat ze daarvoor worden beloond. En de beloning is dan de partijvorm bijvoorbeeld.” (Trainer 3)

Er was echter ook een trainer die het ‘belonen’ een negatieve draai gaf tijdens zijn training. Hij daagde de kinderen uit om tijdens de training beter hun best te doen. Het kind dat de pion zou raken met de bal, zou een ‘beloning’ ontvangen. De prijs bleek later echter een straf te zijn. Het kind dat raak gooide moest namelijk tien keer opdrukken (Observatie Trainer 1). Hieruit blijkt dat trainers allen een andere manier hebben om kinderen te ‘belonen’.

Het gebruik van variaties die ingebracht worden in de manier van aanbieden van de oefeningen kunnen desgelijks plezier brengen aan de kinderen. Van veel oefeningen kan bijvoorbeeld een spel of wedstrijd gemaakt worden, waardoor kinderen het leuker vinden. Daarnaast proberen de meeste trainers de kinderen in te delen op niveau, zodat zij zich op hun eigen niveau kunnen ontwikkelen. Wanneer kinderen trainen met kinderen die beter zijn dan zij, kan dit een negatieve invloed hebben op hun zelfvertrouwen en daarmee op hun plezier. Kinderen die trainen met kinderen die minder goed zijn dan zij, kunnen daarentegen geremd worden in hun ontwikkeling. Onderstaande trainer geeft aan dat door de kinderen op niveau in te delen, zij meer plezier zullen ervaren in de sport.

“Als een kind op zijn niveau werkt, op zijn niveau voldoening haalt maar ook op zijn niveau nieuwe dingen bijleert, ik denk dat je dan de meest leuke training hebt.” (Trainer 6)

De opbouw van de trainingen is echter ook afhankelijk van de wedstrijd van het weekend ervoor of erna. Wanneer de trainer tijdens een wedstrijd ziet dat bepaalde vaardigheden verbeterd moeten worden, zal hij dit terug laten komen in de trainingen. Op die manier komen de trainers de kinderen tegemoet in hun vaardigheden. Bij jonge kinderen is het daarnaast ook vaak zo dat zij in een competitie terecht komen waarin ze of alleen verliezen of alleen maar winnen. Ook dit kan bepalend zijn voor de trainingen. Onderstaande trainer laat zien dat je hier in de trainingen rekening mee moet houden, zodat de kinderen nog wel voldoende plezier ervaren aan de sport.

“Wanneer je als team alles verliest, dan is het lastig om er nog voldoende plezier uit te halen. (...) Met name op de training moet je dan heel veel plezier in de training brengen, terwijl op het moment dat ze alles winnen dan, kan je op trainen wat meer de minder positieve dingen proberen, dus ze wat vaker tegen een deurtje aan te laten lopen. (...) Zodat ze in ieder geval het spelletje voetbal wel leuk blijven vinden. Of ze nou winnen of verliezen.” (Trainer 7)

Binnen een sportvereniging zorgen trainers er dus voor dat oefeningen die kinderen in eerste instantie minder leuk vinden, leuk worden gemaakt door middel van beloningen en variaties in spelvormen. Zij komen de kinderen tegemoet in het aanleren van vaardigheden. De vaardigheden waar kinderen moeite mee hebben, krijgen meer aandacht en daar worden bepaalde

oefeningen bij bedacht die zo aangepast worden, zodat kinderen er plezier aan beleven. Dit laat wederom zien dat de sport voor trainers centraal staat in de trainingen.

Plezier door zelfvertrouwen

Een aantal trainers koppelt 'plezier' aan de ontwikkeling van het zelfvertrouwen van kinderen. Zij zijn van mening dat kinderen vooral veel zelfvertrouwen ontwikkelen en plezier hebben, wanneer zij voldoende succes ervaren. Het ervaren van succes is niet direct gekoppeld aan het winnen van een wedstrijd, maar trainers geven aan het belangrijker te vinden om aandacht te schenken aan het ontwikkelen van de sportvaardigheden van kinderen en het 'oefenen' van die vaardigheden. Dit laat deze trainer goed merken.

"Het is meer het meedoen het oefenen en natuurlijk willen die kinderen winnen, maar voor mij is dat niet belangrijk. (...) We proberen dan ook altijd te zeggen niet van heb je gewonnen, maar heb je lekker gespeeld? Ja? Nou dat is belangrijk. Probeer lekker te spelen en stapjes te maken en het komt niet aan op het verliezen en het winnen." (Trainer 4)

De wijze waarop het ervaren van succes in de training of tijdens de wedstrijd wordt benadrukt, is door het stellen van doelen. Het doel is dan niet 'winnen', maar bijvoorbeeld een bepaalde oefening die op de training is behandeld, toepassen in de wedstrijd. Op die manier wordt voor de kinderen een doel gesteld en door als trainer de nadruk op dat doel op te leggen, zullen de kinderen volgens de trainers succes ervaren en daarmee plezier behouden in de sport.

"En ik ben heel vaak aanwezig op toernooien. En (...) dan maak ik bijvoorbeeld afspraken van ons doel voor deze wedstrijd is, één plezier maken, twee de bal zoveel mogelijk in drieën te spelen, (...). Nou en als dat dan lukt hebben ze een enorme succeservaring omdat ik dan als een gek aan de kant sta te juichen." (Trainer 6)

Tot slot speelt ook het eigen enthousiasme van de trainers een rol in de mate van plezier die kinderen ervaren. Weinig trainers benoemen dit eigen enthousiasme echter als manier om de mate van plezier te bevorderen. Toch geven een aantal van hen aan dat eigen enthousiasme van invloed kan zijn op de kinderen. In het voorbeeld dat hierboven werd gegeven laat de trainer namelijk zien dat de kinderen een enorme succeservaring hebben omdat de trainer 'als een gek aan de kant staat te juichen' (Trainer 6).

4.2.2 Sportleiders

Sportleiders willen kinderen stimuleren en motiveren om te gaan sporten, zodat ze wegblijven van de straat. Ook voor hen is plezier een belangrijk element in de sportactiviteiten. De volgende citaten geven het belang van plezier goed weer.

"Ja, plezier! Ik vind plezier het belangrijkste." (Sportleider 2)

"Nou ja plezier moet voorop staan. Met plezier kun je dingen bereiken." (Sportleider 5)

Sportleiders zien vooral aan de opkomst van de kinderen of zij de activiteiten leuk vinden. Wanneer kinderen steeds terugkomen om te sporten in de wijk, zullen zij plezier hebben in de sportactiviteiten. Andere sportleiders merken het ook aan de kinderen als ze te vroeg zijn of als ze hen graag willen helpen met het klaarzetten van de materialen.

Waarom moeten kinderen plezier hebben?

Sportleiders vinden het erg belangrijk dat kinderen plezier hebben in de sportactiviteiten. Als de kinderen het niet leuk vinden om te sporten in de wijk, zullen ze niet naar de activiteiten toe komen en alsnog op straat belanden. Ook onderstaande sportleider laat zien dat plezier van groot belang is in de sportactiviteiten.

“Want als zij het niet leuk vinden dan blijven ze de volgende keer weg en dat moeten we niet hebben.” (Sportleider 6)

Zonder plezier in de sportactiviteiten is het niet mogelijk voor de sportleiders om hun doelen te bereiken. Zij willen immers dat kinderen meer gaan sporten en bewegen.

Hoe wordt ervoor gezorgd dat kinderen plezier hebben?

Ook sportleiders zorgen er op diverse manieren voor dat kinderen plezier beleven aan de sportactiviteiten. Plezier in de sport is voor sportleiders één van de belangrijkste doelen die zij willen bereiken.

Plezier door afstemming op de kinderen

Om ervoor te zorgen dat kinderen steeds terugkomen om te sporten in de wijk, vinden sportleiders het belangrijk dat de sportactiviteiten op de kinderen worden afgestemd. Op de pleintjes wordt daarom veel partijtje gespeeld en er wordt vooral gevoetbald, omdat de kinderen die sport het leukst vinden. Dit geven ook onderstaande sportleiders aan.

“Ehm.. ja ik wil,.. kinderen willen het liefst partijtje spelen de hele les.” (Sportleider 1)

“De kinderen willen altijd voetballen” (Sportleider 2)

Wel proberen sportleiders ook andere sporten te introduceren bij de kinderen. Op diverse pleintjes is het namelijk ook mogelijk om tennis en basketbal te spelen. Sportleiders proberen ook deze sporten met de kinderen te doen, maar geven aan dat dit lastiger te organiseren is omdat de kinderen niet gelijk een partijvorm kunnen spelen van die sporten. Voor de meeste kinderen zijn dit namelijk vrij onbekende sporten en, vooral bij de tennissport, is er meer techniek nodig om echt naar elkaar over te kunnen spelen.

Een aantal wijk sportactiviteiten bestaat uit een lessenreeks waar kinderen zich voor op kunnen geven. De kinderen komen dan een x aantal weken achter elkaar op dezelfde dag en tijd naar het veldje toe en krijgen dan ‘training’ van een sportleider in de sport die zij gekozen hebben. De sportleiders die deze activiteiten organiseren geven aan dat uitdaging en variatie in de lessen ook zorgen voor meer plezier. De activiteit moet er niet elke week hetzelfde uitzien, maar er moet een bepaalde lijn of opbouw in zitten. De sportleiders zorgen ervoor dat de kinderen toewerken naar een bepaald doel, vaak een diploma. Ook tijdens deze lessen is het echter belangrijk dat er geluisterd wordt naar de wensen van de kinderen. Anders haken zij af. De sportleider in onderstaand citaat laat duidelijk zien dat het van groot belang is dat een sportleider de activiteiten laat aansluiten op de wensen van de kinderen.

“Ik gaf een gedeelte les en ik deed een gedeelte echt partijtje spelen (...) en dat vonden ze heel leuk. En [naam] (...) vroeg op een gegeven moment van (...) Kun je niet wat meer echt training geven, zoals je bij een vereniging zou doen? (...) Dus toen ik ging dat zo doen, maar toen zag ik dat sommige kinderen afzwakten en sommige kinderen soms niet kwamen, omdat ik meer aan het letten was op ehh.. op die training zeg maar. Terwijl die kinderen juist liever dat partijtje hadden. (...) Dus ja als je dat dan hoort (...) dan moet je toch weer terug gaan naar het ene. (Sportleider 1)

Tijdens de wijk sportactiviteiten worden de onderdelen die kinderen niet leuk vinden dus vaak niet gedaan. Daar worden oefeningen gedaan die kinderen gelijk leuk vinden, zoals partijvormen en spelletjes. De sportleiders komen de kinderen tegemoet in hun wensen. Dit laat zien dat de sportleider het kind centraal zet in de sportactiviteiten.

Plezier door een positieve benadering

Naast het tegemoet komen van kinderen in de sportactiviteiten, wordt de ‘positieve benadering’ ook veel gebruikt om kinderen plezier te laten beleven in sport. De complimenten die sportleiders geven zijn er op gericht het gedrag van kinderen te verbeteren. Sportleiders vinden het belangrijk dat vooral de kinderen met goed gedrag veel aandacht krijgen en niet de kinderen die ongewenst gedrag tonen. De onderstaande sportleider geeft een voorbeeld van twee kinderen die van haar een compliment verdienden.

“Uhm, nou ik heb twee kinderen een heel groot compliment gegeven, een broertje en een zusje, die waren heel goed aan het samenwerken. Die waren alle punten van alle drie de onderdelen waren ze bij elkaar aan het optellen. Nou die waren op 720 uitgekomen. (...) voor die kinderen was dat op dat moment gewoon de motivatie om te blijven sporten. En (...) die zijn gewoon de hele les door gegaan en hebben elkaar aangemoedigd om samen een doel te bereiken. Nou, helemaal kicken.” (Sportleider 7)

Goed gedrag wordt ook op andere manieren beloond door de sportleiders. Als kinderen helpen met het opruimen van het pleintje geven een aantal sportleiders bijvoorbeeld een glas limonade, een koek of iets anders lekkers. Maar ook tijdens de sportactiviteit worden beloningen gegeven worden voor goed gedrag. Zo gebruikt onderstaande trainer een ‘gouden bal’ om kinderen te belonen.

“Ik heb ook een bal [‘gouden bal’] bijvoorbeeld. Dus ik probeer ze een doel te stellen van nou als het goed gaat en je doet je best en je kan goed dribbelen maar je kan ook goed luisteren en je kan ook heel sportief zijn, (...) dan heb je iets gehaald, dan krijg je een beloning [dat kind mag dan even met de ‘gouden bal’ spelen].” (Sportleider 1)

Door het geven van complimenten en (positieve) beloningen voor goed gedrag, zorgen sportleiders ervoor dat kinderen zelfvertrouwen opbouwen. Naast de complimenten en beloningen hanteren zij echter nog een andere manier om het zelfvertrouwen van kinderen te doen laten groeien. Een aantal sportleiders geeft kinderen namelijk de verantwoordelijkheid over een bepaalde ‘taak’, bijvoorbeeld ervoor zorgen dat alle ballen na de sportactiviteit weer bij de sportleider terecht komen. Dit geeft kinderen vertrouwen en het gevoel dat ze ergens ‘bij horen’. Eén van de sportleiders laat zien dat hij door kinderen het vertrouwen te geven in een bepaalde taak, het zelfvertrouwen van kinderen probeert te bevorderen.

“En ik wil op andere manieren geven die vertrouwen. (...) Ik neem die jongen bijvoorbeeld ik zeg ik heb partijtje, maar ik heb geen tijd om te fluiten scheidsrechter. Kun jij voor mij? Hij zegt ja natuurlijk. (...) En dan ik ga ook begeleiden voor hem aan andere kant, want anders hij krijgen problemen. Begrijp je wat ik bedoel. Maar sinds wanneer hij fluiten en dan hij denkt dat ik vertrouwen voor hem. Maar ik wil niet vertrouwen voor hem, maar ik wil vertrouwen voor zichzelf geven.” (Sportleider 3)

Tot slot kunnen kinderen volgens sportleiders aangestoken worden door het enthousiasme van de sportleider. De rol die een sportleider inneemt is dus in zekere mate bepalend voor de ervaringen van de kinderen. De meeste sportleiders zijn het erover eens dat een sportleider wel boven de kinderen moet staan, maar zich tegelijkertijd ook een beetje moet bewegen richting de kinderen toe. Eén van de sportleiders doet dit door ‘de taal van de straat’ te spreken.

“Er komt ook wel wat jeugd die op straat rondslingeren dus (...) dingen als een boks geven ofzo, dat kennen hun natuurlijk heel erg. Dus daar ben ik ook niet schuw van zeg maar. Dat vind ik gewoon leuk om dat gewoon bij een kind af en toe te doen. En dan sta je wat dicht bij hun zeg maar.” (Sportleider 1)

Veel sportleiders op de pleintjes doen daarnaast zelf enthousiast mee aan de sportactiviteiten, als deel van het team tijdens de partijvorm. Op die manier proberen zij ook dicht bij de kinderen te komen. Wel blijven zij degene die ervoor zorgen dat de grenzen en regels bewaakt worden. Tijdens het partijspel wordt daarom door de sportleiders complimenten en aanwijzingen gegeven.

4.2.3 Samengevat

Wat uit deze resultaten naar voren komt, is dat de sportleiders en trainers beiden ‘plezier’ belangrijk vinden. De betekenissen die zij geven aan plezier verschillen echter. Dit heeft vooral te maken met datgene wat zij willen bereiken met de sportactiviteiten en de trainingen. Plezier is voor trainers belangrijk, omdat kinderen zonder plezier in de sport hun vaardigheden minder snel zullen verbeteren. Sportleiders willen dat de kinderen plezier vinden in sport, omdat zij op die manier een positieve vrijetijdsbesteding krijgen. De manier waarop zij plezier genereren verschilt niet enorm, maar de focus in de methoden wordt net even ergens anders op gelegd. Zo proberen zowel de trainers als de sportleiders de kinderen tegemoet te komen in hun trainingen en sportactiviteiten. De sportleiders geven echter wat meer toe aan de kinderen dan de trainers. Tevens proberen zij beiden de sport leuker te maken voor kinderen door ze meer zelfvertrouwen te geven. Sportleiders doen dit echter vooral door het geven van complimenten en door kinderen taken te geven. Trainers daarentegen willen dat kinderen succes ervaren en zorgen daarmee dat hun zelfvertrouwen groeit. Dat sportleiders en trainers verschillende betekenissen geven aan ‘plezier’, is wellicht toe te schrijven aan de context waarin zij werkzaam zijn. De doelen die in de verschillende contexten worden gesteld aan de sportactiviteiten en trainingen, blijken wederom bepalend te zijn voor de aanpak van trainers en sportleiders.

4.3 Kinderen moeten het juiste gedrag tonen

In de eerste paragraaf is vermeld wat trainers en sportleiders willen bereiken met hun trainingen en sportactiviteiten. Trainers willen dat kinderen hun sportvaardigheden verbeteren, terwijl sportleiders zich vooral richten op de pedagogische ontwikkeling van het kind. Om deze

doelen te bereiken, dienen basisvoorwaarden goed neergezet te worden. Plezier is zowel voor trainers als voor sportleiders een basisvoorwaarde om hun doelen te bereiken. Daarnaast moeten kinderen het juiste gedrag tonen om de doelstellingen te kunnen behalen. De trainers en sportleiders sturen kinderen naar dit gedrag. Beiden geven echter een andere betekenis aan 'goed gedrag'. Uit de data komt naar voren dat de manier van orde houden aansluit op de doelen die trainers en sportleiders stellen. In deze paragraaf zal dit duidelijk worden.

4.3.1 Trainers

Trainers van sportverenigingen verwachten dat kinderen een bepaald gedrag tonen tijdens de trainingen. Het gewenste gedrag van kinderen bestaat volgens trainers uit verschillende aspecten. Allereerst moeten kinderen goed luisteren naar de trainers. Zij dienen datgene te doen wat trainers willen dat zij doen. Daarnaast vinden veel trainers het belangrijk dat kinderen goed hun best doen. Tot slot speelt Fair Play volgens de trainers ook een rol in de trainingen en wedstrijden. Trainers zien Fair Play vooral als het eerlijk spelen van het spel. Respect voor elkaar wordt ook door enkele trainers benoemd.

Waarom moeten kinderen het juiste gedrag tonen?

Waarom trainers luisteren, je best doen en Fair Play belangrijk vinden in het gedrag van kinderen, heeft allereerst te maken met de structuur in de les. Door ervoor te zorgen dat kinderen goed luisteren, zal er geen chaos ontstaan in de les en kan er meer aandacht besteed worden aan het verbeteren van de sportvaardigheden. Eén van de trainers geeft de relatie tussen luisteren en chaos goed weer.

"Ik wil wel dat ze naar me luisteren anders zijn het gewoon projectielen die gewoon door elkaar heen gaan lopen en niet willen luisteren" (Trainer 2)

De trainers gebruiken dus ook hier het doel dat ze hebben met de trainingen als leidraad. Als kinderen immers niet luisteren, kan er minder aandacht besteed worden aan het verbeteren van sportvaardigheden. 'Je best doen' past ook goed in dit plaatje. Wanneer kinderen niet goed hun best doen, zal het doel om sportvaardiger te worden, namelijk verminderd bereikt worden. Dit probeert ook onderstaande trainer duidelijk te maken.

"Je moet hard werken om dingen voor elkaar te krijgen." (Trainer 5)

Veel trainers vinden het ook belangrijk dat kinderen hun best doen, omdat zij zelf ook moeite doen om op vrijwillige basis iedere week een training te verzorgen. Daarom verwachten zij eenzelfde inzet terug van de kinderen.

De reden waarom trainers Fair Play belangrijk vinden, heeft vooral te maken met de eerlijke kans om een wedstrijd te winnen of te verliezen. Er moeten gelijke omstandigheden zijn, de scheidsrechter moet onpartijdig zijn en het liefst dienen de spelers aan elkaar gewaagd te zijn.

Hoe trainers ervoor zorgen dat deze aspecten van goed gedrag gehandhaafd worden, wordt in de volgende paragraaf duidelijk.

Hoe zorgen trainers ervoor dat kinderen het juiste gedrag tonen?

Op diverse manieren proberen trainers kinderen te sturen om het juiste gedrag te tonen. Deze manieren worden hieronder één voor één benoemd.

Gewenst gedrag door het stellen van grenzen

Een eerste manier om gewenst gedrag te bevorderen, is door het stellen van bepaalde grenzen. Door de grenzen vooraf aan te geven en een bepaalde sfeer te creëren, weten kinderen immers wat er van hen verwacht wordt. Trainers stellen deze grenzen door het communiceren van regels. De meeste trainers geven aan dat zij aan het begin van het seizoen de geldende regels vertellen aan de kinderen. De regels die belangrijk worden geacht door trainers, hebben veelal te maken met voorwaarden als 'op tijd komen', 'afbellen wanneer je niet kunt komen' en 'de juiste kleding dragen'. Een aantal trainers laat weten ook regels als 'niet vechten' en 'respectvol omgaan met elkaar' te hebben gecommuniceerd naar de kinderen. In onderstaand citaat is te lezen dat regels voor deze trainer tweeledig zijn: het beleid van de club moet uitgestraald worden en het zijn 'fatsoensnormen'.

“De achterliggende gedachte achter de regels is dat je probeert om een beleid van een club uit te stralen. In de gedragsregels van de club staat dat spelers moeten douchen, er staat dat spelers dienen te trainen, dat ze netjes dienen te zijn voor de spullen van de club. (...) Eigenlijk ben je als team afzonderlijk reclame voor de club. (...) anderzijds zijn het gewoon normale fatsoensnormen. Je komt op tijd, help elkaar, ruim met elkaar de spullen op, zet ze met elkaar neer.”
(Trainer 7)

De manier waarop de regels gecommuniceerd worden naar kinderen verschilt. De ene trainer kiest ervoor om de regels aan het begin van het seizoen op papier mee te geven aan de kinderen en de andere trainer laat pas zien wat niet mag zodra een regel overtreden wordt. Zo ook de trainer uit het volgende citaat.

“Ik geef niet van tevoren een heel briefwerk met dit en dit en dit. Gewoon als er iets gebeurt dan haal je dat even aan. Ik vind niet dat je van tevoren alles moet gaan zeggen wat niet en wel mag. (...) je kan dingen gewoon laten gebeuren en als ze niet beseffen wat je bedoelt dan moet je ze uitleggen. En als er niks aan de hand is dan hoef je ook niets te doen.” (Trainer 4)

Trainers gebruiken dus verschillende manieren om kinderen duidelijk te maken dat er bepaalde grenzen zijn aan het gedrag. De mate van consequent zijn met de grenzen en regels, verschilt ook sterk onder de trainers. Uit de observaties bleek dat in de trainingen van trainers die consequent omgingen met de regels, kinderen het beste luisterden. Zo vertelde een trainer dat hij de kinderen die niet snel naar hem toekwamen wanneer hij hen riep, liet opdrukken. Tijdens de observatie floot de trainer op zijn fluitje en binnen een paar seconden stonden alle kinderen om hem heen. Tijdens de observatie van een andere trainer werd het volgende geconstateerd:

Eén van de kinderen kruipt achter een mat langs die schuin tegen de muur van de zaal staat. Trainster: wat hadden we afgesproken? Kind: niet achter de mat.. Trainster: waarom doe je het dan? Kind is stil. Een minuut later zit hij weer achter de mat. Trainster zegt niks. (Observatie Trainer 2)

Deze trainer was niet consequent met de regels. Wanneer de ene keer wel en de andere keer niets wordt gezegd over datgene wat niet mag, ontstaat er blijkbaar onduidelijkheid voor kinderen. De kinderen in deze les luisterden niet goed naar de trainer.

Gewenst gedrag door 'Fair Play'

Trainers omschrijven Fair Play als eerlijk spelen en ervoor zorgen dat beide teams dezelfde omstandigheden hebben om te winnen. De scheidsrechter heeft hierin een grote rol. Hij moet immers eerlijke beslissingen nemen en ervoor zorgen dat regels bewaakt worden. Scheidsrechters kunnen de mate van 'Fair Play' volgens verschillende trainers op een negatief kunnen beïnvloeden.

"De enige die de wedstrijd kan verzieken is de scheidsrechter van de tegenstander als ze uit spelen. Als een bal slag is, dat hij geen slag geeft" (Trainer 1)

Het 'winnen' blijkt echter voor de meeste trainers niet het hoofddoel te zijn. Verliezen hoort ook bij de sport en daar moeten kinderen mee om leren gaan. Deze trainer laat zien dat het mooi zou zijn voor het kind als hij of zij zowel ervaart hoe het is om te winnen, als om te verliezen.

"Het zou ideaal zijn wanneer je elk seizoen vijfde werd. (...) Dan win je net iets meer dan je verliest, maar je leert ook hoe het is om een keer te verliezen." (Trainer 7)

Door Fair Play in verband te brengen met winnen en verliezen, blijken er echter ook bepaalde grenzen te zitten aan spelen op een eerlijke manier. Zo beschrijft één van de trainers Fair Play als *'tot hoever de scheidsrechter het toelaat'*. Ook komen zij in de knoop met de grens tussen het willen winnen en de mate van Fair Play. Kinderen die fanatiek zijn zullen er namelijk alles aan doen om het spel te winnen. Een aantal trainers vindt dat de kinderen, om te winnen, ook wel eens niet eerlijk moeten kunnen spelen.

"Soms moet je wel eens iemand neerhalen om bijvoorbeeld te winnen." (Trainer 4)

Er zijn echter ook trainers die kinderen telkens opnieuw wijzen op eerlijk spelen. Ook wanneer de kinderen hebben gewonnen. Als dit op een oneerlijke manier is gebeurd, worden de kinderen daar op aangesproken.

"(...) omdat die kinderen nog hard aan het leren zijn, wordt dus heel vaak voor een bepaalde fout niet gefloten. (...) En dan zijn die kinderen misschien heel blij, maar dan zeg ik ja eigenlijk heb je gewonnen omdat de scheidsrechter niet goed gefloten heeft." (Trainer 5)

Door trainers wordt Fair Play dus vooral gezien als een eerlijke kans om te winnen en hiermee wordt de scheidsrechter al snel in verband gebracht. Als het er echt om gaat, laten veel trainers 'unfair' gedrag toe. Zij geven echter ook aan dat winnen niet belangrijk is voor kinderen. Hier botsen de uitspraken van trainers dus met elkaar. Winnen is niet belangrijk, maar kinderen mogen wel oneerlijk spelen als dat betekent dat ze kunnen winnen.

Gewenst gedrag door positieve sturing

Een andere manier die trainers gebruiken om kinderen het gewenste gedrag te laten tonen, is door tempo en uitdaging in de training te houden. Zoals ook in de eerste paragraaf van dit

hoofdstuk is vermeld, hebben kinderen die door trainers constant bezig worden gehouden, geen tijd om zich te vervelen. Dit komt onder andere ten goede aan het plezier van de kinderen, maar dit helpt ook om de sportvaardigheden van de kinderen te verbeteren. Er is immers meer tijd voor techniekverbetering. Ook door uitdaging in de oefeningen te brengen, zullen de kinderen alle aandacht hebben voor die oefening en niet voor het ongewenste gedrag. In onderstaand citaat wordt dit mooi verwoord.

“Wanneer gaan kinderen vooral vervelende dingen doen? Dat is wanneer ze zich vervelen, dus als ze te lang stil moeten staan bij een opdracht of als er te weinig uitdaging is, dus als het saai is. Dus als jij zorgt dat je je training zo indeelt dat ze niet lang stil hoeven te staan of dat ze in ieder geval een taak hebben, zoals een bal aangooien. (...) Dan is er geen ruimte om te rotzooien.” (Trainer 6)

Ook andere vormen van positieve sturing wordt door trainers gebruikt om kinderen te sturen naar het goede gedrag. Veel trainers proberen bijvoorbeeld zelf het goede voorbeeld te geven en belonen kinderen voor goed gedrag. Deze vormen van positieve sturing, helpen ook het plezier van kinderen te bevorderen. In de paragraaf over ‘plezier’ zijn deze manieren om goed gedrag te bevorderen dan ook uitgebreid beschreven.

Gewenst gedrag door consequenties bij ongewenst gedrag

Trainers hechten er veel waarde aan wanneer kinderen het juiste gedrag tonen. Er zijn echter altijd kinderen die dit gedrag niet automatisch aannemen. Aan het verkeerde gedrag verbinden de meeste trainers consequenties. ‘Ongewenst gedrag’ wordt door trainers gedefinieerd als ‘niet luisteren’ en ‘je best niet doen’. Bij ongewenst gedrag worden kinderen door trainers vaak ‘gestraft’. Zo moeten kinderen aan de kant zitten of laten trainers de kinderen opdrukken wanneer ze niet goed hun best doen. Dit is ook wat onderstaande trainer aangeeft.

“Als er niks tegenover staat, dan gaan ze gewoon lekker als een gek staan te serveren en proberen zo moeilijk mogelijk te serveren, maar dan houden ze zich dus niet aan de opdracht. (...) Nou is goed, maar dan staat er dus wel iets tegenover als jij dus fout serveert. Want ze kunnen allemaal goed serveren. (...) Dan moet er wat tegenover staan. Dan gaan we opdrukken.” (Trainer 6)

Trainers kiezen ervoor om kinderen te laten opdrukken of op de bank te laten zitten, omdat dit niet leuk is voor de kinderen. Hiermee proberen de trainers de kinderen te sturen om de volgende keer wel de juiste houding aan te nemen. Door goed te luisteren en je best te doen kunnen kinderen immers hun sportvaardigheden verbeteren.

Een aantal trainers laat iedereen opdrukken als één van de kinderen niet goed zijn best doet of niet luistert. Dit doen zij om het teamgevoel te vergroten. Je verliest immers nooit alleen, maar altijd met elkaar. Ook deze trainer denkt hier zo over:

“Ja, iedereen wordt ervoor gestraft. Zo creëer je denk ik ook een beetje teamverband. Want ja, je bent wel een team met elkaar, dus één voor allen...” (Trainer 5)

Tot slot zijn er trainers die nog een stapje verder gaan in het straffen van kinderen die een oefening niet goed uitvoeren of niet actief meedoen in de training.

Trainer zegt: “Wat zit hij nou te doen?! Je lijkt wel een goudvis! We gaan met z’n allen even kijken hoe hij opdrukt” [kinderen lachen]. (Observatie Trainer 1)

“Dat ze effe niet in die muur gaan hangen en niet praten, anders sla ik gewoon af en toe die bal daarheen. Want ik kan wel die bal zo slaan dat ik ze raak ook. (...) Ik wil wel diegene raken dan met slaan. (...) Dus zo leer ik ze een beetje alert te zijn. (Trainer 1)

Hieruit kan worden opgemaakt dat trainers allemaal andere normen en waarden hebben en kinderen op verschillende manieren proberen te corrigeren in hun gedrag. De straffen die trainers geven aan kinderen die ongewenst gedrag tonen, zijn echter wel bijna allemaal van korte duur. Nadat de kinderen hebben opgedrukt, mogen ze immers weer meedoen met de training. Ook als kinderen op de bank moeten zitten, laat de trainer hen in de meeste gevallen na een aantal minuten weer meedoen.

4.3.2 Sportleiders

Voor sportleiders heeft goed gedrag een andere betekenis dan voor de trainers. Sportleiders leggen namelijk veel meer de nadruk op respect en de goede omgang met elkaar.

Waarom moeten kinderen het juiste gedrag tonen?

De sportleiders vinden, net als de trainers, luisteren een belangrijk aspect in het gedrag dat kinderen moeten tonen. Zij willen echter niet alleen dat kinderen luisteren om chaos te voorkomen, maar zij leggen bij luisteren tevens het verband met respect hebben voor elkaar. Kinderen dienen te luisteren, omdat ze respect moeten hebben voor de sportleider. Dit wordt in onderstaande citaat duidelijk.

“En ik vind gewoon dat ze wel het respect moeten hebben naar de docent om te luisteren wat ze überhaupt kunnen doen.” (Sportleider 7)

Sportleiders richten zich hier op de ontwikkeling van kinderen. Kinderen moeten leren respect te tonen naar de sportleiders, luisteren is hier een onderdeel van.

Dat sportleiders zich in hun sportactiviteiten richten op de kinderen, blijkt ook uit de focus die zij leggen op de omgang tussen kinderen onderling. Een goede omgang met elkaar zorgt er namelijk voor dat alle kinderen plezier hebben in de sportactiviteiten. Daarom corrigeren sportleiders veelal op het gedrag van kinderen. Het citaat hieronder geeft het verband tussen plezier en de omgang met elkaar goed weer.

“En als je dat gewoon toelaat en je laat ze gewoon elkaar slaan op het moment dat de één het niet met de ander eens is (...) dan loopt het uit de hand. En dan denk ik dat je plezier level daalt. (...)Want dan worden juist de kinderen die zich goed gedragen (...) door een ander kind wat dominanter in gedrag is aan de kant gezet. Nou dan heeft dus zelfs het kind dat wel al gewoon lief en aardig is (...)die heeft het dan ook niet meer naar zijn zin.” (Sportleider 7)

Respect hebben voor elkaar is iets wat volgens een aantal sportleiders bij veel kinderen in de wijk ver te zoeken is. De kinderen zijn volgens hen gewend om op een andere manier met elkaar om te gaan, bijvoorbeeld door elkaar uit te lachen en op elkaar te schelden. Volgens onder-

staande sportleider is dit niet de juiste manier van omgaan met elkaar en hij probeert dan ook het gedrag van kinderen te veranderen.

“Het belangrijkste is eigenlijk wederzijds respect en dat is eigenlijk iets dat bij kinderen uit deze wijk heel erg moeilijk is. Want ze zijn het onwijs gewend (...) om elkaar uit te lachen en lekker lopen te schelden naar elkaar en dat is nou het gene dat ik er echt probeer uit te krijgen.”
(Sportleider 6)

Uit dit citaat wordt duidelijk dat de sportleiders andere normen en waarden lijken te hebben dan de kinderen die komen sporten. Hoe sportleiders omgaan met de verschillen in normen en waarden, wordt verderop in deze paragraaf duidelijk.

Hoe zorgen sportleiders ervoor dat kinderen het juiste gedrag tonen?

Ook sportleiders hanteren verschillende manieren om het gewenste gedrag van kinderen te bevorderen. Deze zullen allen één voor één beschreven worden.

Gewenst gedrag door het stellen van grenzen

Sportleiders geven aan dat het stellen van regels voor hen een steeds terugkerend element is in de sportactiviteiten. Het nadeel van wijksportactiviteiten is immers dat kinderen kunnen komen en gaan wanneer ze willen. Dit betekent dat er, afhankelijk van het type wijkactiviteit, steeds andere kinderen komen sporten onder leiding van de sportleider. De kinderen die voor de eerste keer komen sporten, kennen de gedragsregels niet. Het is dus zaak voor de sportleider om elke keer weer opnieuw de regels duidelijk te maken en grenzen aan te geven.

“Elke dag verschillende kinderen komen naar jou. En dat is moeilijk. Waarom? Omdat sommige kinderen goed netjes accepteert jou, en sommigen niet. Maar als jij werken met vaste groep, dan is prachtig voor jou. Jij weet 100% van de groep, je noemt de naam van hun, hé links rechts, links, rechts. En dan luisteren naar jou en dan weten ze zeker hoe ben jij. Maar elke dag verschillende die weet niet hoe ben jij. Jij moet elke dag laten zien wat schelden, rode kaart, gele kaart. Wat is dit, wat is dat, materiaal.” (Sportleider 3)

Regels dienen gehandhaafd te worden, omdat kinderen die de regels overtreden het plezier voor een ander kind kunnen verpesten. De manier waarop sportleiders de geldende regels duidelijk maken aan de kinderen verschilt. Zo zijn er sportveldjes zoals de Johan Cruijff Courts, waar de regels duidelijk zichtbaar boven het veld hangen. De kinderen kunnen de regels zelf lezen en de sportleiders kunnen de kinderen ook wijzen op de regels op het bord. Andere sportleiders die op dergelijke veldjes lesgeven, vertellen vooraf aan de activiteit welke regels er gelden. Vaak vertellen zij, zoals onderstaande sportleider, alleen de meest belangrijke regels, zodat kinderen deze ook onthouden.

“Als jij een hele waslijst geeft van allemaal dingen die je niet mag doen, dan nodigt dat weinig uit voor vrijspelen. (...) Mijn uitleg zou veel te lang duren, het zou een negatieve uitleg zijn over alles wat je dus niet mag doen.” (Sportleider 7)

Regels die niet vóór de sportactiviteit zijn verteld, kunnen wel gedurende de activiteit onder de aandacht komen doordat ze worden overtreden. Door met de kinderen te praten wijzen de sportleiders kinderen op datgene wat wel en niet mag.

Net als de trainers vinden ook veel sportleiders het belangrijk dat er consequent omgegaan wordt met de regels die gesteld worden. Onderstaande sportleider geeft aan dat vooral bepaalde vormen van ongewenst gedrag een consequente aanpak nodig hebben.

“Maar sommige regels moet je wel echt strak houden zoals dat vloeken en dat bedreigen dat moet echt strak, daar moet je altijd consequent in zijn.” (Sportleider 5)

Gewenst gedrag door positieve sturing

Veel sportleiders hechten veel waarde aan een positieve sturing van de kinderen. Zij vinden het belangrijk dat niet het negatieve maar juist het positieve gedrag wordt benadrukt. *“Belonen vind ik beter werken dan straffen.”* (Sportleider 1). Het geven van complimenten voor goed gedrag geeft kinderen een goed gevoel. Zij zullen dit gedrag vaker tonen, omdat ze dat goede gevoel willen behouden. *“Complimenten krijgen zou je zelf ook leuk vinden denk ik als je speelt.”* (Sportleider 7). Ook andere beloningen helpen het goede gedrag van kinderen te stimuleren.

Een andere manier die sportleiders gebruiken om kinderen het juiste gedrag te laten tonen, is door zelf het goede voorbeeld te geven. Sportleiders doen daarom vaak zelf fanatiek mee met de sportactiviteiten en laten op die manier zien wat zij verwachten van de kinderen. Ook onderstaande sportleider is bewust van zijn voorbeeldfunctie voor de kinderen.

“Ik zelf doe aan topsport zaalvoetbal, alleen als ik iemand een tackle geef en ik weet dat ik fout zit, dan ga ik ook terug naar die jongen. (...) Dat wil ik ook terugzien op de pleintjes. Ik bedoel, als jij dat doet, dan gaan de kinderen dat ook automatisch doen.” (Sportleider 2)

Positief sturen op gedrag kan tot slot ook door kinderen mee te laten denken over oplossingen tijdens de sportactiviteiten. Een aantal sportleiders geeft de kinderen tijdens of na de sportactiviteit de kans om te vertellen wat zij ervan vonden en of het de volgende keer anders zou moeten. Ook onderstaande sportleider probeert op die manier kinderen te betrekken en ze te laten nadenken over hun gedrag.

“Als kinderen het dan te makkelijk vinden dan roep ik de kinderen bij me (...) en dan verzinnen ze iets en dan zeg ik ga het maar proberen.” (Sportleider 5)

Al deze vormen van positieve sturing genereren ook plezier bij kinderen. Daarom is dit thema in de paragraaf over plezier al uitgebreid beschreven.

Gewenst gedrag door Fair Play

Fair Play is een erg belangrijk thema onder de sportleiders. Zij omschrijven Fair Play als sportief zijn en op een respectvolle manier met elkaar omgaan. Dit komt vrijwel overeen met het gedrag dat zij van kinderen wensen.

Wanneer er een partijspel wordt gespeeld op een pleintje, moet het niet zo zijn dat na afloop het team dat gewonnen heeft ruzie heeft met het verliezende team. De sportleider moet er dus voor zorgen dat de Fair Play regels gehandhaafd worden. De sportleider is op een pleintje dus ook de scheidsrechter. Veel sportleiders kiezen er ook voor om kinderen na afloop van de wedstrijd of oefening een handje te laten geven, om ervoor te zorgen dat ze elkaar met respect behandelen.

“Wat ik als regel heb is dat ze elkaar een hand geven bijvoorbeeld na een oefening als ze 1 op 1 iets moeten doen. Die regel is ingevoerd omdat het dus niet gaat van ik wil dat je hem uitlacht want hij is een verliezer. En jij bent beter. Maar hij heeft ook heel goed zijn best gedaan en daarom moet je laten zien van hé ik heb gewonnen, maar ik vind dat jij het ook goed hebt gedaan.” (Sportleider 1)

Tijdens toernooien vinden veel sportleiders het lastiger om Fair Play regels te handhaven. De kinderen zijn dan vaak een stuk fanatieker. Op deze toernooien, die voor de wijk sport georganiseerd worden, wordt wel vaak een Fair Play prijs uitgereikt. De kinderen die het meest sportief en eerlijk spelen krijgen een beker of een medaille. De sportleiders in de volgende citaten laten zien dat het uitreiken van een prijs helpt om de kinderen erop te wijzen eerlijk te spelen.

“Wij gaan kiezen, sportief, beste speler, beste keeper en beste team. Allemaal een prijs. (...) Als je maar geven iets en dan volgende keer gaat die ander minder duwen, minder ruzie, minder vechten. (...) Want dan hij heeft een prijs.” (Sportleider 3)

“Op toernooien zal je dat echt heel weinig terug zien. (...) Alleen wij als sportleiders zijn er dan om jou als team te begeleiden. En wij proberen ze dan altijd een fair play prijs te geven. En als je dat ook zegt tegen de kinderen, dat er een prijs is voor fair play, dan zie je ze wel weer opeens veranderen en wel bijvoorbeeld een handje geven als iemand valt.” (Sportleider 2)

Ook sportleiders die niet te maken hebben met toernooien, zorgen er door middel van een ‘prijs’ voor dat kinderen zich eerlijk en sportief gedragen. Zo reikt een basketbaltrainer aan het eind van elke lessenreeks een basketbal diploma uit. Deze kun je verdienen als je goed je best doet en vooral sportief speelt.

“Dat basketbal diploma, eigenlijk moet erop staan sportiviteit diploma. Want dat is echt het belangrijkste.” (Sportleider 1)

De sportleiders zien Fair Play dus als ‘op een goede, respectvolle manier met elkaar omgaan’. Zij zien allen het belang van Fair Play en proberen dit op verschillende manieren te bevorderen. Het uitreiken van prijzen is één van deze manieren.

Gewenst gedrag door normen en waarden aan te leren

Uit de data komt naar voren dat sportleiders vaak andere normen en waarden hebben dan de kinderen die komen sporten. Om kinderen het gewenste gedrag te laten tonen, dienen sportleiders daarom om te kunnen gaan met de verschillen. Veel sportleiders vinden het moeilijk om met deze verschillen om te gaan. De overgrote meerderheid van de kinderen die komen sporten in de wijk, zijn kinderen met een andere etniciteit dan de Nederlandse. Een aantal sportleiders vertelt dat deze kinderen van huis uit op een andere manier zijn opgevoed dan de ‘Nederlandse’ kinderen. De sportleider hieronder geeft aan dat dit nog wel eens tot conflict kan leiden.

“Die jongens hier die hebben hele eigen normen en waarden en ja dan probeer jij je eigen normen en waarden erin te gooien en soms geeft dat nog wel wat conflict.” (Sportleider 5)

Kinderen uit achterstandswijken hebben vaak moeite met luisteren en zijn snel agressief of op hun teentjes getrapt, aldus de sportleiders. Eén van de problemen waar sportleiders tegen aanlopen is de communicatie met kinderen en hun ouders. Deze sportleider geeft aan dat het lastig is om te communiceren met ouders die de Nederlandse taal niet goed beheersen.

“Je komt hier gewoon in aanraking met moeders die geen Nederlands kunnen. Nou ja, leg maar aan hun uit dat hun zoontje niet luistert (...).” (Sportleider 7)

De sportleiders hebben dit gedeeltelijk opgelost door de kinderen te verplichten Nederlands te praten tijdens de activiteiten. Dit kun je moeilijker verplichten aan ouders die niet bekend zijn met de Nederlandse taal. Communiceren met hen gaat daarom meestal via de kinderen of gepaard met veel gebaren. Onderstaande sportleider gebruikt ook haar lichaamstaal om bepaalde emoties duidelijker zichtbaar te maken.

“Ik probeer ook tijdens mijn les gebaren te gebruiken. (...) De gebaren die ik heb zijn voor ‘we gaan stoppen’, ‘stil’, ‘spelen’ en ‘ik ga je helpen’. Maar het gaat verder dan gebaren. Want je ziet ook bij deze cultuur als zij met elkaar praten gaat dat met heel veel lichaamstaal gepaard. (...) Dat betekent dat je met je lichaamstaal heel veel duidelijk kan zeggen. Ik hoef bij sommige kinderen echt niet meer te zeggen dat ik boos ben, want dan doe ik alsof ik boos ben in mijn lichaamstaal en dan snappen ze echt wel dat ze iets verkeerd doen.” (Sportleider 7)

Kinderen die meedoen aan de wijk sportactiviteiten blijken daarnaast vaak niet gewend te zijn om zich in hun vrije tijd aan bepaalde regels te houden. Daarom proberen de sportleiders op verschillende manieren duidelijk te maken dat de aangegeven grenzen niet overschreden mogen worden. Dit kan bijvoorbeeld door de kinderen weg te sturen of door ze uitleg te geven over een bepaalde regel.

“Nederlandse kinderen heeft een richting. Luisteren. Als ik zeg links dat mag niet, hij weet dat mag niet. Maar als ik allochtonen zeg links dat mag niet, dan: waarom? wat is er aan de hand? Waarom ben je dit, waarom ben je dat? En dan moet ik het eerst uitleggen.” (Sportleider 3)

Hoe er tijdens een sportactiviteit om wordt gegaan met de cultuurverschillen, is verschillend. Zo geven sommige sportleiders op een strakke manier les, terwijl andere kiezen voor de ‘losse’ aanpak.

“Ik kies voor de losse manier. Ik weet wat het eindpunt is en hoe ze daar komen en hoe snel dat is niet zo interessant als ze er maar komen. En ik zie hier ook wel om me heen docenten die het heel strak proberen te doen, maar dat gaat dan wel ten koste van het plezier, dan wordt het echt bikkelen, stilstaan niet praten en ja zo’n les wil ik ook niet creëren zo’n sfeer wil ik niet creëren.” (Sportleider 4)

De sportleider uit bovenstaand citaat vertelt daarnaast dat op elk vlak te merken is dat kinderen uit een achterstandswijk komen. *“Je ziet gewoon dat er heel veel achterstand is”*. Hij zegt daarbij dat de manier waarop je deze kinderen aan zou moeten pakken, niet in een boek is beschreven. In boeken over opvoeden gaat het volgens hem altijd over kinderen die *“uit een goed nest komen”* waar altijd liefde en vertrouwen is geweest. De manier waarop hij omgaat met de *“ratjes”* die

naar de sportactiviteiten in de wijk komen, is vooral door ze aan te voelen en te improviseren. Ook andere sportleiders geven aan dat zij handelen op gevoel en uit ervaring.

Een aantal sportleiders vindt dat het voornamelijk belangrijk is dat je wat geeft en neemt in je aanpak naar de kinderen toe. Op die manier kun je elkaar beter leren begrijpen.

“Want uiteraard proberen wij hier elkaar ook een beetje half-way te ontmoeten. Als wij alleen maar de van oorsprong Nederlandse aanpak zouden pakken en dat kindje heeft een Turkse of Marokkaanse achtergrond, ja dan schiet je geloof ik allebei je doel mis.” (Sportleider 7)

Sportleiders geven duidelijk aan het lastig te vinden om met cultuurverschillen om te gaan. De normen en waarden die zij hanteren, botsen vaak met de normen en waarden van de kinderen. Zij gaan hier allemaal op een persoonlijke manier mee om en handelen vooral uit ervaring en op gevoel. Ze vinden het wel belangrijk om grenzen te stellen voor de kinderen.

Gewenst gedrag door consequenties bij ongewenst gedrag

Sportleiders verbinden, evenals de trainers, consequenties aan ongewenst gedrag van kinderen. Ongewenst gedrag wordt door sportleiders gedefinieerd als ‘niet luisteren’ en ‘respectloos met elkaar omgaan’. Zij hechten immers veel waarde aan een goede omgang met elkaar. Sportleiders kiezen ervoor om kinderen niet direct te straffen voor ongewenst gedrag, maar eerst te praten met de kinderen of hen een waarschuwing te geven. *“Maar ik probeer het in eerste instantie altijd gewoon met praten op te lossen” (Sportleider 4)*

De sportleiders laten weten dat door te praten met de kinderen, zij hen duidelijk kunnen maken waarom het gedrag niet gewenst is. Tevens kunnen er dan afspraken gemaakt worden voor het vervolg van de sportactiviteit. Bij een ruzie tussen twee kinderen, willen veel van de sportleiders dat nadat met elkaar gesproken is, de twee kinderen elkaar een hand geven en sorry zeggen. In het volgende citaat is te lezen dat op die manier de ruzie wordt afgesloten.

“En dan ga je gewoon met z’n drieën, dus de twee kinderen die ruzie hebben en jij als sportleider, ga je met elkaar praten en dan praat je het uit. En dan zorg je er altijd voor dat de kinderen nog een handje aan elkaar geven en sorry tegen elkaar zeggen en dat vind ik belangrijk. (...) Maar dan moet het hoofdstuk ook gelijk afgesloten zijn. (...) Dat wil je dan bereiken, dat ze ophouden over het onderwerp.” (Sportleider 2)

Wanneer kinderen na een aantal keer praten en waarschuwen alsnog ongewenst gedrag tonen, kiezen sportleiders er veelal voor om kinderen een passende straf te geven. Het ligt aan de mate van ongewenst gedrag, welke straf er gegeven wordt. Zo kunnen sportleiders er net als de trainers voor kiezen om kinderen even aan de kant te zetten. Na een tijdje komt de sportleider dan naar ze toe om te praten met de kinderen over wat er is gebeurd en proberen daar, vaak samen met het kind, een oplossing voor te verzinnen. In dit citaat is te zien hoe een sportleider omgaat met kinderen die zij na ongewenst gedrag aan de kant heeft gezet.

“En later ga ik dan terug naar die kinderen die het dus niet voor elkaar kregen om netjes te zitten en dan ga ik vertellen van joh, waarom zou de juf dat nou willen? En waarom kun jij dat niet? Of kun jij dat toch wel? Ja, dat kan ik toch wel juf. En dan ja oké, zullen we dan afspreken, we maken dan afspraken, want dan kan ik daar later ook nog op terug komen.” (Sportleider 7)

Bij ergere vormen van ongewenst gedrag, zoals stelen en vechten, worden de kinderen vaak uiteindelijk weggestuurd. Dan mogen kinderen bijvoorbeeld één of twee dagen niet op het pleintje komen. Sportleiders geven aan het belangrijk te vinden om wel consequent te zijn met het geven van straf, omdat kinderen de straf dan niet snel zullen vergeten. Onderstaande sportleider laat duidelijk merken dat hij serieus is met het geven van straf.

“Maar dan straf van één dag, twee dag, soms drie dagen dat ze niet mogen komen. En dan ben ik echt serieus met de straf. Dan hij is soms heel erg boos op mij, omdat hij wil heel graag zeggen sorry. Dan ik zeggen oké ik accepteert jou sorry, maar ik accepteert niet jou gelijk om te sporten. Jij moet blijven zitten tot die dag klaar. (...) als ik zeg oke, is goed en je mag weer sporten dat kan ook. Maar ik weet zeker hij gaat snel vergeten. Maar als jij proeven die dag is zwaar, dan jij niet vergeten.” (Sportleider 3)

Middels deze aanpak worden kinderen bewust gemaakt van de consequenties van hun acties. Sportleiders proberen het gedrag van kinderen dus in eerste instantie te veranderen door met ze te praten over hun gedrag. Wanneer dit niet helpt gaan ze pas over op een passende straf. Van de ondervraagde trainers daarentegen, praat bijna niemand met de kinderen over het ongewenste gedrag dat zij laten zien. De kinderen krijgen meteen straf van hen. Deze straf is meestal van korte duur, maar hiermee laten de trainers wel zien waar hun grenzen liggen en wat de regels zijn.

4.3.3 Samengevat

Uit de data blijkt dat de context grotendeels bepalend is in de aanpak die trainers en sportleiders hanteren. Regels zijn voor sportleiders belangrijker, omdat daar elke week weer op teruggekomen moet worden. Trainers daarentegen laten het ongewenste gedrag meer gebeuren en reageren vaak pas wanneer de kinderen ongewenst gedrag tonen. Daarnaast is het opvallend dat ‘gewenst gedrag’ een andere betekenis heeft voor sportleiders dan voor trainers. Sportleiders leggen hierin vooral de nadruk op ‘respectvol omgaan met elkaar’. Zij willen graag dat de kinderen leren om op een goede manier met elkaar om te gaan. De sportleiders denken dat hun eigen normen en waarden een goede bijdrage kunnen leveren aan het leven van de kinderen. Trainers definiëren gewenst gedrag meer als ‘je best doen’ en ‘luisteren naar de trainer’, zodat kinderen hun sportvaardigheden gemakkelijker kunnen verbeteren.

Zowel de trainers als de sportleiders gebruiken daarnaast de term Fair Play in hun trainingen en sportactiviteiten. De betekenissen die zij eraan geven verschillen echter enorm. Trainers noemen Fair Play belangrijk, maar wanneer het in een wedstrijd aankomt op winnen of verliezen is Fair Play vaak een stuk minder belangrijk. Dit terwijl zij ook aangeven dat winnen niet belangrijk is. Wat trainers zeggen en daadwerkelijk doen is dus een groot verschil. Sportleiders vinden Fair Play ook belangrijk. Voor hen is Fair Play gerelateerd aan de omgang met elkaar. In tegenstelling tot de trainers doen sportleiders er wel alles aan om Fair Play te handhaven. Het uitreiken van een Fair Play prijs is hier een goed voorbeeld van.

4.4 Samenvattende conclusie

De data laat zien dat trainers en sportleiders op verschillende manieren hun trainingen en sportactiviteiten verzorgen. Zij werken beide vanuit een bepaald doel. Trainers willen dat kinderen sportvaardigheden leren en sportleiders willen kinderen positief beïnvloeden door sport. De

aanpak die zij hanteren om gewenst gedrag te bevorderen en kinderen plezier te laten ervaren in sport lijken beiden gerelateerd te zijn aan de doelen die de verschillende contexten stellen. Omdat trainers kinderen sportvaardiger willen maken, willen zij dat kinderen hun best doen en luisteren naar wat er gezegd wordt door de trainers. Plezier is hierin van belang, omdat kinderen minder goed hun best zullen doen en minder goed zullen presteren wanneer zij geen plezier ervaren in de sport. Sportleiders willen de kinderen positief beïnvloeden door sport. De sportactiviteiten worden veelal in achterstandswijken georganiseerd en door op een laagdrempelige manier sport aan te bieden, proberen sportleiders de kinderen van de straat te houden. Zij houden de kinderen weg van negatieve invloeden als drugs en diefstal en proberen door middel van sport de kinderen bepaalde normen en waarden aan te leren. Sportleiders vinden het vooral belangrijk dat kinderen op een goede manier met elkaar om leren gaan en plezier hebben in het sporten.

Wat tevens opvallend is, is dat trainers en sportleiders veelal dezelfde termen gebruiken, maar hier andere betekenissen aan geven. Zo vinden beiden 'plezier' en 'fair play' belangrijk, willen zij beiden dan kinderen het 'juiste gedrag tonen' en willen zij allebei dat de kinderen 'iets leren'. Echter zijn deze termen sterk gerelateerd aan het doel dat zij hebben met de trainingen of sportactiviteiten en bedoelen zij dus iets anders met de benoemde termen.

5 Trainers en sportleiders, opvoeders?

De data laat zien wat trainers en sportleiders verwachten van de kinderen tijdens de trainingen en sportactiviteiten. In de literatuur worden echter verwachtingen over de trainers en sportleiders besproken. Zij hebben immers de mogelijkheden om kinderen op te voeden. De mate waarin de trainers en sportleiders de rol van 'opvoeder' op zich nemen, wordt in dit hoofdstuk besproken.

5.1 Opvoeden?

De literatuurstudie van hoofdstuk twee laat zien dat kinderen op drie gebieden opgevoed kunnen worden in sport. Zij kunnen zich op sociaal gebied ontwikkelen door het leren omgaan met elkaar en het maken van vriendjes, tevens kunnen kinderen zich op emotioneel vlak ontwikkelen doordat zij hun zelfvertrouwen verbeteren en tot slot kunnen kinderen ook een morele ontwikkeling doormaken in sport. Kinderen hebben in sport immers altijd te maken met bepaalde regels, normen en waarden waar zij zich aan dienen te houden (Ewing, et al., 2002; Doty & Lumpkin, 2010). Aan trainers en sportleiders is gevraagd in welke mate zij zichzelf zien als opvoeder. Voelen zij zich verantwoordelijk voor de opvoeding van kinderen? In deze paragraaf zullen de betekenissen die zij geven aan opvoeden door sport duidelijk worden.

5.1.1 Trainers

De betekenissen die trainers geven aan opvoeden door sport, verschillen enorm. De meeste trainers lijken nooit nagedacht te hebben over de mogelijke rol die zij kunnen spelen als opvoeder. Anderen geven aan wellicht een kleine rol te kunnen spelen, maar allen hebben geen doelen gesteld die gerelateerd zijn aan de opvoeding van kinderen.

Opvoeden is niet de taak van trainers

Opvoeden door sport is een onderwerp waar weinig trainers over nagedacht hebben. Het doel dat zij hebben met de trainingen is de sportvaardigheden van kinderen verbeteren en ervoor zorgen dat kinderen daar plezier aan beleven. Zij zien 'opvoeden' niet als onderdeel van de trainingen die zij geven. Een aantal trainers geeft aan dat 'opvoeden' een te groot woord is voor datgene dat zij doen. Het is mooi dat een trainer een bijdrage kan leveren aan de opvoeding, maar het is niet datgene waar trainers naar toe willen werken. Zo denkt ook onderstaande trainer over het onderwerp.

"Ik denk dat sport in eerste instantie zo moet zijn ingericht dat het leuk is. En niet omdat je daar kinderen aan het opvoeden bent, want.. natuurlijk moet je (...) je sport zo inrichten dat ze zich gewoon gedragen. (...)Maar het kan nooit zo zijn dat je kinderen op een sportvereniging doet en dat je aan de hand daarvan verwacht dat ze hen aan het opvoeden zijn, waar vrijwilligers aan het werk zijn." (Trainer 6)

Deze trainer legt ook de nadruk op het feit dat de trainers in sportverenigingen vaak vrijwillig werken. Zij hebben dus geen achtergrond in opvoeden. Volgens deze trainer mag daarom van hen niet verwacht worden dat zij kinderen opvoeden.

Er zijn ook trainers die vinden dat zij niets bijdragen aan de opvoeding van kinderen. Dit is in het volgende citaat goed te merken.

"Opvoeding? (...) Ik hou het gewoon bij sport, ik vind het geen opvoeding." (Trainer 1)

Een enkele trainer geeft aan wel degelijk invloed te hebben op de opvoeding van kinderen. Deze trainers zien zichzelf echter als klein onderdeel in de opvoeding. Ouders en school worden als belangrijker ervaren in de opvoeding van een kind. Onderstaande trainer geeft aan dat hij wellicht een rol speelt in de opvoeding van een aantal kinderen.

“Ik heb zelf altijd geleerd dat naast je ouders er een derde persoon is die je opvoeding bijbrengt en daar is sport een middel voor, maar dat kan ook iemand van school zijn.” (Trainer 3)

Opvoeden lijkt een onderwerp te zijn waar weinig trainers over nagedacht hebben. Het is een thema dat niet wordt benoemd in de doelen die trainers stellen aan de trainingen. Zij vinden zichzelf veelal geen opvoeder. Een aantal trainers geeft wel aan dat zij wellicht wel een zekere invloed hebben op de kinderen. Voeden zij de kinderen dan toch op?

Voeden trainers toch op?

Wellicht vinden de trainers zelf dat opvoeden niet hun taak is, bij alle trainers komen echter onderdelen uit de werkwijze naar voren die van invloed zijn op de ontwikkeling van kinderen. Deze werkwijze is alleen meestal niet bedoeld om kinderen op te voeden, maar bijvoorbeeld om de training zo goed mogelijk te laten verlopen, om de beste prestatie te kunnen leveren, om zo veel mogelijk plezier te genereren of om het beleid van de club uit te stralen. Zo zijn er trainers die regels hebben opgesteld waar de kinderen zich aan dienen te houden. Dit zijn regels als ‘op tijd komen’, ‘samen douchen na de wedstrijd’ en ‘op een goede manier met elkaar omgaan’. De trainers geven aan dat kinderen zo leren dat er bij de sportvereniging bepaalde regels gelden waar men zich aan dient te houden.

“Ik heb bijvoorbeeld ook een lijstje met afspraken opgesteld. Zo van dit zijn de afspraken die wij maken. (...) Dan moet je dus ook tegen die kinderen zeggen van nou we spelen zaterdag om drie uur, we spelen uit, dus hoe laat moeten we dan verzamelen? En dan leren ze dat ze op tijd moeten komen.” (Trainer 5)

Het netjes omgaan met materialen en de accommodatie worden ook veel benoemd door de trainers. Een aantal sportverenigingen huurt de accommodatie van de gemeente en de trainers proberen aan de kinderen duidelijk te maken dat zij alles netjes achter dienen te laten, anders kunnen zij de accommodatie niet meer gebruiken om te sporten.

Wat trainers tevens aangeven belangrijk te vinden is het creëren van een teamgevoel. Kinderen moeten leren op een goede manier met elkaar om te gaan. Zo gebruiken verschillende trainers een yell om het groepsgevoel te vergroten. Door het creëren van een hecht team, wordt de kans op presteren ook groter. Dit helpt kinderen echter ook zich sociaal te ontwikkelen. Onderstaande trainer hecht veel waarde aan het creëren van een teamgevoel.

Trainer zegt: “jullie zijn geen team! Ik hoor niemand aanmoedigen. Op het veld doe je dat toch ook?” Kinderen daarna: Kom op, gogogo!! (Observatie Trainer 1)

Naast het aanmoedigen van elkaar om het teamgevoel te vergroten, vindt een aantal trainers het belangrijk om kinderen meer zelfvertrouwen te geven. Dit kan door het geven van complimenten of door het ervaren van succes. Het geven van zelfvertrouwen zorgt tevens voor plezier,

zoals eerder in deze resultaten is vermeld. De trainer in het volgende citaat legt vooral het verband tussen succeservaringen en zelfvertrouwen.

“Nou wat ik dus heel bewust doe is succeservaring, zeggen dat kinderen het goed doen, dat ze het kunnen, zie je wel dat het goed gaat, zie je wel dat het lukt? Vooral ook bij wedstrijden. Als ze klop krijgen, de wedstrijd keihard verliezen. Gewoon focus ergens anders op leggen en behaal je dat, dan heb je succeservaring. (...) Dus gewoon, dat is eigenlijk ook zelfvertrouwen wat ik geef. Ik denk dat dat superbelangrijk is.” (Trainer 6)

Tot slot wordt ook het omgaan met winst en verlies benoemd als leermoment voor kinderen. Eén van de trainers geeft aan dat zij graag wil dat kinderen zowel met winst als verlies om kunnen gaan, omdat het in het leven ook gaat om winnen en verliezen. Belangrijk hierbij is dat je wel goed je best doet.

“En je moet een kind natuurlijk leren om een wedstrijd te winnen, maar je moet een kind ook leren hoe het is om een wedstrijd te verliezen. (...) In het leven is het ook winnen en verliezen. Kijk en je kan niet alles winnen, (...) maar je moet ook wel goed je best doen. Weet je en als je je best doet en je verliest dat is prima, maar als je er niets aan doet en je verliest dan vind ik dat zonde.” (Trainer 2)

Duidelijk is dat trainers zichzelf veelal niet zien als ‘opvoeders’. Een aantal trainers geeft ook aan dat dit niet van hen verwacht mag worden, omdat zij op vrijwillige basis werkzaam zijn. Toch zitten er bij alle trainers elementen in de trainingen, die kinderen helpen in hun ontwikkeling. Zo dienen kinderen zich aan bepaalde regels te houden die gelden binnen een sportvereniging. Dit helpt de kinderen, veelal onbewust, zich moreel te ontwikkelen. Ook proberen veel trainers het teamgevoel te bevorderen, wat kinderen helpt zich sociaal te ontwikkelen. Tevens wordt de emotionele ontwikkeling bevorderd doordat kinderen complimenten krijgen en succes ervaren. Dit helpt het zelfvertrouwen te vergroten.

5.1.2 Sportleiders

Net als de trainers, vinden de sportleiders de thuissituatie en school belangrijker in de opvoeding dan zichzelf.

“Ja, opvoeding zit er wel in bij sport, maar ze worden overal van beïnvloed, van thuis van de straat van op school.” (Sportleider 6)

Toch proberen sportleiders bewust op verschillende manieren kinderen te leren hoe zij zich dienen te gedragen in de maatschappij. In de rest van deze paragraaf zal dit duidelijk worden.

Opvoeden door morele ontwikkeling van kinderen

Sportleiders richten zich voornamelijk op de morele ontwikkeling van kinderen, door hen bepaalde normen en waarden bij te brengen. Zoals in de vorige paragraaf is besproken, merken veel sportleiders namelijk dat hun eigen normen en waarden sterk verschillen met de normen en waarden van de kinderen die komen sporten. De sportleiders geven aan dat de regels en de manier van omgaan met elkaar die op school gelden veelal overeenkomen met de normen en waarden die zij zelf hebben. Doordat kinderen op verschillende plekken op dezelfde manier met elkaar om dienen te gaan, zullen de normen en waarden van school en van de sportleiders

steeds meer 'eigen' worden bij de kinderen. Onderstaande sportleider laat zien hoe belangrijk het is dat kinderen 'de sfeer' die op school heerst, aangeleerd krijgen.

"En aangezien ze op school, wat is het, een uurtje of acht zitten. Nou iets minder. En dan bij ons komen, nou dan wordt de contacttijd thuis steeds kleiner. (...) Nou ja, het zal altijd wel een beetje blijven dat de culturen waar die kinderen opgroeien, het huiscultuurtje, toch wel ergens afwijkt van wat er op school heerst. En daarom vind ik het juist wel goed dat ook in onze, de naschoolse activiteiten, toch weer een beetje de sfeer van op school heerst. Want dat is uiteindelijk wel de sfeer waarin ze solliciteren en waarin ze hun HBO gaan doen of wat dan ook." (Sportleider 7)

De manier waarop sportleiders omgaan met het gedrag van kinderen, laat tevens zien dat zij van invloed willen zijn op de morele ontwikkeling van kinderen. Constant proberen de sportleiders de kinderen te corrigeren, te wijzen op de regels die gelden en duidelijk te maken welke grenzen er zijn. Dit doen zij door kinderen te waarschuwen, met ze te praten, te straffen en ook door kinderen te belonen die zich wel goed gedragen. Wat vooral opvalt is dat sportleiders willen dat alle kinderen op een plezierige manier kunnen participeren in de activiteiten. Ook de sportleider in onderstaande citaat laat zien dat hij daar waarde aan hecht.

"(...) er zijn gewoon een aantal dingen die gewoon echt te ver gaan. Ik bedoel als ze elkaar uitlachen, dan krijgen ze één waarschuwing en als ze dat dan nog een keer doen dan is het gelijk afgelopen. Spullen pakken en ik zie je volgende week weer." (Sportleider 4)

Morele ontwikkeling speelt dus een grote rol in de sportactiviteiten van sportleiders.

Opvoeden door sociale en emotionele ontwikkeling van kinderen

Sportleiders vinden het belangrijk dat kinderen goed met elkaar om leren gaan. Dat ze elkaar niet meteen uitschelden bij een conflict is, maar dat dit samen opgelost wordt. Een aantal sportleiders betreft de kinderen in het oplossen van conflicten. Zo ook onderstaande sportleider.

"Want dan per ongeluk rijdt de ene dan andere aan en die komt dan helemaal overstuur naar mij toe, met schreeuwen en wijzen en met tranen in zijn ogen. Dan zeg ik nee, eerst rustig doen dan ga ik naar je luisteren. En dan vraag ik ook oké, wat heb jij gedaan? (...) Nou, dan hoor ik dat aan en als ik er niet uitkom dan haal ik het andere kind er ook bij. En anders ga ik sowieso naar het andere kind toe en dan zeg ik oké jongens, dit is er volgens mij gebeurd, klopt dat? Ja? Oké, hoe gaan we het oplossen?" (Sportleider 7)

Deze sportleider stelt zich op als een 'bemiddelaar'. Ze brengt het probleem in kaart en vraagt aan de kinderen hoe het opgelost kan worden. Op die manier gaan de kinderen zelf nadenken over het probleem en kunnen zij dit, wanneer de sportleider er niet bij is, sneller zelf oplossen. Goed leren omgaan met elkaar, betekent ook leren samenwerken en elkaar helpen om een bepaald doel te bereiken. Ook hierin speelt een sportleider vaak de rol van bemiddelaar. Uiteindelijk moeten kinderen immers zonder begeleiding kunnen samenwerken. Onderstaand citaat geeft een mooi voorbeeld weer van hoe een sportleider kinderen kan helpen om elkaar te helpen.

“Wat heel leuk was, er was een meisje op een andere school en die kon echt helemaal niet bij de ring komen met die bal. (...) En toen zei ik ga haar aanmoedigen! (...) Nou toen gingen ze haar aanmoedigen en ze scoorde de bal in twee keer proberen. En iedereen was onwijs blij dat ze had gescoord en iedereen dacht van hé,.. we hebben haar aangemoedigd en daardoor scoort ze wel. Omdat we dat vertrouwen aan haar hebben gegeven. En ja op die manier laat ik kinderen ook elkaar helpen, dus dat helpt wel.” (Sportleider 1)

Naast de morele ontwikkeling, helpen sportleiders kinderen dus ook om zich sociaal te ontwikkelen. Dit doen zij door hen te leren samenwerken en elkaar te helpen. De emotionele ontwikkeling van kinderen wordt tot slot ook beïnvloed door de sportleiders. Zoals in de paragraaf over ‘plezier’ beschreven is, vinden veel sportleiders een positieve benadering van kinderen erg belangrijk. Zij geven veel complimenten en bouwen daarmee aan het zelfvertrouwen van kinderen. Ook geven zij kinderen taken zodat zij een bepaald verantwoordelijkheidsgevoel ontwikkelen.

Opvoeden: tijd te kort voor een structurele bijdrage

Sportleiders zien echter ook problemen in de mate van opvoeden van kinderen. Het contactmoment dat zij hebben met de kinderen vinden zij namelijk te kort om echt structureel iets te veranderen bij de kinderen. Zij zien de kinderen vaak niet op een vast moment in de week, omdat de kinderen kunnen komen en gaan wanneer ze willen. Een lessenreeks waar de kinderen zich voor op kunnen geven, stopt daarnaast meestal weer na een aantal weken. Dit maakt het volgens onderstaande sportleider lastig om een grote bijdrage te kunnen leveren aan de opvoeding van kinderen.

“Ik zou graag een opvoeder willen zijn, maar ik denk dat de tijd daar tekort voor is. Ik heb zeg maar tien lessen van een uur en daarin probeer ik zoveel mogelijk naar voren te laten komen. Ik denk echter dat op het moment dat je een jaar lang structureel dit kunt doen dat je veel meer de rol van opvoeder op je kunt nemen.” (Sportleider 4)

5.1.3 Samenvattende conclusie

Zoals in het voorgaande hoofdstuk naar voren is gekomen, stellen trainers veelal de sport centraal in de trainingen, terwijl sportleiders zich meer richten op de kinderen. Het doel van trainers is om kinderen sportvaardiger te maken en de meeste trainers hebben ook alleen dit doel voor ogen en hebben nooit nagedacht over hun rol als opvoeder. De manier van training geven die trainers hanteren beïnvloedt echter in de meeste gevallen op een positieve manier de opvoeding van kinderen. De meeste sportleiders zijn kinderen bewust aan het opvoeden, omdat kinderen op die manier leren om respectvol met elkaar om te gaan. Sportleiders leggen vooral de nadruk op het leren van bepaalde normen en waarden, maar vinden het ook belangrijk dat kinderen leren omgaan met conflicten, leren samenwerken en verantwoordelijkheidsgevoel krijgen. In tegenstelling tot de trainers, zijn sportleiders dus veelal wel bewust bezig met de ontwikkeling van kinderen door sport. Beide geven aan een beperkte invloed te kunnen hebben op de opvoeding. Trainers zeggen dat dit niet hun taak is en niet van hen verwacht mag worden, terwijl sportleiders deze rol wel zien voor zichzelf maar naar eigen zeggen te weinig contactmomenten met de kinderen hebben, waardoor de invloed beperkt blijft. Het doel van de trainers en sportleiders blijkt dus bepalend te zijn voor de mate van verantwoordelijkheid voor de opvoeding van kinderen door sport.

6 Discussie

In dit hoofdstuk worden opvallende resultaten uit de hoofdstukken 4 en 5 nader weergegeven en geanalyseerd. Hierbij zal een koppeling worden gemaakt met de theorie die besproken is in het theoretisch kader en de literatuurstudie. Aan de hand van deze theorie zullen de volgende thema's kritischer besproken worden: 'Inspelen op de ontwikkeling van het kind', 'Dezelfde woorden met andere betekenissen', 'De macht van het kind' en 'De rol van trainers en sportleiders in de opvoeding van het kind'.

6.1 Inspelen op de ontwikkeling van het kind

De stadia van Erikson (1968) die in de literatuurstudie zijn beschreven, laten zien dat kinderen tussen de 7 en 12 jaar oud, belangrijke ontwikkelingen doormaken. Deze ontwikkelingen hebben te maken met het ontwikkelen van zelfvertrouwen, het leren van vaardigheden, het sluiten van vriendschappen en het samenwerken als een team. De belangrijkste relaties voor kinderen in deze leeftijdsperiode zijn mensen in de omgevingen naast de thuissituatie, waar kinderen zich in begeven. Te denken valt aan leraren op school, maar ook de sport heeft hier een rol in.

6.1.1 Competentie en zelfvertrouwen

Uit de resultaten komt naar voren dat de onderzochte trainers van sportverenigingen als primair doel hebben om kinderen bepaalde sportvaardigheden aan te leren. Zij willen ervoor zorgen dat kinderen beter worden in de sport die zij beoefenen. Het werken aan de competentie van kinderen tussen de 7 en 12 jaar oud, is volgens Erikson (1968) een belangrijk onderdeel in hun ontwikkeling. Hieruit kunnen zij immers veel zelfvertrouwen genereren. Dit kan bijvoorbeeld door het ervaren van succes. Succesvolle ervaringen kunnen helpen om een kind een gezonde, positieve kijk op competentie te geven en een positieve houding van het leven (Eccles, 1999). Een aantal trainers uit het huidige onderzoek liet merken dat zij ook veel waarde hechten aan succeservaringen. Wanneer succes niet met winnen bewerkstelligd wordt, worden andere (haalbare) doelen gesteld door de trainers waardoor kinderen toch succes ervaren.

Een focus op het verbeteren van sportvaardigheden, is echter niet voor elke sportcontext even vanzelfsprekend. De resultaten laten zien dat de onderzochte sportleiders in de wijk geen of weinig aandacht besteden aan de verbetering van sportvaardigheden. Mogelijkerwijs heeft dit te maken met het feit dat kinderen niet structureel elke week naar de sportactiviteiten komen. De theorie van Weick (1995) aan betekenisgeving kan dit mede verklaren. Eén van de karakteristieken die hij geeft is *'enactive of sensible environments'*. Dit houdt in dat de gecreëerde omgeving het handelen van de betrokkenen bepaald. Trainers zijn werkzaam in de omgeving van een sportvereniging, waarbij prestatie vaak hoog in het vaandel staat. Hun taak is om kinderen te leren hoe zij de sport moeten spelen. Sportleiders daarentegen zijn werkzaam in de omgeving van de wijk of buurt. De activiteiten die zij begeleiden zijn opgezet vanuit gemeentelijk oogpunt om kinderen 'van de straat te houden' en hen op een positieve manier te stimuleren om te participeren in de maatschappij. Door deze verschillende omgevingen, verschillen tevens de handelingen of visies van de trainers en sportleiders. Waar trainers het zelfvertrouwen voornamelijk lijken te relateren aan de ontwikkeling van sportvaardigheden, proberen de sportleiders op andere manieren het zelfvertrouwen van kinderen te bevorderen. Zij lijken zich meer te richten op het gedrag van kinderen en proberen door middel van complimenten en beloningen kinderen meer zelfvertrouwen te geven. Ook de sociale ontwikkeling van kinderen,

een ander aspect in de ontwikkelingsstadia van Erikson (1968), lijkt van deze sportleiders veel aandacht te krijgen.

6.1.2 Sociale ontwikkeling

De sportleiders lijken zich, meer dan de onderzochte trainers, te richten op de sociale ontwikkeling van kinderen. Zij willen dat kinderen op een goede manier met elkaar om leren gaan. De reden dat deze sportleiders dit willen, is om de kinderen te helpen naar een betere toekomst. Sportleiders hebben veelal te maken met kinderen uit achterstandswijken, die van huis uit op een andere manier met elkaar omgaan dan de sportleiders zelf gewend zijn. Zo vertelt een sportleiders dat het voor deze kinderen normaal is om elkaar uit te lachen en te schelden op elkaar. Dit proberen de sportleiders te voorkomen door kinderen te leren dat er ook op een andere, meer positieve manier met elkaar om kan worden gegaan. Een aantal van de ontwikkelingsdoelen die Erikson (1968) benoemd heeft ook te maken met de sociale ontwikkeling van kinderen. Hij stelt dat het belangrijk is dat kinderen vriendschappen sluiten en leren samen te werken. Dit proberen de sportleiders uit dit huidige onderzoek bewust te bevorderen doordat ze kinderen elkaar laten helpen met taken en vaardigheden. Daarnaast stelt de sportleider zich open voor iedereen die wil komen sporten. Iedereen is welkom. Op die manier wordt in- en uitsluiting voorkomen.

De onderzochte trainers richten zich ook enigszins op de sociale ontwikkeling van kinderen. Zij vinden teamgevoel immers erg belangrijk. Trainers lijken hier echter niet mee te willen bereiken dat kinderen deze manier van omgaan met elkaar ook buiten de sport gaan gebruiken. De trainers uit dit onderzoek willen dat kinderen in teamverband goed met elkaar omgaan, omdat dit de teamprestatie kan bevorderen. Ook deze verschillen in betekenisgeving kunnen verklaard worden door Weick (1995). Hij stelt namelijk ook 'social' als karakteristiek van betekenisgeving. Hiermee zegt hij dat betekenisgeving beïnvloedt kan worden door mensen in je omgeving. Sportleiders hebben in hun omgeving te maken met kinderen die gewend zijn op andere manieren met elkaar om te gaan. Daarom lijken deze sportleiders de focus te leggen op het positief omgaan met elkaar. Trainers worden voornamelijk beïnvloedt door mensen vanuit de sportvereniging, die het belangrijk vinden dat kinderen als team goed presteren.

6.1.3 Conclusie

Terugkijkend naar de stadia van Erikson (1968), blijken de ontwikkelingsdoelen voor kinderen tussen de 7 en 12 jaar oud moeilijk in één sportcontext te behalen. Trainers richten zich immers voornamelijk op de competentie van kinderen en sportleiders richten zich meer op de sociale ontwikkeling. Wel kunnen beide contexten een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van kinderen. Het ontwikkelen van competentie en sociale vaardigheden dient echter wel op een goede manier te gebeuren. De betekenissen die worden gegeven is sterk afhankelijk van de context waarin men werkzaam is.

6.2 Dezelfde woorden met andere betekenissen

Een opvallend resultaat dat uit de data naar voren komt, is dat trainers en sportleiders beide een aantal dezelfde termen gebruiken maar hier andere betekenissen aan geven. Termen die door beide benoemd worden zijn 'plezier', 'Fair Play' en 'gewenst gedrag'. Hieronder worden deze verschillende betekenissen vergeleken met de literatuur.

6.2.1 Betekenisgeving aan plezier

Zowel de trainers als de sportleiders geven aan dat plezier een belangrijk onderdeel is in de trainingen en sportactiviteiten die zij organiseren. Zonder plezier komen de kinderen immers niet sporten. De gedachten van de trainers en sportleiders komen overeen met de bevindingen in de literatuur. Voor kinderen staat 'plezier' immers consequent bovenaan op de lijst met redenen om te participeren in sport (Seefeldt et al., 1992; Stuij, et al., 2010). De betekenissen die sportleiders en trainers geven aan plezier verschillen echter.

Niks (2009) liet in haar onderzoek zien dat veel trainers dachten dat kinderen meer plezier hebben wanneer zij een wedstrijd winnen. Volgens de trainers uit het huidige onderzoek bestaat het plezier van kinderen echter voornamelijk uit het verbeteren van sportvaardigheden. Doordat kinderen beter worden in de sport, zullen zij volgens de trainers plezier ervaren en blijven participeren in de sportvereniging. Dit is ook één van de elementen van plezier die door kinderen benoemd wordt (Hedstrom & Gould, 2004; Scanlan & Lewthwaite, 1986; Wankel & Kreisel, 1985; Wiersma, 2001). Trainers hanteren verschillende manieren om het plezier van kinderen te bevorderen. Zo kunnen de kinderen, wanneer zij hun best hebben gedaan tijdens de training, een beloning ontvangen in de vorm van een oefening die zij leuk vinden. Het ervaren van succes wordt door trainers gekoppeld aan plezier.

De sportleiders zien plezier als noodzakelijk in de sportactiviteiten die zij organiseren. Wanneer kinderen immers geen plezier hebben, zullen zij niet komen sporten en behalen de sportleiders hun doelstellingen niet. De sportleiders zien voornamelijk aan de opkomst van de kinderen, of zij plezier ervaren in de sport. Sportleiders richten zich bij het bevorderen van plezier niet op de ontwikkeling van sportvaardigheden, maar meer op de omgang met elkaar, het ontwikkelen van zelfvertrouwen en de behoeften en wensen van de kinderen. Ook deze elementen worden in de literatuur benoemd als onderdelen van plezier (Hedstrom & Gould, 2004; Scanlan & Lewthwaite, 1986; Wankel & Kreisel, 1985; Wiersma, 2001). Het plezier van kinderen wordt door sportleiders bevorderd door kinderen op een positieve manier te benaderen en de activiteiten af te stemmen op de kinderen.

Sportleiders en trainers hebben dus elk hun eigen werkelijkheid gecreëerd over 'plezier'. Deze werkelijkheden lijken voornamelijk te zijn bepaald door de omgevingen waar zij zich in bevinden (Rubin & Rubin, 2005). Trainers en sportleiders streven ten slotte andere doelen na. Trainers worden gestuurd vanuit de sportverenigingen. Zij dienen de trainingen 'leuk' te maken, zodat kinderen hun vaardigheden leren en blijven sporten bij de vereniging. Dit betekent immers inkomsten voor de club. De sportleiders worden gestuurd vanuit de gemeente. Zij dienen de sportactiviteiten 'leuk' te maken, omdat de sportactiviteiten tot doel hebben om meer kinderen te laten participeren in sport. Kinderen worden op die manier van de straat gehouden en krijgen een positieve vrijetijdsbesteding, waarin ze participeren in de maatschappij. Omdat de sportactiviteiten vrijblijvend zijn, moet plezier er voor zorgen dat kinderen steeds terugkomen. Deze bevinding is congruent met Weick's theorie (1995) waarin wordt gesteld dat de context het handelen van mensen bepaald (*'enactive of sensible environments'*). Betekenissen komen dus niet uit de lucht vallen, maar komen onder andere voort uit de context waarin men werkzaam is.

6.2.2 Betekenisgeving aan Fair Play

Ook Fair Play lijkt een belangrijk thema tijdens de trainingen, wedstrijden en sportactiviteiten, voor zowel trainers als sportleiders. Rutten (2007) laat in haar onderzoek zien dat gewenst gedrag gepromoot en overgenomen wordt door kinderen, wanneer zij blootgesteld worden aan een hoog niveau van sociomoraal redeneren, ook wel Fair Play. Hoe de uitvoerders in de sport aankijken tegen Fair Play werd in dit onderzoek echter niet benoemd.

Hoofdstuk 4 van dit onderzoek laat zien dat er verschillende betekenissen gegeven worden aan Fair Play. Voor sportleiders is Fair Play gericht op de goede omgang met elkaar. Sportleiders zijn actief bezig om kinderen op een goede, eerlijke manier te laten participeren in de sport. Kinderen worden door hen aangesproken bij overtredingen en de sportleiders proberen zelf het goede voorbeeld te geven met betrekking tot Fair Play in het veld. Ook de Fair Play prijs die sportleiders uitreiken tijdens toernooien, laat zien dat zij actief bezig zijn om Fair Play te promoten. De onderzochte trainers daarentegen, leggen bij Fair Play de relatie met het winnen of verliezen van een wedstrijd. Zij zien Fair Play als een eerlijke kans op winst en verlies. De meeste trainers laten merken zich niet actief in te zetten om Fair Play te handhaven. Het is aan de scheidsrechter om hierover te beslissen. Een opvallende paradox is zichtbaar in datgene wat trainers zeggen en datgene dat zij daadwerkelijk doen. Veel trainers zeggen namelijk dat zij winnen niet belangrijk vinden en Fair Play wel. Desalniettemin, wanneer het in een wedstrijd aan komt op winnen of verliezen, is unfair gedrag volgens trainers toegestaan. De trainers lijken niet actief bezig te zijn met de handhaving van Fair Play. Uiteindelijk speelt winst een belangrijkere rol. De scheidsrechter is uiteindelijk degene die bepaalt of iets wel of niet toegestaan is.

Een dergelijke tendens laten McCallister et al. (2000) ook zien in hun onderzoek. Uit dit onderzoek kwam namelijk naar voren dat er sprake was van inconsistentie in de filosofieën die trainers uitspraken en de filosofieën die zij daadwerkelijk lieten zien tijdens de trainingen.

Weick's theorie (1995) van betekenisgeving kan verklaren waarom er een inconsistentie ontstond tussen wat trainers zeiden en daadwerkelijk deden tijdens de observaties. Betekenisgeving wordt vaak niet alleen gestuurd door context maar ook door *'plausibility rather than accuracy'*. Dus voor deze trainers klinkt deze werkelijkheid misschien logisch terwijl ze anders doen dan ze zeggen. De verschillen in betekenisgeving tussen de trainers en sportleiders kunnen door een ander karakteristiek van Weick (1995) verklaard worden. De ervaringen van trainers en sportleiders rondom Fair Play spelen namelijk een grote rol in de betekenissen die zij geven. Door terug te kijken naar ervaringen uit het verleden (*'retrospective'*), worden betekenissen toegekend aan Fair Play.

6.2.3 Betekenisgeving aan gewenst gedrag

Tot slot vinden de trainers en sportleiders uit het huidige onderzoek het beide belangrijk dat kinderen 'gewenst gedrag' tonen. Trainers zien gewenst gedrag als 'je best doen' en 'luisteren naar de trainer'. De sportleiders daarentegen vinden dat kinderen gewenst gedrag tonen wanneer ze op een goede manier met elkaar omgaan en respect hebben voor de sportleiders. Deze verschillen kunnen tevens verklaard worden door middel van de karakteristieken van Weick (1995). Deze betekenisgeving is immers in de eerste plaats tot stand gekomen door *'enactive of sensible environments'*, de betekenissen die worden geconstrueerd komen voort uit een wisselwerking tussen context en ervaring. De betekenisgever probeert op deze manier een logische verklaring te creëren. Ten tweede speelt *'retrospective'* een rol, trainers en sportleiders

kijken immers terug op ervaringen uit het verleden, waar betekenissen aan toegekend worden. Ten slotte is de karakteristiek *'social'* een verklarende factor in de betekenisgeving. De mensen in hun omgeving, zoals het verenigingsbestuur en de gemeente, hebben welbeschouwd invloed op de betekenissen die de trainers en sportleiders geven.

Er zijn ook verschillen te zien in de manier waarop de trainers en sportleiders het gewenste gedrag willen bevorderen. De trainers hanteren geen vaste aanpak. Veel van hen lijken onwetend over de manier waarop gewenst gedrag bevorderd kan worden. Zij werken zowel met straf als met beloningen. Wanneer kinderen goed hun best doen krijgen zij een compliment van de trainer of gaan ze een leuke spel- of partijvorm doen. De trainers lijken dus vooral te werken met sociale en activiteitsbeloningen (Driesen, 2007). Er was echter ook een trainer die het belonen gebruikte om uiteindelijk te straffen. Hij vertelde de kinderen dat als zij goed hun best deden, zij een beloning kregen. Deze beloning bleek uiteindelijk een straf te zijn, namelijk opdrukken. Volgens Driesen (2007) is dit niet de goede manier van belonen. Een beloning moet volgens hem ook voor het kind de waarde van een beloning hebben. De straffen die de trainers uit het huidige onderzoek geven bij ongewenst gedrag, dus wanneer kinderen niet hun best doen of luisteren, zijn opdrukken en aan de kant zitten. Ook geven deze trainers waarschuwingen aan de kinderen. Niet alle trainers lijken even consequent te zijn in het doorvoeren van de straf. Eén van de trainers zei de ene keer bijvoorbeeld dat iets niet mocht en de tweede keer liet ze het gedrag van het kind gewoon toe. Dit terwijl het consequent toepassen van straffen, een voorwaarde is om op een goede manier te straffen (Driesen, 2007). Wanneer de straf voorbij is, laten de meeste trainers de kinderen weer meedoen met de training.

Ook de sportleiders gebruiken zowel straffen als beloningen om het gewenste gedrag van kinderen te bevorderen. Sportleiders lijken hierbij echter, in tegenstelling tot de trainers, wel een bepaalde structuur te hanteren. Goed gedrag is voor de sportleiders uit dit onderzoek luisteren, op een positieve manier met elkaar omgaan, samenwerken en elkaar helpen. Wanneer kinderen dit gedrag tonen, wordt dit op verschillende manieren beloond door sportleiders. Zij kiezen er bijvoorbeeld voor om complimenten te geven, de kinderen iets lekkers te geven of een prijs of diploma uit te reiken. Naast sociale beloningen, geven sportleiders dus ook materiële beloningen (Driesen, 2007). Wanneer kinderen zich ongewenst gedragen, kiezen veel sportleiders ervoor om eerst met de kinderen te praten, hen waarschuwingen te geven en vervolgens de daadwerkelijke straf uit te delen. Deze straf is afhankelijk van de ernst van het ongewenste gedrag. Kinderen kunnen door de sportleiders voor een aantal minuten aan de kant gezet worden of het kind kan voor een aantal dagen 'geschorst' worden van het veld of plein. Sportleiders lijken in tegenstelling tot een aantal trainers wel consequent in het geven van straf. Daarnaast zorgen zij ervoor dat de straf duidelijk is en dat het kind de straf ook als straf ervaart. Door de straf aan te passen op de ernst van de situatie, zorgen de sportleiders er tevens voor dat de straf realistisch is. Dit zijn volgens Driesen (2007) allemaal eigenschappen van een goede straf. De sportleiders willen dat kinderen leren van de straf. Daarom geven zij hen uitleg over het gedrag dat de kinderen tonen. Op die manier proberen deze sportleiders de kinderen te helpen om in de toekomst het gewenste gedrag te blijven vertonen. *"Want dat is uiteindelijk wel de sfeer waarin ze solliciteren en hun HBO gaan doen."*

De sportleiders uit dit onderzoek lijken zich bewust te zijn van de goede manier van straffen en belonen die Driesen (2007) beschrijft. De trainers proberen het gedrag van kinderen ook te sturen, maar lijken niet altijd te weten hoe zij het belonen en straffen toe moeten passen.

Waarom deze trainers niet goed om weten te gaan met gewenst en ongewenst gedrag, zou verklaard kunnen worden door het opleidingsniveau en de mate van ervaring van de trainers (Holt et al., 2008; Smith et al., 1995; Smoll et al., 1993). De trainers werken immers veelal op vrijwillige basis en hebben voor hun functie geen pedagogische opleiding nodig. McCallister et al. (2000) bemerkten in hun onderzoek onder trainers en coaches ook dat zij vaak het belang van het aanleren van levensvaardigheden en waarden inzagen, maar dat ze moeite hadden deze op een goede manier aan te leren aan kinderen. De resultaten uit het huidige onderzoek, met betrekking tot de trainers, komen hier dus gedeeltelijk mee overeen. De sportleiders lijken wel te weten op welke manier zij kinderen het gewenste gedrag kunnen laten tonen. Ook verschillen in bevoegenheid kunnen verklaren waarom de trainers onwetend lijken over de manier van lesgeven op een pedagogische manier. Trainers met weinig bevoegenheid voor de taak die zij uitvoeren en de kinderen die hij lesgeeft, zullen zich minder inzetten om kinderen op een goede manier iets te leren. Bevoegen trainers en sportleiders zijn enthousiast en doen er alles aan om de les zo goed mogelijk te laten verlopen (Schaufeli & Bakker, 2001; Schaufeli & Bakker, 2004; Bakker, 2005). Zij maken tijd vrij en steken veel energie in hun taak als trainer of sportleider.

De verschillen in betekenisgeving tussen trainers en sportleiders kunnen verklaard worden door de theorie van Weick (1995). De trainers en sportleiders kijken in hun betekenisgeving terug naar situaties uit het verleden (*'retrospective'*). Daarnaast is het belangrijk om de betekenissen niet los te zien van de persoon (*'grounded in identity construction'*). Sportleiders hebben immers vaak geleerd hoe zij om moeten gaan met de kinderen, terwijl dit voor trainers soms onbekend terrein lijkt te zijn. De achtergrond van de betekenisgever speelt dus ook een rol in de betekenissen die worden gegeven. De manieren van belonen en straffen kunnen bovendien als *'cues'* gezien worden voor de betekenissen die sportleiders geven aan gewenst gedrag en opvoeden (Weick, 1995). De sportleiders uit het huidige onderzoek willen de kinderen namelijk leren waarom zij een straf of beloning hebben gekregen zodat de kinderen het gewenste gedrag in de toekomst zullen voortzetten, ongeacht de context waarin zij zich bevinden. De onderzochte trainers geven kinderen veelal geen uitleg bij de straffen en beloningen die gegeven worden. Deze *cues* of aanwijzingen laten zien dat sportleiders zich meer verantwoordelijk lijken te voelen voor de opvoeding van kinderen door sport, dan de trainers.

6.3 De macht van het kind

De resultaten laten zien dat kinderen zowel bij de trainers als bij de sportleiders uit dit onderzoek een bepaalde mate van 'macht' hebben. De trainers richten hun trainingen zo in dat sportvaardigheden optimaal verbeterd kunnen worden. Het plezier van het kind speelt echter ook mee in de opbouw van de trainingen. Daarom worden bepaalde oefeningen aangepast zodat kinderen ze leuker vinden. Dit doen de trainers door een spel- of wedstrijdvorm van een bepaalde oefening te maken. Zo doen de kinderen de oefening die van hen gevraagd wordt, op een aangepaste manier. Kinderen lijken binnen de sportvereniging dus een kleine mate van macht te hebben. Trainers organiseren de wensen van de kinderen om de sport heen. Zij doen in eerste instantie de oefeningen die zij belangrijk vinden voor het aanleren van sportactiviteiten en doen kleine aanpassingen wanneer zij merken dat kinderen niet geconcentreerd met deze oefeningen bezig zijn. Door veel tempo en variatie in de trainingen, proberen trainers de macht van het kind nog verder in te perken. De onderzochte sportleiders richten zich daarentegen veel meer op het kind. De activiteiten die zij doen hangen af van de wensen van de kinderen. Zij lijken

de sport om het kind heen te organiseren. Wanneer kinderen de activiteiten immers niet leuk vinden, zullen zij niet meer komen sporten.

Petitpas et al. (2005) pleiten er middels hun onderzoek voor dat kinderen een stem moeten krijgen en gehoord moeten worden. Wanneer kinderen betrokken worden bij het coachen en ontwikkelen van teamdoelstellingen, zullen zij immers intrinsiek gemotiveerd blijven om deel te nemen aan sport. De huidige resultaten laten zien dat een aantal trainers kinderen laat meedenken over de trainingen. Zij stellen vragen aan de kinderen als, 'wat is belangrijk bij deze oefening?' en 'wie weet waarom we deze oefening doen?'. Op die manier worden kinderen betrokken en krijgen zij het gevoel dat ze ergens bij horen. Dit is erg belangrijk voor kinderen (Coakley, 2002). Niet alle trainers uit het huidige onderzoek betrekken de kinderen echter in de trainingen. Er zijn ook trainers die alleen doen wat zij willen en letten daarbij niet op de reactie van de kinderen. Zo was er een trainer die tijdens een spelvorm gewoon doorging met het spel, toen de helft van de kinderen verveelt op de grond lag. De sportleiders bepalen voornamelijk aan de hand van de opkomst van kinderen of de les goed in elkaar zit. Wanneer kinderen niet op komen dagen, weten zij dat de trainingen veranderd moeten worden. Eén van de sportleiders gaf als voorbeeld een basketbalactiviteit in de wijk, waarbij hij op een gegeven moment veel meer techniek ging oefenen met de kinderen en minder partijvormen deed. De kinderen bleven na deze verandering steeds vaker weg. Toen de kinderen daarop aangesproken werden, bleken zij de oefeningen niet leuk te vinden. Nu worden er weer veel partijvormen gespeeld, omdat de kinderen dit leuker vinden. De activiteiten die gedaan worden lijken dus in de wijk sterk bepaald te worden door de wensen van de kinderen.

De trainers en sportleiders geven betekenis aan de 'macht van het kind' door terug te kijken naar ervaringen uit het verleden. Weick (1995) omschrijft dit in zijn karakteristieken als '*retrospective*'. Door terug te kijken naar hoe kinderen bepaalde oefeningen ervaren hebben, kunnen trainers en sportleiders immers de training of sportactiviteit aanpassen zodat de kinderen er plezier in blijven hebben. Het doel van de organisatie die boven de trainers en sportleiders staat, lijkt te bepalen in hoeverre het kind macht kan uitoefenen. Deze bevinding is congruent met Weick's theorie (1995) waarin '*enactive of sensible environments*' een belangrijke rol speelt in de betekenisgeving van mensen. Betekenissen komen voort uit een wisselwerking tussen context en ervaringen.

6.4 De rol van trainers en sportleiders in de opvoeding van kinderen

Trainers en sportleiders hebben in dit onderzoek laten zien hoe zij aankijken tegen hun rol als opvoeder. Volgens de literatuur kan sport op diverse manieren bijdragen aan de opvoeding van kinderen. Sport kan kinderen namelijk helpen in hun morele, sociale en emotionele ontwikkeling (Doty & Lumpkin, 2010; Ewing et al., 2002; Howie et al., 2010; Malina & Cumming, 2003; Zakus et al., 2009). De rol van de uitvoerder in de sport is hierin wel belangrijk. Het is zijn taak om een sportklimaat te creëren waarin kinderen de mogelijkheid krijgen zich op verschillende gebieden te ontwikkelen (Coakley, 2002).

De trainers geven in het huidige onderzoek echter aan dat zij zichzelf niet verantwoordelijk voelen voor de opvoeding van kinderen. Zij richten zich op de sport en geven aan dat van vrijwilligers niet verwacht mag worden dat zij kinderen opvoeden. De sportleiders daarentegen lijken zich wel te interesseren in het welzijn en de ontwikkeling van kinderen, vooral buiten de

sport. Zij proberen de kinderen bewust normen en waarden bij te brengen, te leren op een goede manier met elkaar om te gaan en het zelfvertrouwen van kinderen te vergroten.

Ondanks het beperkte verantwoordelijkheidsgevoel dat de trainers uit dit onderzoek hebben met betrekking tot de opvoeding van kinderen, komen in de trainingen die zij geven wel veel facetten van opvoeding aan bod. Zo willen zij graag dat kinderen zich aan de geldende regels houden, er als een team wordt samengewerkt en dat kinderen succes ervaren. Dit alles kan bijdragen aan de sociale, morele en emotionele ontwikkeling van kinderen. Niks (2009) onderzocht desgelijks de rol van trainers in de opvoeding van kinderen. Zij constateerde dat trainers van sportverenigingen voornamelijk onbewust kinderen opvoeden. De conclusie die Niks (2009) geeft in haar onderzoek, sluit gedeeltelijk aan bij de resultaten uit dit onderzoek. De trainers uit het huidige onderzoek willen dat kinderen sportvaardigheden aanleren en dat de training op een goede manier verloopt. Daarom richten zij zich op regels waar de kinderen zich aan moeten houden, moeten de kinderen als team goed kunnen presteren en door succeservaringen blijven kinderen het leuk vinden om te komen. De elementen die trainers toepassen en volgens de literatuur invloed hebben op de opvoeding van kinderen, hebben voor trainers dus een heel ander doel. Dit kun je 'onbewust opvoeden' noemen. Doordat trainers opvoeden niet zien als één van de doelen die zij willen bereiken, kan er niet verwacht worden dat zij deze ontwikkelingen op een goede manier toepassen in de trainingen. Een andere conclusie die Niks (2009) trekt in haar onderzoek, is dat de meeste trainers een rol voor zichzelf zien weggelegd in de opvoeding van kinderen. Het huidige onderzoek laat echter zien dat deze trainers de rol van opvoeder niet op zich willen nemen. Zij lijken zich niet verantwoordelijk te voelen voor de opvoeding van kinderen.

De sportleiders lijken deze verantwoordelijkheid wel te voelen. Zij zien hier echter ook beperkingen in. Deze sportleiders geven aan niet genoeg tijd te hebben om echt een bijdrage te kunnen leveren aan de opvoeding van kinderen. Een groot deel van de ondervraagde sportleiders zou wel graag een grote bijdrage willen leveren aan de opvoeding.

De verschillen in betekenisgeving tussen sportleiders en trainers, zijn in lijn met de bevindingen van Weick (1995). Vooral middels de karakteristiek '*grounded in identity construction*' kunnen de betekenissen verhelderd worden. De waarde die trainers en sportleiders hechten aan opvoeden is namelijk afhankelijk van hoe zij zichzelf zien in hun context. De trainers uit dit onderzoek zien zichzelf duidelijk niet als opvoeder en de sportleiders juist wel. Vanuit dit oogpunt hebben zij betekenis gegeven aan de mogelijke rol die zij kunnen spelen in de opvoeding door sport.

7 Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk zal antwoord gegeven worden op de vraag die in dit onderzoek centraal stond. Tevens worden aanbevelingen gedaan voor zowel de praktijk als voor verder onderzoek op dit thema. De onderzoeksvraag luidde:

Welke verschillen en overeenkomsten zijn te constateren in de manier van lesgeven tussen sportleiders en trainers? En hoe spelen de betekenissen die trainers en sportleiders toekennen aan de opvoeding van kinderen door sport daar een rol in?

7.1 Conclusie

De manier waarop bij een sportvereniging en in de wijk lesgegeven wordt, lijkt sterk afhankelijk te zijn van het doel van de activiteit en de context waarin het plaatsvindt. De sportvereniging zet de sport centraal in de trainingen. Hun doel is om sportvaardigheden van de leden te bevorderen. Het kind wordt om de sport heen georganiseerd. In de wijk daarentegen, staat het kind centraal. Het doel van wijk sportactiviteiten is om kinderen van de straat te houden en hen een positieve invulling van de vrije tijd aan te bieden. De behoeften en wensen van de kinderen bepalen welke sportactiviteiten er georganiseerd worden. In de wijk wordt de sport dus om het kind heen georganiseerd. Vanuit deze doelen of visies lijken de trainingen en sportactiviteiten door de trainers en sportleiders georganiseerd te worden.

De trainers uit dit onderzoek lijken allen te werken vanuit het gestelde doel om sportvaardigheden aan te leren. De manier waarop trainers invulling geven aan dit doel, is echter sterk afhankelijk van andere factoren dan de context. Ervaring, kennis en bevoegdheid lijken een rol te spelen in de manier waarop lesgegeven wordt aan kinderen. De verschillende manieren van straffen en belonen die de trainers hanteren, laten zien dat trainers niet altijd goed na hebben gedacht over de opvoedkundige rol die zij kunnen spelen voor kinderen. Dit blijkt ook uit de contradictie tussen Fair Play en winnen die uit de data naar voren komt. Trainers zeggen dat Fair Play belangrijk is voor kinderen in de leeftijd tussen 7 en 12 jaar oud en winnen niet, maar zij zetten zich niet actief in om Fair Play te bevorderen. De scheidsrechter beslist volgens hen of iets wel of niet mag. Wanneer het aankomt op het winnen of verliezen van een wedstrijd, staan veel trainers unfair gedrag zelfs toe. Hier spreken zij zichzelf dus tegen. De trainers gaan uit van de eigen normen en waarden en hanteren methoden waarvan zij 'denken' dat dit de goede methode is. Zij lijken vaak onwetend over de juiste manier van lesgeven.

De onderzochte sportleiders lijken zich wel bewust te zijn van hun rol als opvoeder. De verschillende positieve effecten van sport die in de literatuur besproken worden (sociale, emotionele en morele ontwikkeling), lijken bewust door de sportleiders bevorderd te worden. De sportleiders hebben bewust gekozen voor het werk dat ze doen, waardoor er meer bevoegdheid te bespeuren leek bij hen dan bij de trainers. Zij zien zichzelf bewust als rolmodel voor de kinderen en proberen met hun enthousiasme de kinderen ook enthousiast te krijgen. Het emotioneel ontwikkelen van kinderen door het ontwikkelen van competentie is voor sportleiders lastig. Zij hebben immers geen structureel contact met de kinderen, waardoor sportvaardigheden lastig te ontwikkelen zijn.

Vergeleken met de sportleiders lijken trainers de optimale omgeving te hebben om kinderen op te voeden. Zij zien de kinderen elke week op een vast tijdstip en kunnen daarom een band met

hen opbouwen. De trainers willen en kunnen de rol van opvoeder echter niet op zich nemen. Naar eigen zeggen kunnen zij het niet, omdat zij vrijwilligers zijn. Kennis over opvoeding is geen voorwaarde om trainingen te mogen verzorgen. Er kan dan ook van hen niet verwacht worden dat zij kinderen opvoeden. De trainers lijken de taak van opvoeder ook niet op zich te willen nemen. Zij zijn aangesteld door de vereniging om kinderen de sport te leren, niets meer en niets minder.

De onderzochte sportleiders daarentegen willen wel graag opvoeden maar geven aan beperkt te zijn in hun kunnen. Door het korte contactmoment dat zij hebben met de kinderen en het vrijblijvende karakter van de activiteit, geven de sportleiders aan dat het niet mogelijk is om kinderen op te voeden. De thuissituatie en school spelen een veel grotere rol in de opvoeding. Wel proberen zij een zo goed mogelijke bijdrage te leveren.

Opvoeden door sport lijkt dus een kwestie te zijn van kwantiteit of kwaliteit. Wat is daarin belangrijker? De trainers uit dit onderzoek vinden zichzelf niet verantwoordelijk voor de opvoeding, maar voeden wel op. Het zijn opvoeders met ballen. Ballen zijn de voetballen, volleyballen, basketballen, honkballen en handballen die zij gebruiken tijdens de trainingen. De sportleiders uit dit onderzoek zetten zich wel actief in voor de opvoeding van kinderen, ondanks dat zij denken weinig invloed uit te kunnen oefenen door het vrijblijvende karakter van de activiteit en de korte contactmomenten. Sportleiders zijn ook opvoeders met ballen. Ballen betekent voor hen echter dat zij hun best doen en het lef hebben om kinderen op te voeden door sport, ondanks de beperkingen die zij voorzien.

Er kan dus niet zomaar vanuit worden gegaan dat kinderen op een positieve manier opgevoed worden door sport. Iedere context heeft zijn eigen voor- en nadelen. Een optimale 'opvoeding door sport' lijkt gecreëerd te kunnen worden door kinderen zowel in de sportvereniging als in de wijk te laten participeren in sport.

7.2 Aanbevelingen

In deze paragraaf zullen zowel de aanbevelingen voor de praktijk, als de aanbevelingen voor verder onderzoek besproken worden.

7.2.1 Aanbevelingen voor de praktijk

Om opvoeden door sport te bevorderen, is het belangrijk dat de uitvoerders in de sport hun verantwoordelijkheid willen en kunnen nemen. De sportleiders uit het huidige onderzoek lijken deze verantwoordelijkheid sterker op te pakken dan de onderzochte trainers. Dit lijkt vooral te maken te hebben met de visie vanuit de organisatie waar sportleiders en trainers werkzaam zijn. De context lijkt bepalend voor hun handelen. Een manier om de verantwoordelijkheid van trainers te doen laten groeien, moet daarom wellicht gezocht worden in de verenigingsdoelen. De sportvereniging zou duidelijke lijnen moeten aangeven en hun visie op het thema 'opvoeden' helder naar voren kunnen laten komen. Pas wanneer deze verenigingsdoelen duidelijk zijn, kan eventueel bekeken worden hoe het kennisniveau van trainers verhoogd kan worden. Op die manier komt opvoeden in het takenpakket van trainers terecht en zullen zij bewuster omgaan met kinderen. Deze aanbeveling kan nog breder getrokken worden door vanuit de bond sportverenigingen aan te sturen op hun taak als opvoeder.

De sportleiders uit dit onderzoek zetten zich wel in voor de opvoeding van kinderen, maar geven aan beperkt te worden door de structuur van de activiteit. Het opzetten van een dependance van een sportvereniging, waarin sportleiders de trainingen verzorgen, is mogelijkwijs een oplossing voor de vrijblijvende sfeer in de wijk. Op die manier zien sportleiders immers elke week dezelfde kinderen en kan er een sterkere band worden opgebouwd. De sportleider heeft op die manier meer tijd om een structurele bijdrage te kunnen leveren aan de opvoeding van kinderen.

7.2.2 Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek

Allereerst is het raadzaam om de triangulatieaanpak te hanteren bij het doen van kwalitatief onderzoek (Glesne, 2006). Doordat er zowel observaties als interviews zijn gebruikt om data te verzamelen, zijn betekenissen duidelijker naar voren gekomen. Zo is door deze combinatie zichtbaar geworden dat trainers allen een bepaald doel nastreven, maar dat een aantal van hen onwetend is over de manier waarop dit doel bereikt kan worden. Bij het doen van kwalitatief onderzoek is de triangulatieaanpak dus aanbevelingswaardig.

Verder onderzoek is nodig om tot een meer effectieve vorm van opvoeden door sport te komen. Er dient duidelijkheid te komen over de wijze waarop de pedagogische bagage van trainers vergroot kan worden, zodat zij zich meer verantwoordelijk voelen voor de opvoeding van kinderen. Uit het huidige onderzoek lijkt naar voren te komen dat trainers en sportleiders eerst moeten *willen* opvoeden, voordat zij het daadwerkelijk *kunnen*. Meer onderzoek is nodig om erachter te komen waar dit *willen* vandaan komt. Heeft dit te maken met bepaalde karaktereigenschappen, met de doelen die vanuit de betreffende organisatie gesteld worden of komt deze intrinsieke motivatie ergens anders vandaan? Wellicht kan het helpen om de intrinsieke motivatie van sportleiders nader te onderzoeken.

Bovendien zijn er nog andere sportcontexten te onderzoeken over hun rol in de opvoeding van kinderen door sport. Te denken valt aan de vakleerkrachten op scholen, particuliere sportinstellingen en sport op de buitenschoolse opvang.

8 Literatuurlijst

- Bakker, A.B. (2005). Flow among music teachers and their students: the crossover between peak experiences. *Journal of Vocational Behavior*, 66, 26-44.
- Beller, J. M. & Stoll, S. K. (1995). Moral reasoning of high school student athletes and general students: An empirical study versus personal testimony. *Pediatric Exercise Science*, 7(4), 352-363.
- Beller, J. M., Stoll, S. K. & Calmeiro, L. (2004). The RSBH value-judgment inventory: analysis of the Portuguese version. Poster presentation at the association for the advancement of applied sport psychology conference. Minneapolis, MN.
- Bigelow, B. (2000). Is your child too young for youth sports, or is your adult too old? In J.R. Gerdy (Ed.) *Sports in school. The future of an institution* (pp. 7-18). New York: Teachers college.
- Boeije, H.R. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Amsterdam: Boom.
- Breedveld, K., Van der Poel, H., De Jong, M. & Collard, D. (2011). *Beleidsdoorlichting sport: hoofdrapport*. 's-Hertogenbosch: WJH Mulier Instituut. In opdracht van het ministerie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport, directie sport.
- Bredemeier, B. J. (1988). The moral of the youth sport story. In E. W. Brown & C. F. Branta (Eds.), *Competitive sports for children and youth* (pp. 285-296). Champaign, IL: Human kinetics.
- Bredemeier, B. J. (1995). Divergence in children's moral reasoning about issues in daily life and sport specific contexts. *International Journal of Sport Psychology*, 26(4), 453-463.
- Buisman, A. (2004). Opvoeding in en door sport? *Pedagogiek*, 24(4), 310-323.
- Camiré, M., Trudel, P. & Forneris, T. (2009). High school athletes' perspectives on support, communication, negotiation and life skill development. *Qualitative Research in Sport and Exercise*, 1(1), 72-88.
- Cevaal, A., Romijn, D., Breedveld, K., Emmen, G. & Wender, E., (2010). *Sport terug in de wijk*. 's-Hertogenbosch: WJH Mulier Instituut. In opdracht van de Nederlandse Basketball Bond.
- Coakley, J. (2002). Using sports to control deviance and violence among youth. In M. Gatz, M.A. Messner & S.J. Ball-Rokeach (Eds.), *Paradoxes of youth and Sport* (pp. 13-30). New York: State University New York.
- Coakley, J.J. (2004). *Sport in society: Issues and controversies*, eight edition. Boston/Singapore: McGraw-Hill.
- Coll, C.G. & Szalacha, A.L. (2004). The multiple contexts of middle childhood. *The Future of Children*, 14(2), 81-97.
- Collins, A. (1984). *Development during middle childhood: The years from six to twelve*. Washington, DC: National academy press.
- Deetz, S. (2000). Describing differences in approaches to organization science: rethinking Burrell and Morgan and their legacy. In: Frost, P.J., A.Y. Lewis & R.L. Daft (2000). *Talking about organization science*, London: Sage publications, pp. 123-152.
- Doty, J.P. & Lumpkin, A. (2010). Do sports build of reveal character? An exploratory study at one service academy. *Physical Educator*, 67(1), 18-32.

- Driesen, L. (2007). Minder straffen: hoe? *Caleidoscoop*, 19(2), 10-17.
- Dunn, J. G. H. & Dunn, J. C. (1999). Goal orientations, perceptions of aggression, and sportspersonship in elite male youth ice hockey players. *The Sport Psychologist*, 13(2), 183-200.
- Dweck, C.S. & Leggett, E. (1988). A social-cognitive approach to motivation and personality. *Psychological Review*, 95(2): 256-273.
- Dworkin, J.B., Larson, R. & Hansen, D. (2003). Adolescents' accounts of growth experiences in youth activities. *Journal of Youth and Adolescence*, 32(1), 17-26.
- Eccles, J. (1999). The development of children ages 6 to 14. *The Future of Children*, 9(2): 30-44.
- Erikson, E.H. (1968). *Identity, youth and crisis*. New York: W.W. Norton and Company.
- Ewing, M.E., Gano-Overway, L.A., Branta, C.F. & Seefeldt, V.D. (2002). The role of sports in youth development. In M. Gatz, M.A. Messner & S.J. Ball-Rokeach (Eds.), *Paradoxes of youth and sport* (pp. 31-47). New York: State University New York.
- Gemeente Den Haag (2011). *Den Haag naar Olympisch niveau*. Sportnota gemeente Den Haag 2011-2014. Den Haag: gemeente Den Haag.
- Glesne, C. (2006). *Becoming qualitative researchers: an introduction*. Pearson Education, Inc.
- Gould, D. (1993). Intensive sport participation and the prepubescent athlete: Competitive stress and burnout. In B.R. Cahill & A.J. Pearl (Eds.), *Intensive participation in children's sports* (pp. 19-38). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Gould, D., Collins, K., Lauer, L. & Chung, Y. (2007). Coaching life skills through football: A study of award winning high school coaches. *Journal of Applied Sport Psychology*, 19(1), 16-37.
- Gould, D., Feltz, D., Horn, T. & Weiss, M. (1982). Reasons for attrition in competitive youth swimming. *Journal of Sport Behavior*, 5(3), 155-165.
- Guest, G., Bunce, A. and Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? : An experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59-82.
- Hedstrom, R. & Gould, D. (2004). *Research in youth sports: critical issues status*. Michigan: Institute for the study of youth sports.
- Higgins, E.T. & Parsons, J.E. (1983). Social cognition and the social life of the child: Stages as subcultures. In E.T. Higgins, D.N. Ruble & W.W. Hartup (eds.), *Social cognition and social development* (pp. 15-62). Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Holt, N.L., Tink, L.N., Mandigo, J.L. & Fox, K.R. (2008). Do youth learn life skills through their involvement in high school sport? A case study. *Canadian Journal of Education*, 31(2), 281-304.
- Horrocks, R. (1980). Sportsmanship moral reasoning. *The Physical Educator*, 37, 208-212.
- Howie, L.D., Lukacs, S.L., Pastor, P.N., Reuben, C.A., Mendola, P. (2010). Participation in activities outside of school hours in relation to problem behavior and social skills in middle childhood. *Journal of School Health*, 80(3), 119-125.

- Hoyng, J. (2008). *Lokaal sportbeleid de maat genomen*. Ede: Nederlands Instituut voor Sport en Beweging.
- Larson, R. (2000). Toward a psychology of positive youth development. *The American Psychologist*, 55 (1), 170-183.
- Larson, R. (2006). Positive youth development, willful adolescents, and mentoring. *Journal of Community Psychology*, 34(6), 677-689.
- Lawson, H. (2005). Empowering people, facilitating community development, and contributing to sustainable development: The social work of sport, exercise, and physical education programs. *Sport, Education and Society*, 10(1), 135-160.
- Leadley, S. (2006). The value of athletics. *Coach and Athletic Director*, 49-50.
- Malina, R.M. & Cumming, S.P. (2003). Current status and issues in youth sports. In R.M. Malina & M.A. Clark (Eds.), *Youth Sports: perspectives for a new century* (pp. 7-25). Monterey, CA: Coaches choice.
- McCallister, S.G., Blinde, E.M. & Weiss, W.M. (2000). Teaching values and implementing philosophies: Dilemmas of the youth sport coach. *The Physical Educator*, 57(1), 35-45.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2007). Beleidsbrief 'De kracht van sport'. Den Haag.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2011). Beleidsbrief sport 'Sport en Bewegen in Olympisch perspectief'. Den Haag.
- Niks, A. (2009). *Opvoeden binnen de sportvereniging: een onderzoek naar de betekenis die trainers geven aan de rol die zij (kunnen) spelen in de opvoeding van kinderen in en door sport* (Scriptie). Geraadpleegd via <http://studenttheses.library.uu.nl/> (15-02-2011).
- Paulson, W. (1980). *Coaching cooperative youth sports: A values education approach*. LaGrange, IL: Youth Sports Press.
- Petitpas, A.J., Cornelius, A.E., Van Raalte, J.L. & Jones, T. (2005). A framework for planning youth sport programs that foster psychosocial development. *The Sport Psychologist*, 19(1), 63-80.
- Priest, R. F., Krause, J. V. & Beach, J. (1993). Four-year changes in college athletes' ethical value choices in sports situations. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 70(2), 170-178.
- Rubin, H. & Rubin, I. (2005). *Qualitative interviewing, the art of hearing data*. Sage Publications, Londen.
- Rutten, E.A. (2007). *Education in organized youth sport*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Scanlan, T.K., Carpenter, P.J., Lobel, M. & Simons, J.P. (1993). Sources of enjoyment for youth sport athletes. *Pediatric Exercise Science*, 5(3), 275-285.
- Scanlan, T. K. & Lewthwaite, R. (1986). Social psychological aspects of competition for male youth sport participants: IV. Predictors of enjoyment. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 8(1), 25-35.
- Schaufeli, W., Bakker, A. (2001). Werk en welbevinding. Naar een positieve benadering in de arbeids- en gezondheidspsychologie. *Gedrag & Organisatie*, 5, 229-253.

- Schaufeli, W.B. & Bakker, A.B. (2004). Bevlogenheid: een begrip gemeten. *Gedrag en Organisatie*, 17, 89-112.
- Seefeldt, V., Ewing, M. & Walk, S. (1992). Overview of youth sports programs in the United States. Washington, DC: Carnegie Council on Adolescent Development.
- Simon, R.L. (2000). Internalism and internal values in sport. *Journal of the Philosophy of Sport*, 27, 1-16.
- Smith, R.E., Smoll, F.L. & Barnett, N.P. (1995). Reduction of children's sport performance anxiety through social support and stress-reduction training for coaches. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 16(1), 125-142.
- Smoll, F.L., Smith, R.E., Barnett, N.P. & Everett, J.J. (1993). Enhancement of children's self-esteem through social support training for youth sport coaches. *Journal of Applied Psychology*, 78(4), 602-610.
- Sociaal en Cultureel Planbureau. (2006). Rapportage Sport 2006. Den Haag: SCP Publicatie 2006/10.
- Sociaal en Cultureel Planbureau. (2008). Rapportage Sport 2008. Den Haag: SCP Publicatie 2008/25.
- Sociaal en Cultureel Planbureau & W.J.H. Mulier Instituut (2010). Sport: een leven lang - Rapportage Sport 2010. Den Haag/ 's Hertogenbosch: SCP & MI.
- Steelman, T. (1995). Enhancing the youth sports experience through coaching. *Parks and Recreation*, 29(11), 14-17.
- Stuij, M., E. Wisse, E., G. van Mossel, G., Lucassen, J. & van den Dool, R. (2010). School, bewegen en sport. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Ten Dam, G., Wardekker, W., Miedema, S. & Veugelers, W. (2004). De kern van het onderwijs en de lerarenopleiding in theoretisch perspectief. In G. Ten Dam, W. Veugelers, W. Wardekker & S. Miedema (Eds.), *Pedagogisch opleiden. De pedagogische taak van de lerarenopleiding* (pp. 21-53). Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Wankel, L. M. & Kreisel, P. J. (1985). Factors underlying enjoyment of youth sport. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 7(1), 51-64.
- Weick, K.E. (1995). *Sensemaking in Organizations*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- White, A. & Rowe, N. (1996). England. In P. De Knop, L.M. Engström, B. Scirstad & M.R. Weiss (Eds.), *Worldwide trends in Youthsport* (pp.115-126). Champaign, Ill.: Human Kinetics.
- Wiersma, L. D. (2001). Conceptualization and development of the sources of enjoyment in youth sport questionnaire. *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 5(3), 153-177.
- Zakus, D., Skinner, J., & Edwards, A. (2009). Social capital in Australian sport. *Sport and Society*, 12(7), 986-998.

Bijlagen

Bijlage I: Topiclijst

Korte uitleg studie en onderzoek

- Voorstellen
- Waarom sportleider/trainer geworden?
- Wat wilt u bereiken als sportleider/trainer?
- Wat is het doel van de organisatie/sportvereniging?
- Inhoud sportactiviteiten/trainingen (hebben kinderen inbreng?)
- Sfeer, onderlinge relaties
- Opvoeden door sport, wat is het? Wat is uw rol?
- Fair Play
- Ongeschreven regels
- Aanpak in andere contexten

Zijn er onderwerpen die ik volgens u vergeten ben te benoemen of te bevragen?

Mag ik u nog bellen als ik merk dat ik informatie mis?

Bijlage II: Observatiepunten

- Algemene informatie
  - Welke sport?
  - Hoeveel kinderen?
  - Situatie voor het begin van de activiteit/training.
- Opbouw van de activiteit/training
- Communicatie sportleider/trainer
  - Verbaal
  - Non-verbaal
- Interactie sportleider/trainer met de kinderen
- Fair Play/ ongeschreven regels